

acılım

AYLIK SİYASİ DERGİ

Yıl : 1 Sayı : 1 MAYIS 2005

Sol Neden Tıkandı?

Köklerini Arayan Kent : Mersin

İncirlik'te bayrak var mı?

Nasıl Bir Seçenek? Nasıl Bir Siyasi Parti?...

AB Sürecinde Yaşanan Sorunlar

Hak ve Özgürlükler ile Özsorumluluk Arasındaki
Eytişim Açısından Siyasal Açılım Olanakları

Artık Yeni Bir Medya

Davacıyım!!!

Cumhuriyet Savcıları göreve

Dünya'daki Gelişmelerin Işığında Türkiye'deki Yeni
Arayışlar ve Avrupa Birliği Sürecine Bir Bakış

Dünden Bugüne

Türkiye'de Demokratik Öğretmen Hareketi

İspanya...23 Şubat 1981...

Demokratikleşme...

Yüzyıllardır süregelen bir öykü

Ulusalçılık üzerine

Dünyadan gelişmeler

acılım

AYLIK SİYASİ DERGİ

Yıl : 1 Sayı : 1 MAYIS 2005

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

İhsan Aksoy

Yazışma Adresi:

**Bahçe Mah. İstiklal Cad. 6402. No:6
MERSİN**

Tel : (0.324) 232 09 05

Fax: (0.324) 232 09 01

E-mail: acilimdergisi@hotmail.com

Dizgi - Baskı

Toros Matbaası - MERSİN

Tel: (0.324) 325 59 27

AÇILIM'dan

Elinizde bulunan ilk sayısıyla birlikte AÇILIM dergisi yayın yaşamına girmiş oluyor. Açılım, Mersin'de yaşayan, çeşitli iş ve uğraş sahibi, bir grup aydının el ve söz birliğiyle yayınına başlıyor.

Açılım yurt ve dünya sorunlarını konu edinecek, çeşitli sorunları irdeleyerek sonuçlar çıkarmaya çalışacak. Barış, ilerleme ve demokrasiden yana tüm aydınlara derginin sayfaları açıktır. Yazılardan yazarların kendileri sorumludur. Ancak herhangi grupsal yaklaşımla değişik görüşten konu ve eğilimlerin tartışılmasına engel olunmayacaktır. Günümüzde bir insanlık suçu olarak evrensel kabul gören ırkçı, şoven, savaş kışkırtıcı, ayrımcı görüşlerin dışında isteyen herkes görüş ve düşüncelerini belirtme, tartışma ve bazı sonuçları derginin mensup ve okurlarıyla paylaşma olanağını her zaman bulacaktır.

Dergi bir düşünce platformu olmaya çalışacak, sayfalarını sanat ve düşün, siyaset ve kültür mensuplarının yazılarıyla süslemeye çalışacak. Burada ilk önce ve önemlisi, yazılarda niteliğin aranması olacaktır. Daha çok teorik konuların öne çıkacağı dergide elverdiğince aktüel, sanat, kültür, spor, edebiyat gibi konulara da yer verilecek.

Sadece Mersin değil ama bununla birlikte diğer yerlerde yaşayan aydınlarla da sürekli iletişim içinde bulunacak, onların öneri ve düşüncelerinden de yararlanmaya çalışacağız. Düşün ağırlıklı bir derginin yaşamını sürdürebilmesinin güçlüklerini biliyoruz. her şeyden önce yazı kadrosuna ağırlıklı iş düşüyor. Konuların seçimi, yazıların kalitesi, etki ve bilimsel değerlerin belirleyici olması gibi öze ilişkin esaslar da dergi yönetimine ciddi sorumluluklar yüklüyor. Basın, yayın ve dağıtım gibi uğraşlar daha çok İstanbul, Ankara gibi merkezlerde toplanmış bulunuyor. Günümüz iletişim olanakları ve entelektüel yaygınlık Ankara ve İstanbul'un dışında da bu girişimlerin yürütülebileceği, yürütülmesi gerektiği, gelecek için bir yapı taşı olunması gerektiği inancını bize veriyor. Mersin Üniversitesi, tiyatro, resim, sanat, kültür evleri, kütüphaneleri, müzeleri, Alevi, Sünni, Hristiyan inanç mensupları, Kürdü, Türkü, Arabı ve diğer etnik harmonisiyle, demokrat yapısı ve birçok konudaki birikimli aydınları, sanatçıları ve siyaset adamlarıyla önemli bir kentimizdir. Buna Akdeniz'in sıcak ve aydınlık atmosferinin verdiği uyum ve anlayışa yatkın toplum yapısını da eklediğimizde yeni bir düşün dergisinin hem gerekli hem de sürekli olacağı sonucunu çıkarıyoruz. Yapılacak eleştiriler, öneriler, sunulan katkılar bize güç ve heves verecektir. Sizin katkılarınızla dergimizin sayfalarının daha yeterli, doyurucu ve kaliteli olması sağlanacak, derginin daha çok okura ulaşmasına olanak verilecektir. Temel doğrultularda bir kesimin bilgi ve becerilerini birleştirmesinden güzel sonuçlar çıkar. Ülkemizin aydınlık geleceği konusunda etkide bulunmaya çalışmak, sorumluluk taşımak, bu sorumluluğunu yerine getirmek aydın olmanın başta gelen görevlerindendir.

Aydın, mutlu ve refah içinde bir topluma ulaşmada bizler de birlikte bir katkı sunmak, barışa ve demokrasiye hizmet etmek istiyoruz.

Sevgi ve saygılarımızla...

Redaksiyon Kurulu

Sol Neden Tıkandı?

Oral Çalışlar

Mersin benim memleketim. Çocukluğumun, ilk gençliğimin kenti Mersin'de çıkan bir dergiye bir nostalji yazısı yazmayı isterdim. Sonra düşündüm Mersin benim aynı zamanda sol düşünceyle ilk tanıştığım kent. Bu nedenle sol üzerine fikirlerimi de Mersinlilere ulaştırmak isterim dedim ve böyle bir yazıyı kaleme almaya karar verdim.

AKP'nin son dönemde bir kararsızlık ve ne yapacağını bilmezlik içine girmesi, ister istemez insanın aklına bu boşluğu sol doldurmalıydı fikri geliyor. Durum sanıldığı gibi parlak değil. Sol siyasi akımlar, sosyal demokratından sosyalistine kadar AKP'den daha fazla bir şaşkınlık içindeler.

XXXX

Türkiye'nin önündeki temel sorunlara teker teker bakıyorum. Acaba bunların hangisinde solcular AKP'den daha ileri bir tutum içindeler diye kendi kendime sormadan edemiyorum. Avrupa Birliği ve demokratikleşme konusunda örneğin CHP nasıl bir tutum içinde?

Deniz Baykal, AKP'yi milliyetçiliğe ve AB ile ilişkileri gerginleştirmeye teşvik ediyor. Demokratikleşme konusunda gelen talepleri tepkiyle karşılıyor. "Yetmez mi bu kadar Uyum Yasası" diyen Baykal değil miydi?

YÖK konusunda Kemal Gürüz ve Kemal Alemdaroğlu gibi statükonun, 12 Eylülcü sistemin temsilcilerine cansiperane destek verenler kimlerdi? Denktaş'ı hala en çok destekleyen kimler? Alt alta koyduğumuz zaman saymakla bitmeyecek bütün kritik konularda CHP düzenin değişmesine karşı çıkıyor.

XXXX

CHP'liler bu durumda da diğer solcular daha mı iyi? Bu konularda hemen bütün Türk solu muhafazakar, milliyetçi, otoriter devletçi bir çizginin savunucusu durumda. Böyle davranmaları onları güçlendirse yine yanmayacağım. Halk da bu tutucu siyasetlere destek vermiyor.

Sol dünyadaki büyük değişimi anlayamadı. Sol, geçmiş söylemlerle yeni dünyayı okuyamadı ve şaşırıp kaldı, tutuculaştı. 1970'lerden çok farklı bir dünyada yaşıyoruz. Bugünün dünyasında çalışanların, toplumun ezici çoğunluğunun çıkarları demokraside, özgürce örgütlenmede ve insan haklarının savunulmasında düğümleniyor.

Solcuların önemli bir kısmı demokrasiyi, emperyalizmin dayatması olarak görecektir kadar geri bir noktaya savruldu. Halbuki, bugün yeni gelişmeleri anlayacak, toplumdaki değişimi ve yeni dinamikleri kavrayacak bir sola ne kadar çok ihtiyacımız var?

XXXX

Son 20 yılın ülkemizdeki üç önemli dinamiği Kürt hareketi, Alevi hareketi ve İslamcı hareket oldu. Bunları iyi anlamak, bunlardaki değişimi görmek çok şeyi değiştirebilirdi. Olmadı.

Hiç mi olmaz. Tabii ki olur. Solun ciddi bir alt üst oluşa ve değişime ihtiyacı var. Belki de bunu bizim kuşak yapamayacak. Ancak ülkenin eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi için mücadele edecek bir sol harekete o kadar gereksinimi var ki!

Biraz daha düşünmeye ve bugünü anlamaya gerek olduğunu kabul edelim.

Köklerini Arayan Kent : Mersin

BURHAN ÖZACUN

Tarih Araştırmacısı

Anadolu tarih boyunca bir çok istilalara uğramış bir toprak parçasıdır. Coğrafi konumu ve yer altı ve yer üstü kaynaklarının zenginliği ve doğu batı arasında bir köprü görevine sahip olması nedeniyle bir çok uygarlıkları yaşamış ve yaşatmış bir toprak parçasıdır.

Bu topraklar üzerinde kurulan uygarlıklar bir sentez yaratmış, tarihin en eski dönemlerinden günümüze kadar bunların izleri birer tarihi kanıt olarak gözümüze çarpmaktadır.

Doğu Akdeniz' de tarih boyunca insanlar kara ve deniz yolu ile ticari faaliyetlerde bulunmuş ve kendilerine yeni pazarlar bulmaya çalışmışlardır.

Bu bölgede Tarsus'un antik bir kent olması İç Anadolu'ya açılan bir kapı üzerinde bulunması 18.-19. yüzyıl'da denize açılan bir koridora sahip olamaması bazı yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İlk çağ tarihinde Büyük İskender'in, İskenderun kentini kurması, komutanlarından Corykos'un Kızkalesi'ni kardeşi Selevkos'un bugünkü Silifke'yi kurması bunun sonucudur. Bu kentlerin kurulmasıyla interlandlarından gelen ticari mallar, iskelelerle küçük limanlarla bu kentlerin ekonomik potansiyelini geliştirmiştir. Buna ek olarak Romalılar o devirde tarihi Soli ve Pompeius buna örnek yerleşim alanlarıdır.

Bu verilerin bilgilerin ışığı altında Mersin'in kuruluşunu ve gelişimini ele almaya çalışalım.

Evliya Çelebi "Seyahatname'sinde" Mersinden bahsederken geniş bir maki bitki topluluğuna sahip olduğunu, kentin kuzeyinde Mersinli aşiretlerin bulunduğunu Tarsus'a giderken bir çok derelerden geçmek zorunda olduğunu ifade eder.

İşte bazı kaynaklara göre Mersin'in adını, bu maki bitkisinin meyvesi olan Murttan aldığı ifade edilir. Aynı zamanda Mersinli aşiretinin belli dönemlerde küçük panayırılar kurarak, Kentin yerleşim alanlarının belirlenmesinde büyük rol oynamaları sonucu kentin adının bu aşiretten geldiği söylenir.

19.yy. başlarında sanayi devrimiyle Avrupalılar özellikle tekstil alanında büyük fabrikalar kurmaya başladılar. Osmanlı bu dönemde Yunan isyanını

bastıramaz. Daha sonra Eflak ve Mora'ya sıçrayan isyanlar bastırılmayınca II. Mahmut o dönemin güçlü valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'dan yardım ister. K. Mehmet Ali Paşa güçlü donanmasıyla bu isyanı bastırır Fakat daha sonra Fransa, İngiltere, Rusya Navarin limanında Osmanlı donanmasıyla birlikte Mısır donanmasının yakınca Osmanlı Devleti ile Mısır Valisi M. Ali Paşa arasında büyük sorunlar başlar.

Kısaca M. Ali Paşanın Osmanlı Devleti'ne savaş açması ve iki kez Osmanlı Devletini yenmesi Batılı devletleri harekete geçirir. Yapılan Kütahya Antlaşması'yla (1833) Osmanlı Devleti M. Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'ya Suriye ve Adana valiliğini verir.

İşte Çukurova'nın yapısı bu antlaşmayla değişir. İbrahim Paşa Tarsus'tan şimdiki Mersin kıyılarına kadar geniş alanda bir koridorun açılmasını ve toprağın analizinin yapılmasını ister.

Bu dönemde Mersin ve çevresi Valide Sultan Vakfı'na ait olan topraklardır. Yapılan tetkikler sonucunda şimdiki Kazanlı-Karaduvar ve Mersin kıyılarının elverişli bölgelerinde iskelelerin kurulması ve toprağın pamuk üretimine elverişli olması nedeniyle bu bölgelerin yanında Tarsus'a bağlı Çataltepe-Atalar-Karacailyas ve Adanalıoğlu'nun yerleşim alanlarına açılmasını isteyecektir. Buna ilave olarak Kazanlı-Karaduvar bölgesi de tarım alanı olarak seçilecektir. Özellikle Adana'nın Hadırlı köyüdür. Bu köyün mensupları Adana'ya 16.y.y. sonarına doğru Suriye'den getirilerek çiftçilik yapan ailelerdir.

Tarsus ve Adana yüzyıllar boyunca ticaret ve tarım kenti olduğu için Hatay ve Suriye'den ucuz işgücüne sahip "Fellah" adını verdiğimiz çiftçi ailelerden yararlanmıştır.

Bu gelişmeler sırasında Ermenek-Karaman-Mut-Ceyhan hattı boyunca Türkmen aşiretleri hayvansal üretim yaptıkları için göçer bir yapıya sahiptirler. Bu Türkmen aşiretleri Toroslarda yerleşik hayata geçtikten sonra tarımla uğraşmaya başladılar. Bu bölgelerde köyler kurarak bölgenin ekonomisine katkıda bulunuyorlardı.

19.yüzyılın ilk çeyreğinde Mersin ve Tarsus'un görünümü bu şekilde devam etmişti.

-Mersinin Yerleşim Alanı Olarak Seçilmesi

Kentin yerleşime açılmasıyla bölgeye gelen çiftçi aileler geniş sulama kanalları açarak tarıma elverişli toprakları kazanmaya başlarlar. Burada üretilen sebze ve meyvelerin bir bölümü Tarsus'a diğer bölümü Mersinde kurulan pazarlarda değerlendiriliyordu. Bu pazarlar içinde en meşhuru şimdiki Yoğurt Pazarı ve onun kuzeyindeki Buğday Pazarı' dır. Ayrıca iskelelerin kurulmasıyla Kıbrıs'tan testi, çanak, çömlek gibi eşyalar getirilmeye başlandı. Küçük çapta hayvan ve pamuk, buğday, yulaf gibi tahıl ürünleri ihraç edilmeye başlandı.

Türkmen aşiretleri hayvanlar için gerekli tuz ihtiyacını Karataş'tan karşılıyordu. Bu ekonomik gelişme kısa zamanda kendini göstermiş ilk cami yapan köy olarak bilinen Camili Köyü ve civar köylerden birçok aileler kentin kuzeyindeki Camii Şerif ve Mesudiye mahallelerini yerleşim alanı olarak seçtiler.

Mehmet Ali Paşa'nın askerleri arasında yer alan ve çiftçilikten anlayan bazı kişiler bugünkü Bahçe ve Hamidiye mahalleleri arasındaki bölgelere yerleşti. Tarım üretimine katkıda bulundular. Bunları çoğu Arap kökenli oldukları için buraya yerleştikten sonra geniş toprakların ekilip biçilmesi zor olduğundan Hatay'da bulunan yakın akrabalarını bu bölgeye taşıdılar . böylece kentin merkezi mahalleleri tarım alanları içinde kurulmaya başlanır. 1830-1850.

1850-1875 Dönemi Mersin

Küçük bir yerleşim alanı olan Mersin kısa zamanda Tarsus-Halep-Şam-Beyrut sermayesinin istilasına uğrar. Bu arada kentin doğal zenginliği kurulan iskelelerde ticari potansiyelin gelişmesi ayrıca 1856 Paris Antlaşması'nda Kırım Savaşı'nda Osmanlı Devleti'ne hizmet eden Piyomente(İtalya) hükümetine Doğu Akdeniz'de deniz taşımacılığının verilmesi kenti dış dünyaya açacaktır.

Adana-Tarsus ve Mersin ovasında pamuk üretiminin artması ve Adana'da ilk Çırçır fabrikasının kurulması ve bu malların Mersin iskelelerinden ihraç edilmesi kentin önemini gittikçe artırır.

Tam bu sırada İngiltere-Osmanlı ortaklığıyla ve Mısır sermayesiyle Süveyş Kanalı'nın açılmasıyla ilgili hazırlıklar başlar. Bu nedenle Toroslar'da kesilen kerestelerin Mısır'a taşınması için yelkenli gemilere ihtiyaç vardır. Bu nedenle Suriye'nin Lazkiye(Latakya) kentinden birçok gemici aileler Mersin'e gelerek bugünkü Kiremithane mahallesini kurarlar böylece kentin mozaïği yavaş yavaş belirgin bir hale gelir.

Mersin'in kaza olması 1864 tarihine rastlar. Bu dönemde Halepli Mahmut Gürani ilk kez idari göreve getirilir.

Kentin köklerine bu dönemde Beyrut-Mısır-Trablus-Şam-Mısır sermayesi girer. Bu sermaye sahiplerinin çoğu Hristiyan aileler olduğu için bunların yerleştikleri bölge şimdiki Latin Kilisesi ve Cumhuriyet meydanındaki Ortadoks Kilisesi civarı olmuştur. Böylece kentin mozaïğine bir kare daha eklenmiş olur.

Gelecek sayı: 1875-1900 dönemi Mersin

İncirlik'te bayrak var mı?

Mehmet ALTAN

Financial Times yazarına "Türklerin özgüveni çürük" dedirten bayrak provokasyonu tam olarak anlaşılamadı... Kim kimi neden galeyana getirdi? Hasan Cemal bu soruyu geçenlerde şöyle soruyordu: "Neden iki günlük gecikme? Bayrağımıza saldırı pazar günü Mersin'de yaşanmadı mı?"

Pazar günü tepki yok!

Cumhurbaşkanı Sezer'den de, Meclis Başkanı Arıncı'dan da, Başbakan Erdoğan'dan da, Dışişleri Bakanı Gül'den de kırk sekiz saat ses seda çıkmıyor. Genelkurmay Başkanlığı ses verene kadar kimse konuşmuyor.

Basın da farklı değil. İki gün boyunca manşetler tepki vermiyor, köşeler yıldırım yağdırmıyor.

Ama ne zaman zehir zemberek Genelkurmay bildirisi patlıyor, herkes şöyle bir toparlanıyor. Ve tepki yarışına çıkılıyor. Bir cayırtı kopuyor.

Genelkurmay bildirisine kadar ağzını açmayan Cumhurbaşkanı konuşuyor. Meclis Başkanı konuşuyor, Başbakan konuşuyor, Dışişleri Bakanı konuşuyor, gazete manşetleri, köşeleri allak bullak oluyor.

Kamuoyu irkiliyor. Normal mi bu?"

Tabii bir de Genelkurmay'ın bu açıklamayı yapmadan önce kırk sekiz saat sustuğu ve hükümetten tepki beklediği iddiası var.

Ama bu doğru değil. Çünkü Hükümet Sözcüsü ve Adalet Bakanı Cemil Çiçek geçen gün Aslı Aydıntaşbaş'ın da hatırlattığı gibi açıklama yapıyor. Sorulan bir soruya şu cevabı veriyor:

"İçimizde sorumsuz diyebileceğimiz, nasıl bir toprakta nasıl bir vatanda yaşadığının farkında olmayan, nelerin pahasına verilmiş bir devletin vatandaşı olduğunun gururunu, sevincini yüreğinde paylaşamayan bir kısım insanlar var. Bizi sıkıntıya sokan, üzen bu neviden görüntüler, insanlar, bunların beyanları, tavırları ve sorumsuz davranışlarıdır."

Üstelik bu açıklama Türk Ceza Kanunu'nun bu tür eylemlere öngördüğü ceza oranı ile de denk düşen bir ayarda...

Ama demek ki toplumsal bir histeri yaratılması açısından yeterli görülüyor...

Dikkatli gözlemciler bu gelişmeler ile ABD'nin İncirlik Üssü tartışmalarının aynı zamana denk geldiğine işaret etmekte...

Nitekim, bayrak yakma faili olarak yakalanan 14 ve 12 yaşındaki iki çocukla ilgili haberlerin gazetelerde yer aldığı gün, Sabah Gazetesi'ndeki haber de "İncirlik için mutabakat" başlığı ile veriliyor. Haberin girişi aynen şöyle:

"Hükümet, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sıcak baktığı ABD'nin İncirlik Üssü'nü kargo nakil merkezi olarak kullanma talebine olumlu yanıt vermeye hazırlanıyor." Haberde ABD talebinin "birkaç ay önce" yapıldığı da hatırlatılıyor:

"Bu talep birkaç ay önce Ankara'ya iletilmiş, TSK tarafından olumlu karşılanmıştı. Genelkurmay'ın bu görüşü, hem ocak ayında Ankara'yı ziyaret eden ABD Savunma Bakanı Yardımcısı Douglas Feith'e hem de Başbakanlığa bildirildi."

Bir başka haber bu talebin dokuz aydır cevaplanmadığını, bir diğeri hükümetin ayak sürüdüğünü belirtiyor.

Askeri bürokrasinin onayı ile siyasi iradenin kararı arasında ABD'yi huzursuz eden bir zaman ve belki de yorum farkı olduğu anlaşıyor.

Acaba bayrak olayının bununla bir ilgisi var mı?

Türkiye hokus pokuslar ülkesidir...

Yollara düşen, camlara bayrak asanların kaçta kaçta İncirlik ile ilgili ki?

12 Eylül'de de böyle olmamış mıydı? Yığınlar o darbenin hayatı yaşanmaz hale getiren terör nedeniyle yapıldığına inandı. Halbuki terör darbe ertesinde diniverdi. Ama arada Türkiye, Yunanistan ile ilişkilerindeki en büyük pazarlık kozu olan Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönüşünü bir çırpıda General Evren vasıtasıyla onaylayıverdi. Hesabı da hiç sorulmadı.

Bayrak hikayesi doğrusu pek normal değildi.

Ne oldu? Bir "cambaza bak" hikayesi mi acaba?

Neyse...

Herhalde İncirlik'te bayrak vardır...

NASIL BİR SEÇENEK? NASIL BİR SİYASİ PARTİ?...

Dr. Cüneyt BOZKUT

Avrupa Birliğine adaylık başvurusunun yapıldığı günden tam üyelik için müzakere tarihi alınan 17 Aralık' a kadar Türkiye her an artan bir tempoyla üstüne düşeni yaptı.

Özellikle siyasi anlamda Kopenhag kriterlerinin ışığında Ülkede ciddi değişimler yaşanmaya, AB' nin olmazsa olmazı sayılan yasalar birbiri peşi sıra çıkarılmaya başlandı.

Türkiye'nin kayıp yılları sayılan 1990 ların parçalı koalisyon hükümetlerinin yaptıkları bir yana, Kasım 2002 seçimleriyle tek başına iktidar olan AK Parti de şaşılacak hızda istenen uyum paketlerinin tümünü fazlasıyla yasalaştırarak, dost düşman herkesin imkansız dediği kritik sürecin aşılmasını sağladı.

Demokratikleşme, insan hakları ve özgürlüklerin önündeki tüm engeller temizlendi. Düşünce hürriyeti ve örgütlenmeyi kısıtlayan pek çok yasa ortadan kaldırıldı.

Toplumsal barışın sağlanması konusunda ciddi adımlar atıldı.

Ülkenin yumuşamaya başlayan ikliminde yapılanlar siyasi alanla sınırlı değildi. Siyasi alandaki tarihi değişim yanında Türkiye, IMF ve Dünya Bankasının katkısıyla aynı zaman diliminde ekonomik alanda da bir büyük dönüşümü gerçekleştirdi.

Son 35 yıl boyunca ülkenin iliklerini kurutan yüksek enflasyon son iki yılda hızla aşağı çekilirken, tüm kaynakları emen yüksek borçlanma faizleri de daha makul düzeylere indi. Yukarıda sayılan tüm olumlu gelişmelere rağmen Türkiye'nin asıl sancılı yolculuğu yeni başlıyor.

3 Ekim 2005 günü resmen başlayacak AB müzakerelerinin sonunda ülke geri kalmışlığın pejmürdeliğinden kurtularak, çağdaş bir refah toplumu olma yolunda ilerleyecek.

Asıl sorun da burada başlıyor.

17 Aralık gününe kadar müzakere takvimi alınması için üstüne düşeni fazlasıyla yapan ve çıkarılan yasaları uygulamalarla yaşama geçirmesi gereken iktidar ne yazık ki eski heyecan ve kararlılığında değil.

Bu ise, Ülkede başlayan demokratikleşmenin siyasi, sosyal, ekonomik

bir dönüşüme yol açacağının farkında olan ve AB sürecinin gerçekte çanlarına ot tıkayacağının bilincinde olan statükoya dayalı güçlerin arayıp bulamadıkları bir ortamı yaratıyor.

Türkiye'deki statükocu güçler tarih boyunca toplumu duraksatmak, ilerleyip gelişmesini önlemek için ellerinden geleni bugün de yapmaya, defalarca sergilenen senaryoyu yeniden sahneye koymaya çalışıyorlar.

Toplumun gelişmesi anlamına gelen AB sürecinin başarıya ulaşmasıyla çıkarları bozulacak, varlık sebepleri ortadan kalkacak güçler, mevzilerini korurken her zaman yaptıklarını tekrarlıyor, 'Vatan Elden Gidiyor' gibi bayatlamış teranelerle sanki ülkeyi sevmek onların tekelinde olan bir hakmış gibi davranıyorlar.

Yakın zamana kadar sağdan beslenen statüko günümüzde kendilerini solcu olarak adlandıran sol parti ve gruplarca da savunuluyor.

Böylece 'Vatan ve Milletin bölünmez bütünlüğü' gibi geniş kitleleri etkileyecek argümanlarla sol ve sağ aynı cephede buluşup iddialarını anti emperyalizm ve bağımsızlık söylemleriyle de güçlendirmekten geri kalmıyorlar.

Kör bir milliyetçiliği körükleyerek Özgürleşmekten ve refahtan başka derdi olmayan büyük kitleleri korkutup sindirmeye çalışıyorlar.

Statükoyu savunanlar gerçekte ülkenin ilerlemesini, iç ve dış sorunlarını çözmüş, dünyayla ve kendisiyle barışık bir Türkiye'nin yola koyulmasını önleme derdindeler.

Tam bu noktada düne kadar sürece katkı veren, AB yolculuğunun lokomotif olabilecek AK Partide de zaaf belirtileri ortaya çıkmaya başladı.

Kendilerinin destekleriyle çıkarılan yasaların uygulanmasını sağlayacaklarına yer yer suskun kalarak, bazen dövülen kadınlara sahip çıkılacağına onu tekmeleyenleri savunarak, 'AB bizim iç işlerimize karışamaz' gibi süreçle çelişen söylemlerle, değişimden yana olan kitleleri düş kırıklığına sürüklemekten çekinmiyorlar.

AK Parti düşünce itibariyle de elbette Türkiye'yi AB ile birleştirecek yeterliliğe sahip yapıda değil. Üstelik süreci taşıyacak kadrolar itibariyle de olunması gereken asgari homojenliği bile taşımıyor.

Ancak yine de değişim vaadiyle iktidara gelen Erdoğan ve arkadaşlarının savundukları görüşlerinin de ancak AB ikliminde yaşayabileceği gerçeğiyle yeniden yüzleşmeleri gerekmiyor mu?.

Zaten sınırlı tabanında yeteri kadar kavganın yaşandığı katı milliyetçilik kulvarında AK Parti'nin bırakın koşmasına, varlığını sürdürmesine bile olanak yoktur.

Böylesi bir çaba ve arayış kendini muhafazakar demokrat olarak tanımlayan AK Parti'de zaman içinde demokratlığın kaybolmasına yol açar ki, o durumda tek başına muhafazakarlıkla bir yere varılmayacağı geçmiş deneyimlerle ispatlanmış bir olgudur.

Türkiye sadece siyasal ve sosyal gelişmeler nedeniyle değil, aynı zamanda işsizliğe çare olacak yabancı yatırımcıyı çekme noktasında da AB ile müzakere sürecine bel bağlamış durumda.

İşsiz milyonlar kendilerine *kader* diye sunulan yoksulluğun yenilmesinde AK Partiden çok Erdoğan ve arkadaşlarının bu müzakere sürecini hızlandırmalarına güveniyorlardı. Ne yazık ki geldiğimiz noktada AK Parti'nin, Türkiye tarihinin bu en büyük değişiminin önemini kavramaktan uzak olduğu çıktı ortaya.

Gerek çekirdek taban diyebileceğimiz kesimin baskısı, gerekse de Parlamento'daki Milletvekili dokusu böylesi açılımı omuzlamaktan ve taşımaktan uzak.

Tüm bunlar gösteriyor ki, Türkiye'nin gelişip ilerlemesi ve AB ile kenetlenmesi için; ciddi tabana sahip, donanımlı, süreci doğru okuyan yeni ve güçlü bir oluşuma ihtiyacı var. Türkiye'yi yeni yüzyılın refah toplumuna taşıyacak, kararlılıkla AB bayrağını daha yukarılara çıkaracak farklı bir seçenek.

Yurt ve dünya gerçeklerini bilen, sunacağı barış projeleriyle ülke genelinde ve tüm dünyada yeni açılımlara katkı sunan, serbest piyasa ekonomisini benimseme yanında, gelir adaletsizliğini düzeltmeye, sosyal politikalarıyla yoksulluğun kader olmadığını ortaya koyacak, mevcut kaynakların gerçekliği yanında sahip olduğu vizyonla topluma yeni çağın hayal gibi görünen olanaklarını sunan yeni ve farklı bir alternatif.

Cumhuriyetçiliği yanında demokratlığı da yürekten benimsemiş, değişimden yana saf tutan yeni bir siyasi Parti...

Türkiye 'çok fazla olmuyor', hak ettiğini arıyor ve istiyor aslında...

AB SÜRECİNDE YAŞANAN SORUNLAR

Ali ÖZVEREN

Geçen hafta Lüksemburg'da yapılan Türkiye AB Ortaklık Konseyi toplantısında, konseyin Türkiye ile ilgili tespit değerlendirme ve önerileri ile Dış İşleri Bakanımızın ifadeleri ve karşı önerileri, 17 Aralık 2004 tarihinden bugüne kadar işleyen süreci ve hatta bu süreç içerisinde Türkiye'de yaşanan politik gelişmelerin analizlerini yaparak doğru değerlendirmede bulunmamızı sağlayacak önemli ipuçları vermektedir.

Konseyin Türkiye'den beklentileri; 1) Uyum yasalarının hayata geçirilmesi. 2) Güvenlik güçlerinin insan haklarına saygılı davranmaları (8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde yaşanan şiddet olayları) 3) İşkenceye karşı sıfır tolerans uygulamasının hayata geçirilmesi. 4) Düşünce ve ifade özgürlüğünün sağlanması (Başbakanın yazar ve karikatüristlere gösterdiği tahammülsüzlük, kaymakamın kitap toplatma ve imha emri, basın açıklaması yapmak isteyen gençlere karşı toplumsal linç girişimi vb.) 5) Alevilerin inanç ve kültür özgürlükleri ile ilgili haklarının korunması 6) Azınlık vakıflarının mallarının iadesi ve Heybeliada ruhban okulunun açılması. 7) Güney Kıbrıs'la ilgili sözleşme koşullarına uyulması...

Bütün bunlar bu günün talepleri değil ki; üyelik talebimizin ve bununla ilgili ulusal programımızın da gereğidir. Bu talepler ki üyelik başvurusundan bu güne kadar geçen süre içerisinde ANAP,CHP,DYP,MHP,DSP,RP,BBP ve AKP olmaz üzere hemen hemen bütün siyasi partiler bir biçimde iktidar veya iktidar ortağı olarak söz konusu kriterleri ve ulusal programı benimsemişlerdir. O halde AB'nin siyasi ve ekonomik kriterlerinin kabulü ve AB üyeliği iradesi bir devlet politikası olduğuna göre Başbakan sık sık ("AB üyeliği olmadığı takdirde Ankara Kriterleri der ve yolumuza devam ederiz") diyor ve bu güne kadar hükümette yer alan birçok siyasi parti yöneticilerinin de bu değişiklikleri AB için değil halkımız için yaptıkları iddiası samimi ise AB Ortaklık konseyi taleplerinin iç politikamızla çelişen bir tarafının olmaması gerekir.

Gerçekler bu kadar yalın olduğu halde, özellikle statükocu çevrelerin AB'nin dayatmalarından, ulusal birliğin tehlikeye düşmesinden hatta Sevr'in hortlatılması gayretlerinden dem vurmalarının gerçeklerle bağdaşır bir tarafı var mıdır?

AB ortaklık konseyinin talepleri ile ilgili itirazların ne anlama geldiğine baktığımızda dehşete düşeriz. Yasaların uygulanmasında keyfilikğin olması, güvenlik güçlerinin şiddete başvurusu, işkencenin olağan sayılması, düşünce ve ifade özgürlüğünün egemen güçlerinin insiyatifine bağlı olması, Alevilerin Aczimendilerle bir tutulması, taraf olduğumuz uluslar arası sözleşmelerin yok sayılması vb.Bütün bunların bırakalım AB kriterlerini anayasamızda ifadesini bulan çağdaş, laik, sosyal, hukuk devleti anlayışı ile bağdaşır bir yanı da yoktur.

Türkiye Cumhuriyeti AB üyesi olur veya olmaz ama;AB kriterleri çağdaş uygarlık düzeyinin üzerine çıkmayı hedeflemiş olan, kayıtsız şartsız millet egemenliğine inanan, çağdaş, laik, sosyal, hukuk devleti olduğunu anayasal teminata bağlamış bulunan devletimizin temel ilkelerine uygundur.

3 Ekim 2005'de başlayacak olan tam üyelik müzakere süreci devletimizin temel ilkelerini zaafa uğratacak gelişmeler gösterirse tabii ki millet olarak buna karşı çıkarız. Ama şu anda böyle bir şey göremiyoruz ve kimse de gördüğü yada yaşadığı tehlikeleri biz sade vatandaşlara açıklamıyor.

Başbakan diyor ki ; "Bazı çevreler milli bütünlüğümüze karşı olan tezleri önümüze koyuyorlar." Ana muhalefet partisi lideri de "Günaydın, günaydın, biz size demedik mi bunlar samimi değil, bunlar ülkemizi bölmek istiyorlar..." Bu ifadeler karşısında yurttaşların tedirgin olmalarından daha doğal ne olabilir ki?

Ama ne sayın Başbakan, ne sayın Ana Muhalefet Partisi Başkanı bu tezlerin ne olduğunu ve kimler tarafından bize kabul ettirilmek istendiğini açıklamıyorlar. Sayın liderler cehaletimizi mazur görsünler. Demokrat, ilerici, çağdaş, yurtsever insanlar olarak AB siyasi ve ekonomik kriterlerinde ve

ulusal programımızda bu anlama gelebilecek herhangi bir tehlike göremiyoruz. Hatta bu kriterlerin anayasamızda ifade edilen çağdaş, laik, sosyal, hukuk devleti ilkelerine tam anlamıyla uygun olduğunu düşünüyoruz. Dahası halkımızın bu standartlardaki demokratik bir toplumsal yapıyı hak ettiğine inanıyoruz. Varsa ki; olduğu iddia ediliyor, bu tehlikeleri bilmek ve ona göre pozisyon almak doğal hakkımız değil midir?

Bu tuzaklar açık seçik gösterilmediği takdirde siyasilerin veya egemen güçlerin bu güne kadar bazen komünizm, bazen şeriat, bazen komşu devletlerin işgal emelleri... gibi korkularla halkı kandırdıkları gibi bu günde başka korkularla statükoyu korumak istediklerine inanacağız.

Demokratikleşmenin kolay olmadığını, statükonun güçlü olduğunu ve bunu korumak için her türlü önlemi alacağını biliyoruz. Halkımızın çıkarlarını ve ülkemizin geleceğini düşünmek bir yana konjonktür de demokratikleşmeyi ve toplumsal dönüşümü zorunlu kılıyor. Buna direnmenin hiç kimseye yarar sağlamayacağını görmek gerekir.

Nitekim 57. hükümet döneminde yaşanan ekonomik kriz nedeniyle Dünya Bankası yöneticiliğinden getiren Kemal Derviş'e ekonominin teslim edilmesi, IMF tarafından hazırlanan programların uygulanması, Derviş yasaları olarak bilinen ekonomi ile ilgili yasal düzenlemelerin yapılması, Kopenhag kriterlerinin gerektirdiği, anayasal ve yasal düzenlemelerin yapılması da durup dururken olmadı. Hatta bazı siyasiler asla yapamayacakları siyasi kararları almak zorunda kaldılar.

2001 krizini yaratan koşullar değişmedi ki, Türkiye'nin bugünkü, işsizlik, sağlık, eğitim, dış ve iç borç sorunları 2001 dekenden farklı değil, hatta daha da kötü. Devletin iç ve dış borçları katlanarak devam ediyor. 2004'ün dış ticaret açığı neredeyse 2001'in toplam ihracatı kadar. İşsizlik artmış, tarım sektörü felç olmuş, gelir dağılımındaki adaletsizlik katlanmış, yolsuzluk ve kayıt dışı ekonomi sürüyor. Sağlık ve eğitim hizmetleri tam anlamıyla çökmüş durumda, sosyal güvenlik kurumları can çekiyor...

Gerçekçi olmak lazım. Demokratikleşme ve güven ortamının yaratılması şarttır. Bunlar sadece insanlarımızın huzur ve güven içinde ve özgürce yaşamaları için

değil, iç ve dış sermayenin yatırıma yönelmesi, üretimin ve istihdamın artması, refah düzeyinin yükselmesi için de şarttır. Bu olmadığı takdirde daha önce yaşanan ekonomik krizlerin yaşanması an meselesidir. Ve bu defa krizden çıkmak çok daha güç olabilir.

Statükocular iyi düşünmek zorundadırlar. Mevcut yapının sürdürülebilirliği kalmamıştır. Toplumsal dönüşüme ve demokratikleşmeye direnmek çağa direnmektir. Akar suyun önüne set çekmektir. Tarihin akışını terse çevirme gayretidir ve beyhudedir. Onları anlıyoruz. Mevcut sistem onlara dikensiz gül bahçesi sunmuştu, bir elleri yağda bir elleri balda yaşıyorlardı. Ama süreç sona eriyor. Köleci toplumda efendiler, feodal dönemde senyörler, derebeyleri, ağalar da çok rahat ve mutluydular ama sonsuza dek sürmedi. Bu dönem de bitiyor. Artık ne bürokratik oligarşi ne de parti başkanlarının krallıkları devam edemez. Çünkü birey ve bireyin temel hak ve özgürlükleri öne çıkmıştır.

"İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" sloganı günümüzde tersine dönmüştür. İnsan devlet için değil, devlet insan için vardır. Çağdaş devlet bütün vatandaşların özgür bireyler olarak huzur güven ve refah içinde yaşamalarını sağlamakla görevlidir. Gelişmiş demokratik ülkeler bu hedefi daha da büyüterek sadece kendi vatandaşları için değil, tüm dünya insanlarının özgürlük, güven ve refahı ile ilgili çaba harcıyorlar. Hatta doğanın çevrenin kültürel değerlerin ve tarihi mirasın korunmasına yönelik çabalar da asli görev olarak değerlendirilebilir. Bu ülkelerin demokratik, sivil toplum örgütleri aynı duyarlılıkla belki de daha etkin biçimde bu tür çabalara katkı sağlıyorlar.

Globalleşmenin ; gelişmiş ülkelerin ve uluslar arası sermayenin çıkarlarını korumaya yönelik bir olgu olmasının sosyal ve doğal çevreye olumlu yansımaları da görülmektedir. Barış, demokrasi ve refahın gelişmesi uluslar arası sermayenin çıkarlarıyla çelişmediği, hatta bu çevrelerin çıkarlarına hizmet ettiği içindir ki bu alanda özel bir çaba gösterilmektedir. Özellikle sol gelenekten gelen bazı aydın çevrelerin ezberini bozan en önemli olgu da budur. Yeni sol ve solun kendisini yeniden tanımlaması gereği bundan kaynaklanıyor. Dünyanın bu yeni gerçeği (realitesi) göz ardı edildiği takdirde ulusalcılık, milliyetçilik, solculuk, muhafazakarlık... birbirlerine karışıyor.

HAK VE ÖZGÜRLÜKLER İLE ÖZSORUMLULUK ARASINDAKİ EYİTİŞİM AÇISINDAN SİYASAL AÇILIM OLANAKLARI

Prof. Dr. Onur Bilge KULA
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Beytepe-Ankara

-Siyasal Ortam ve Koşullar

Türkiye siyasetinin güncel durumu, bu durumdan hoşnut olmayan toplum kesimlerinin yeni arayış içerisine girmelerine ortam oluşturmaktadır. Kasım 2003 seçimlerinde seçmen istencinin Parlamentoda temsil edilen parti sayısını ikiye indirmesi, ekonomik ve siyasal bakımdan görece kalıcı bir istikrar beklentisinin anlatımı olarak yorumlandı. Başta işsizlik ve alt toplum katmanlarının çektiği yoğun ve katlanılamaz geçim sıkıntıları, Kasım 2003'ten önce ülke yönetimini üstlenmiş siyasal partilerin büyük ölçüde etkisizleşmesine yol açmıştır. Hatta iktidarın büyük ortağı DSP, dünya siyasal tarihinde eşine pek rastlanmayacak bir biçimde yirmi puanın üzerinde oy yitirerek, Türkiye siyasal sisteminin dışına itilmiştir.

-AKP'nin Siyasal Konumlanışı ve Yönelimi

Öncelikle Sosyal Demokrasi açısından anılan tarihe değin koşullar son derece uygun olmasına karşın, halkın beklentilerine yanıt verebilecek siyasetler geliştirilemediğinden, AKP anılan seçimlerden çok büyük bir başarıyla çıkmıştır. AKP, geçmişinden miras olarak getirdiği dinin siyasallaştırması eğilimini, tüm toplum kesimlerini ikna edecek bir yaklaşımla aşamamasına karşın, öncelikle Avrupa Birliği hedefini öne çıkararak ve son aylara değin de bu hedefe yönelik yasal değişiklikleri büyük ölçüde gerçekleştirerek, temel hak ve özgürlüklere önemseyen merkez sağ bir parti olarak kendisini konumlandırmaya çalışmıştır. Bu kapsamda anılan parti, kendi tanımlamasına göre, merkez sağ düşünce yapısı temelinde "muhafazakar demokrat" niteliğiyle siyasal doğrultusunu belirginleştirmeye ve temellendirmeye özen göstermiştir.

AKP, AB konusunda özellikle kültürel ve siyasal bakımdan tek tek bireyleri ve toplum

kesimlerinin durumlarını somut olarak ilgilendiren düzenlemelere sıra gelince, içinde barındırdığı dinsellik eğiliminin çeşitli tepkilerle dışa vurmaya başlamasıyla birlikte bocalamaya başlamıştır. Bu bağlamda AKP genel başkanı, temel hak ve özgürlükler konusunda yapılan yasal düzenlemelerin eksiksiz olarak uygulamaya yansıtılmasına uğraşmak yerine, anlamsız ve yersiz bir tavırla Avrupa karşıtlığını özendirecek söylemler geliştirme yolunu yeğlemeye başlamıştır. Böylece bu parti siyasette süreklilik, kararlılık, içtenlik ve açıklık gibi ilkeleri gerçekleştirmede ne denli zorlanacağını belirtilerini bizzat yoğunlaştırmıştır. Bu belirtilen bir sonucu olarak da AKP'den kopmalar gündeme gelmiştir. Bütün bu gelişmeler AKP'nin siyaseten bir yol ayrımına geldiğini ortaya koymaktadır. Geleceğe dönüklüğü açısından siyasal anlamı büyük olan bu yol ayrımında AKP'nin temel hak ve özgürlükler ve yoksul kesimlerin yaşam koşullarının ekonomik bakımdan iyileştirilmesi yoluna mı ya da tersine bir yola mı gireceğini zaman gösterecektir.

-CHP'nin Siyasal Konumlanışı ve Yönelimi

Her fırsatta Atatürk devrimlerine gönderme yapan ve Türkiye'de Sosyal Demokrasinin doğal temsilcisiymiş gibi davranan CHP'nin tutumu ve durumu daha da ilginç bir görünüm sergilemektedir. Son seçimlerde toplumun daha üst düzeyli eğitilmiş, gelirli ve kentli kesimlerinden ve açık bir biçimde kıyı kesimlerinden oy alan CHP, 2003 sonundan bu yana sergilediği siyasal tutumla, öncelikle sosyal demokrasiye eğilimli kesimlerin kendisine olan ilgisinin azalmasına neden olmuştur. Halk, CHP'den başta işsizlik ve geçim sıkıntısı olmak üzere, siyaset, sağlık, eğitim, konut gibi yaşamsal alanlarda iyi gerekçelendirilmiş, sağlam ve

uygulanabilirliği yüksek siyasal açılımlar beklemesine karşın, bu partinin yönetimi, özgür tartışmaya büyük ölçüde kapalı, iç demokrasinin gelişmesine pek olanak vermeyen ve varolan durumu korumayı amaçlayan bir siyasal duruşu benimsemiştir. Bu siyasal duruşun Sosyal Demokrasi ile ne denli ilgili olduğu ortadadır. Söz konusu yönetim anlayışına Parlamentoda öncelikle YÖK, devlet kurumlarının harcamalarının saydamlaştırılması ve Sayıştay denetimine açılması ve AB ile ilgili kimi yasal düzenlemeler konusundaki belirsiz tutumu da eklenince, CHP'nin genel olarak çağdaş ve evrensel Sosyal Demokrasi kuramı ve birikiminden, özel olarak da Türkiye somutunda Sosyal Demokrasinin alt dizgelerinden ne denli uzakta olduğu, haklı olarak tartışılmaya başlanmıştır.

- Seçenek Siyaset ya da Siyasal Açılım, Öncelikle Hangi Düşünsel Gelenekten Beklenebilir?

Türkiye'nin yazgısını büyük ölçüde belirleyen AKP ve bu süreçte muhalefet partisi olarak payı olan CHP'nin durumu böyle olunca, seçenek siyaset arayışı ya da oluşturma uğraşı, siyasal gündemin kaçınılmaz olarak önemli bir maddesi niteliği kazanmıştır. Ülkenin sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal zorlukları ve başta AB olmak üzere ulusal ve ulusları nitelik taşıyan ereklere açısından seçenek siyaset doğal olarak Sosyal Demokrasiden beklenmektedir. Sosyal Demokrasi birikimi açısından güncel sorunlara çözüm üretmeye ilişkin olarak, örneğin, Almanya Sosyal Demokrat Partisi'nin bağlantılı olduğu Friedrich Ebert Vakfı'nca yapılan güncel bir araştırmaya göre, yeni siyasal açılımlarda Sosyal Demokrasinin şu alt dizgeleri gözetilmek zorundadır:

- Siyasal sistem;
- Temel haklar sistemi;
- Siyasal kamuoyu sistemi;
- Sivil toplum;
- Toplumsal demokratikleşmenin alt dizgeleri;
- Sosyal devlet;
- Eğitim sistemi;
- Ekonomik temel yapı;
- Ekonomik düzenleyim;
- İşletme temel yapısı sistemi;
- Ulus üstü eşgüdüm;
- Siyasal kültür.

Tüm dünya halklarının düşünsel ve eylemsel birikimi olarak algılanması gereken Sosyal Demokrasi, örneğin, Avrupa'da Aydınlanmadan bu yana siyasal anlamda çağdaşlığın meşruluk öğretisi olarak anlaşılır. Türkiye'de de bu eğilim büyük ölçüde yerleşmiştir. Yukarıda anılan kaynak uyarınca, bu yaklaşıma göre, kendisinden yeni siyasal açılım beklenen Sosyal Demokrasi, siyasal egemenliğin şu ölçütlerine dayanır:

1. Eşit, evrensel insan ve yurttaş hakları;
2. Hukuk devleti;
3. Siyasal erkin anayasaya bağlılık yükümlüğü;
4. Çoğunluk ilkesi uyarınca düzenlenen halk egemenliği.

Sosyal Demokrasinin temel dayanaklarını oluşturan bu ölçütlerin Türkiye somutunda ne ölçüde yerleştiği konusunda düşünsel derinliği ve özleştirici boyutu yüksek olan bir tartışmanın gereği ve yararı tartışılmaz biçimde açıktır. Söz konusu tartışma konuya ilgi duyanların önünde daha uzun süre duracağına benzemektedir.

¹Thomas MEYER: "Sosyal Demokrasinin Geleceği" (Die Zukunft der Sozialen Demokratie); Friedrich Ebert Vakfı, Bonn 2005

Özgürlük-Öz sorumluluk ilişkisi

Bu açıdan Türkiye'nin birçok önceliği olduğu kesin; ancak, ben bu yazı kapsamında siyasal sistemi ve siyasal erki değil, öncelikle yukarıda anılan Sosyal Demokrasinin alt dizgeleri arasında yer alan "siyasal kamuoyu", "sivil toplum", "siyasal kültür" ve "toplumsal demokratikleşme" kavramları açısından belirleyici önemde olan "öz sorumluluk" ve "yurttaş yükümlülüğü" kavramlarına yoğunlaşmayı yararlı görüyorum. Birey ve yurttaş kavramlarıyla ilgili yasal düzenlemeler, bir başlarına insanları/kişileri, birey ve yurttaş düzeyine yükseltmezler. Yasal düzenlemeler, Kant, Hegel ve Marks tarafından oluşturulan düşünsel birikim uyarınca, insanların bireyleşmesi ve yurttaşlaşması açısından dış koşulları oluşturur. Bu nedenle, söz konusu kavramlar etkileri bakımından önemli olmakla birlikte, kişilerin/insanların bireyleşme bilinçleri ve istençleri, ki ilgili yasal düzenlemeler özünde bunların bir türevidir, belirleyicidir. Soruna böyle bakıldığında,

siyasal ve sosyal eleştirinin kalıcı sonuçlar verebilmesi için, ona kapsamlı bir insan eleştirisinin eşlik etmesi gerektiği daha kolay görülebilir.

Yukarıda andığım araştırmaya göre, uluslar arası düzeyde Birleşmiş Milletler'ce kabul edilmiş bir insan hakları bildirgesi olmasına karşın, bir "insan yükümlülükleri" açıklaması henüz yoktur. Bu alanda salt "InterAction Council" adlı bağımsız ve uluslar arası bir kuruluşun 1983 yılında yaptığı "Genel İnsan Yükümlülükleri Açıklaması" bulunmaktadır.

Bütün insanların onurunun, vazgeçilemez özgürlüklerinin, eşitliklerinin ve kendi aralarında dayanışmalarının kabulünü başlıca koşul olarak gören anılan kuruluşun açıklamasına göre, "insan yükümlülükleri kavramı, özgürlük ve sorumluluk kavramlarının dengelenmesine hizmet eder." Bu bağlamda "hakların özgürlüklerle, yükümlülüklerinse sorumlulukla ilgili" olduğu özellikle vurgulanmalıdır.

Bugün sosyal demokrasi birikiminin ulaştığı düzey, çoğulcu ve katılımcı bir toplumsal demokraside "temel hakların" "temel yükümlülükler" tarafından tümlenmesi gerektiği düşüncesini açıkça ortaya koymaktadır. Bu iki kavramın karşılıklı belirleyicilik ilişkisi kapsamında Türkiye'de temel haklar sorunu irdelendiğinde, bu haklara ilişkin eksik de olsa birtakım yasal düzenlemeler olmasına karşın, bu düzenlemelerin uygulamaya konulmasında eksiklikler ve ihmaller olduğu saptanabilir. Yükümlülük bilinci gelişkin yurttaşlar, çok doğaldır ki, yasa ve uygulama düzeyinde söz konusu yetersizliklerin giderilmesi için savaşım verecektir. Ancak, aynı yurttaşlar, "her şeyin çıkış noktası, eleştirel bilinçli yurttaşlardır" düşüncesiyle, kendileri dışındaki insanlarca "yurttaş yükümlülüğü" ilkesinin gereklerinin ne ölçüde yerine getirildiği konusunu da tartışma gündemine getirecektir.

Gençlik hareketlerinde pek olmasa da, Sosyal Demokrasinin kökenlendiği işçi hareketi içerisinde "haklar" ile "yükümlükler" arasındaki bağlantı göz önünde tutulmaya çalışılmıştır. Bu karşılıklı ilişki öncelikle "dayanışma" kavramında somutlaşmaktadır; çünkü, bu kavram hem toplumun tek tek kişilere, hem de tek tek kişilerin topluma karşı yükümlülüklerini içermektedir. Böyle

tanımlanan yükümlülük bilinci, bir yönüyle Sosyal demokrasinin önemli dayanaklarından biri olan çağdaş "sosyal devlet" anlayışının gelişmesine, öbür yönüyle de bu anlayışın uygulanmaya dönüştürülmesi sürecinin denetlenmesi konusundaki duyarlılığın gelişmesine ortam hazırlamıştır.

-Özgürlük, Özsorumluluk ve Siyasal Oluşum

Evrensel insan hak ve özgürlükleri istemi, ne ölçüde içinde yaşanan ya da yaşamak istenilen toplum düzeniyle ilgili ve gerekliyse, öz sorumluluk bilinci de böyle bir toplum düzenini kuracak ve sürdürecektir bireylerin düşünsel ve ahlaksal donanımlarıyla ilgili ve gereklidir. Etik anlamda bu belirleyimden çıkan sonuç şudur: Bir birey, bir şeyin oluşmasına ne ölçüde katkıda bulunuyorsa, o ölçüde o şeyden yararlanmak isteyebilir. Bir başka anlatımla: Bir birey ya da öz sorumluluk sahibi yurttaş, ister siyasal, ister kültürel, ister ekonomik anlamda olsun, bir hakkın ya da özgürlüğün önkoşullarının ve olanaklarının yaratılmasına katkıda bulunduğu ölçüde, o "olanağın", "hakkın" ya da "özgürlüğün" kullanımına hak kazanır. Düşünsel ve bedensel anlamda her hangi bir oluşuma katkıda bulunmaksızın, söz konusu oluşumun yarattığı olanak, hak ya da özgürlükten yararlanmak, hele o oluşumu gerçekleştirmeye çalışanların işini zorlaştırmak, hele onlara kara çalmak hiçbir biçimde "ahlaki" bir tavır olarak değerlendirilemez. Sonuç olarak: Her bakımdan evrensel insan hak ve özgürlüğüyle donanmış bir Türkiye'ye katkıda bulunmadan, Türkiye'ye ilişkin bir takım savlarla ortaya çıkmak, öz sorumluluklu bir yurttaşın davranışı olamaz ve hiçbir zaman ve koşulda "ahlaki" olarak görülemez. Aynı düşünsel ahlaksal sorumluluk, siyasal oluşumlar için de geçerlidir. Sosyal Demokrasi birikimi kapsamında siyasal açılımlar, Türkiye'de ve Türkiye için; "öz sorumluluk" bilinci gelişkin yurttaşlarca evrensel hak ve özgürlüklerle en üst düzeyde donanmış Türkiye için yapıldığı sürece ahlaken savunulabilir ve başarıya ulaşabilir.

ARTIK YENİ BİR MEDYA

* Her sabah okuduğumuz gazeteler, gün boyu dinlediğimiz radyo istasyonları ve akşam izlediğimiz televizyon kanalları bize ne kadar yabancı değil mi? Onların gazetesi, onların radyosu, onların televizyonu bunlar. Oysa ki bizim onlardan farklı bir siyasetimiz, ideolojimiz, iktisadımız, sosyalimiz ve kültürümüz varsa, bizim de kendimizin, yani yurttaşın, toplumun, kamunun bir medyası olması gerek...

RAGİP DURAN (*)

Bugün, hatta uzunca bir süredir, medyada tekelleşme, dolayısıyla 'Tek Düşünce'nin egemenliği, iktidar yanlılığı, yurttaş sorunlarına ilgisizlik, profesyonel ciddiyetsizlik, tabular, magazinleştirme gibi çeşitli haklı gerekçelerle çok sayıda yurttaş, aydınlar, İslamcılardan Liberallere, Sosyal Demokratlardan Kürtlere hatta Kemalistlere kadar geniş bir siyasi kesim, Türk medyasından şikayetçi. Zaten kamuoyu araştırma ve anketlerinde de, dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi, medya, güvenilirlik ve inanırılık liginde hala ve hep son sıralarda yer alıyor. Türkiye kamuoyunun artık çok geniş bir kesimi mevcut yaygın medyanın bu toplumun, yurttaşların, beklentilerine yanıt vermediği kanaatinde. Zaten sadece tiraj istatistikleri bile, Türk medyasının toplum içindeki düşük prestijli konumunu yeterince kanıtlıyor: 70 milyonluk ülkede tüm reklam ve halkla ilişkiler operasyonlarına, promosyonlara rağmen sayıları yirmiyeye yaklaşan günlük gazetelerin toplam satışı 3.5-4 milyon arasında değişiyor. Üstelik bu rakkam, son 10-15 yıl içinde, okur-yazar nüfustaki artışa rağmen pek de artmadı.

Oysa ki Türkiye kamuoyu, yurttaşlar, siyaset, ekonomi, kültür ya da sporda söyleyecek sözü olanlar, aslında o kadar da çaresiz değil. Mevcut egemen medyaya mahkum da değil. Çünkü başta muhalifler olmak üzere çok çeşitli siyasi kesimler seslerini duyurabilmek için egemen medyadan başka bir kanal, başka bir mecra olmadığını sanarak, yaygın medyada yer alabilmek için akla hayale gelmedik girişimler gerçekleştiriyor. Örneğin son 1-2 yıl içinde kamu

çalışanları sorunlarını topluma duyurabilmek amacıyla saçlarını kazıtmış, don-gömlek sokaklara dökülmüştü. Onlar, egemen medyanın böyle bir gösteriye ilgi duyabileceğini düşünerek garip eylemler yaptılar. Egemen medya da gerçekten bu garip eyleme ilgi duydu. Kamu çalışanlarının eylemini yansıttı hem de fotoğraflı olarak. Ama kamu çalışanlarının ne taleplerini aktardı ne de onların yoksulluğunun nedenlerini yansıttı. Kamu çalışanları sadece egemen medya aracılığıyla bilgilenmeye çalışan yurttaşlarca 'Haklarını aramak için kafalarını kazıtıp don gömlek sokaklara dökülen insanlardan' ibaretti. Evet birinci sayfadan fotoğraflı haberleri girmişti ama ne talepleri, ne hakları ne de yoksulluklarının neden ve gerekçesi belirtilmişti haberde. Sadece bu örnek bile hak arayan, mevcut egemen fikirlerden farklı görüşler dile getiren insan ya da sosyal grupların egemen medyaya güvenemeyeceğini gösteriyor. Mevcut egemen medyaya girmeye, orada bölük pörçük, kırık kesik, tahrif edilmiş, eksik ya da abartılı ama herhalükarda bozulmuş/bükülmüş/eğilmiş bir gerçeklikle yer almaktansa, sesini duyurmak isteyen, sessizler, mülksüzler, farklılar bizatihi kendi medyalarını yaratabilseler, bu hem onların mesaj ve sorunlarının kamuya ulaşmasını sağlar hem de egemen medyayı tehdit ve rahatsız ettiği için olumlu bir işlev görür. Üstelik bir veya iki başarılı deney kamuoyunda yaygınlaştırılır, tanıtılırsa tüm sessizlere iyi bir örnek, iyi bir içtihad da yaratılmış olur.

Başta ABD olmak üzere Batı dünyasında son 20 yıl içinde gelişen Yurttaş Gazeteciliği işte biraz da bu tekeli-egemen medyanın tekkesliliğini kırmaya, toplumdaki mevcut tüm seslerin özellikle de yurttaşların, mağdurların, yoksulların, mülksüzlerin seslerini, üstelik kendi yaratıkları medya organlarıyla popülerleştirmeyi amaçlıyor.

Mahallede fotokopi ile çoğaltılabilecek tek yapraklık bir bülten, küçük bir yerel radyoya, bir İnternet sitesinden aylık dergiye kadar çok çeşitli olanaklar var. Meslek odalarının, sivil toplum kuruluşlarının

bir araya gelerek ortak yayın çıkarma girişimlerinden bir apartmandaki komşuların amatör kamera ile çektikleri bir toplantı, bir gösteri, bir konuşmayı kaset, VCD, DVD aracılığıyla çoğaltmaya kadar her somut koşula uygun bir bağımsız medya adacığı yaratmak mümkün. Sao Paolo'daki gecekonduardan Yeni Delhi'deki gençlere, Chicago'daki solcu akademisyenlerden Filistin'deki gerillalara kadar dünyanın dört bir köşesinde mesajı olan insanlar bu tebliğlerini somut, yerel koşullarını gözönünde tutarak ama her seferinde mutlaka demokratik, katılımcı, kamu çıkarını güden yayın anlayışları sayesinde sorunlarını bir nebze olsun çözüyor. ABD'de Znet ya da Paper Tigre, Fransa'da Acrimed, Almanya'da Tageszeitung, Kürtlerin Med ya da Roj Tv'si, Lübnan'da Al Manar ve daha onlarca somut örnek işte hep bu tür bir yaklaşımla yayın dünyasına atıldı. Sözü olan, farklı olan, egemen düzenden şikayetçi olan, yenilik öneren her kesim, her grup egemenlerin mülkiyet ve denetimlerindeki medya organlarına muhtaç olmadan sorun ve çözümlerini özgürce kamuoyuna ilettebiliyor. İletişim teknolojisinin hızlı gelişimi ve her geçen gün ucuzlayan fiyatlar sayesinde küçük, yerel, kendi içinde tutarlı, kah popüler kah belirli bir ortak çıkar grubuna hitap eden medya organı yaratmak için öncelikle kafamızdaki çeşitli önyargılardan kurtulmak gerekir:

* Yeni bir medya yaratmak çok pahalı bir iş, o kadar paramız yok!

* Medya profesyonel bir iş biz gazeteci değiliz ki, nasıl yayın yapacağız?

* Kimse bizi okumaz, izlemez, dinlemez

Aslında her üç önerme de yanlış:

* Yeni bir medya yaratmak esas olarak para değil, fikir işi. Yaratıcı akılla somut ihtiyaçlara yanıt veren yurttaş sağduyusuna güvenen her girişim başarılı olabilir.

* Gazetecilik, habercilik evet bir meslek. Ancak okumasını yazmasını bilen herkes gazetecilik, habercilik yapabilir. Gazetecilik, atom mühendisliği gibi yoğun ve uzun tahsil gerektiren bir uğraş değil. Akşam evde eşimize, anamıza babamıza, kızımıza ya da oğlumuza, işyerinde aradaşlarımıza herhangi bir şey anlatırken de aslında bir haber veriyoruz, bir yorum yapıyoruz ya da bir söyleşi gerçekleştiriyoruz. Tabi ki uyulması gereken bir

takım kuralları var gazetecilik ve habercilikde ama sadece gerçeği aktarma kuralına uysak bile ilk başta iyi bir başlangıç yapmış sayılırız. Yurttaş Gazeteciliği egemen medyadaki haberciliği taklid ederek değil, günlük, doğal yaşantımızdaki diyalog, konuşma ve sohbetleri yeniden üreterek yapılan basit bir gazetecilik yöntemi.

* Mevcut egemen medyanın sıkıcı, tekrara, propaganda ve iktidar reklamına dayanan habercilik anlayışı ile sulu-zırtlak magazin eğlence programları geniş yurttaş kesimini başka, daha doğal, kendisiye, günlük yaşamına daha yakın, daha uygun programlara hasret duymasını sağlıyor. Doğallık ve gerçeklikle davranıldığında reyting listelerini altüst edecek programlar gerçekleştirmek mümkün.

Sonuç olarak siyasi, iktisadi, toplumsal ve kültürel alandaki mücadelenin önünde önemli bir görev var: Bu mevcut medya ile çok fazla bir şey yapılamayacağını artık herkes görüyor. Egemen medya reforme edilme aşamasını da çoktan aştı. Yapısal bir sorun, bir arıza, bir aksaklık var ortada. Bunu da ancak gerçekten yeni, orijinal, yurttaş çıkarını savunan bir gazetecilik habercilik anlayışı ile aşmak mümkün.

(*) Ragıp DURAN,

Ragip137@yahoo.com,

Gazeteci, Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Görevlisi.

Davacıyım!!!

Cumhuriyet Savcıları göreve

Salim TURGUT

Sanki gök yarıldı ve içinden bir anda ülkeyi kaos ortamına sürükleyecek provokasyonlar yağmaya başladı. Görünürde 21 Mart 2005'te Mersin'deki Newroz sonrası baş gösteren bayrak krizi olarak kendisini ifade etse de, gerçek, görünenin çok ötesinde başka nedenlere dayanmakta. İki üç çocuğun bayrağı sürüklemesi sadece yangının kıvılcımıdır. Gerçek kıvılcımla açıklanamayacak kadar ötedir. Gerçek

Bu ülkede yaşayan herkes biliyor. Son yıllarda hızla bir değişim sürecine girdik. Hızlı değişim geçmişte varolan bir çok değerini alt üst oluşunu da beraberinde getirdi. Geçmişin baş çelişkileri ve bundan kaynaklı olarak toplumsal saflaşmalar şimdilerde yerlerini yeni çelişiklere ve yeni saflaşmalara bırakıyor. Özellikle Avrupa Birliği sürecine denk düşen Kopenhag kriterleri bu ülkede saflaşmaları ve yeni yol haritalarının çiziminde belirleyici birer olgu haline geldi. Avrupa Birliği süreci ülkedeki kamplaşmayı hem azalttı hem de keskinleştirdi. Ülke kısaca değişimden yana olanlar ile statüko yanlıları arasında ikiye bölündü. Statüko tüm kurum ve kuruluşları ile direniyor. Kızıl elma koalisyonları ile ulusal 'sağ' - 'sol' ittifakları kuruyorlar. Direnen statükonun ideolojik kalelerinden Cumhuriyet gazetesinin başyazısında; "Dinciliği ve etnikçiliği tehlike saymayıp, halkın kendiliğinden eylemlerinde ve bayrak mitinglerinde yükselen yurtseverlik eğilimlerini "milliyetçilik tehdidi" gibi yorumlamak ne ölçüde doğrudur?" diyebiliyor. Yılların 'demokrat gazetesi'nin geldiği aşama ve direnç kalelerinin ne derece tehlikeli boyutlara gelebileceğini göstermesi açısından bu bakış açısı bile yeterlidir.

Kaleleri ardı ardına düşen statüko giderek saldırganlaşmakta. Bu anlamıyla uyanık olmak gerekiyor. Bu hareket 2 çocuğun yerde sürüklediği bayrağa gösterilen tepki değildir. Bu hareket değişime direnenlerin kalelerini koruma hareketidir. Son bir ayda Anadolu'nun değişik illerinde başlatılan kıskırtmalar ve faşist terörler, direnmekte olan statükonun çöküşünü engelleyemeyecek. Duyarlı ve namuslu aydınların Anadolu'nun her köşesinde ardı ardına meydana gelen faşist eğilimli provokasyonlardan

hesap sorması gerekiyor. Şahsım adına ben son bir ayda yaşadıklarımı sorguluyor ve muhataplarının hesap vermesini istiyorum. Bu anlamıyla aşağıda gerekçelendirdiğim suçları işleyen kurum, kuruluş ve şahsiyetlerin toplum ve yargı önünde hesap vermesini talep ediyor, Cumhuriyet Savcılarını göreve çağırıyorum.

1) Mersin'de Newroz sonrası iki üç çocuğun bayrak sürüklemesi bahane ederek bölücülük yapıp halkı kin ve nefret duyguları ile galeyana getiren sorumsuz 'medya'dan, sorumlusu olduğu televizyon kanallarının linç girişimi çağrısını görmemezlikten gelerek, televizyonlara Türk bayrağını koymayı şart koşarak galeyanın körüklenmesinde etkili olan RTÜK'ten, bayrağı kendi dar siyasal rantlarına alet ederek savaş baltalarını bileyen, belediyeler, partiler, sendikalar ve 'sivil toplum' örgütlerinden;

2) Newroz sonrası inisiyatif koyamamaya olayların gelişmesinde iradesiz davranan başta Başbakan R. Tayip Erdoğan ve İçişleri Bakanı Abdulkadir Aksu olmak üzere bir bütün olarak hükümetten ve yerel yöneticilerden;

3) Medyanın körüklemesinin ardından 21 Mart 2005 tarihinde saat 12.30'da Zeytinlibahçe caddesinde ellerinde Türk bayrakları ile izinsiz yürüyüş yapan ve çoğunluğu devlet memuru olan Türk Kamu Sen üyelerinden, 22 Mart 2005 günü Metropol'deki Ülkü Ocakları binasından başlayarak Zeytinlibahçe, İstiklal Caddesi ve Cumhuriyet Meydanı'na kadar izinsiz yürüyüşü organize edenlerden, yürüyüş esnasında Tefik Sırrı Gür Lisesi 'nin önünden geçerken okul müdürüne ve okul öğrencilerine saldırmaya kalkıp bir çocuğu tartaklayanlardan, 6 Nisan'da Trabzon'da, cezaevlerindeki baskıları protesto etmek ve bunu kamuoyu ile paylaşmak isteyen tutuklu yakınlarının bir trafik polisinin galeyanı ve yerel televizyonlarının provokasyonları sonucu ortaya çıkan ve tüm dünyanın izlediği linç girişimini gerçekleştirenlerden, Konya - Çumra'da, Samsun'da, Sivas'ta, Eskişehir'de ve son olarak Sakarya'da hortlayan zihniyetin

TCK' nın 213/1 maddesi gereğince (Halk arasında endişe, korku ve panik yaratmak amacıyla hayat, sağlık, vücut veya cinsel dokunulmazlık ya da malvarlığı bakımından alenen tehditte bulunan kişi, iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır) yargılanmasını talep ediyorum.

4) Üniter devlet çatısı altında yıllarca birlikte yaşamış olan bir halkı 'Sözde vatandaşlar' diye ayırıp, vatandaşlar arasında ayrımcılık yaparak anayasal bir suç işleyen Genel Kurmay Başkanı Hilmi Özkök'ten davacıyım. 'Sözde vatandaş' açıklaması ile Genel Kurmay Başkanı Hilmi Özkök' ün , Türk Ceza Kanun'un Anayasa ve Kanun önünde eşitlik ilkesini (TCK Madde:3/2- Ceza Kanununun uygulamasında kişiler arasında ırk, dil, din, mezhep, milliyet, renk, cinsiyet, siyasal veya diğer fikir yahut düşünceleri, felsefi inanç, milli veya sosyal köken, doğum, ekonomik ve diğer toplumsal konumları yönünden ayırım yapılamaz ve hiçbir kimseye ayrıcalık tanınmaz) maddesini ihlal ettiğini düşünüyor ve yargılanmasını talep ediyorum.

5) Ülkemizin son yıllarda yetiştirdiği en önemli yazarlarından biri olan Orhan Pamuk'un Ermenilerle ilgili söylemlerinden sonra linç girişimine bir kıvılcım yakan Sütçüler Kaymakamı Mustafa Altınpınar'ın görevini ve yetkilerini kötüye kullandığı gerekçesi ile görevinden alınarak gerekli cezanın verilmesini talep ediyorum.

6) Kendilerini kanun koruyucusu zanneden MHP'lilerin Üsküdar'daki DEHAP ilçe binasını basmasına ve Konya'nın Çumra ilçesinde Kürtlerin yaşadığı mahalleye "Kürtler defolun" sloganlarıyla yürüyerek, Kürtlere ait ev ve işyerlerini taşıyıp, üç kürdü tartaklayanların 'TCK'nın 216./1- Halkın sosyal sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip bir kesimini, diğer bir kesimi aleyhine kin ve düşmanlığa alenen tahrik eden kimse, bu nedenle kamu güvenliği açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır' maddesi gereğince cezalandırılmalarını talep ediyorum.

Herkesin gözü önünde kitlesel bir suç işlendi. Suçu işleyenler belli. Ancak bu suçun, suç olduğunu dillendirip mahkeme huzuruna çıkartacak yürekli savcılara ihtiyaç var. Toplumsal histeri ile kentlerde patlayan kitlesel linçlerin TCK' da birer karşılığının olduğuna inanıyorum. Bu suçu işleyenlerin yargı huzuruna çıkartılarak hesap vermesi, hem hukukun saygınlığını artıracak hem de ülkenin demokratikleşmesine katkı sunacaktır.

Aydın, çağının sorunlarına duyarlı olan ve bu sorunlarına aydınlığa çıkartılmasında bedel ödemeyi göze alan olarak biliniyor.

Toplumun en hassas duygularını kullanarak psikolojik, fiili saldırı, provokasyonlar ve linç girişimlerini gerçekleştirenlere ve 'sözde vatandaş' kavramı ile aynı topraklarda yaşayan yurttaşlarımızı bölen yaklaşımlara karşı aydınlarımız demokrat tavırlarını koymak zorundalar. Toplumu geren şoven, ırkçı, milliyetçi saldırganlığı boşa çıkartmak, geleceğine sahip çıkıp yolsuzlukların üzerine gitmekle, barışı ve kardeşliği savunmakla olabilir. Sıranın kendimize gelmesini beklemeden elimizi taşın altına koyalım. Suçlulardan ve sorumlulardan hesap soralım. Yoksa, ateş hepimizi yakacak!!!

DÜNYA'DAKİ GELİŞMELERİN IŞIĞINDA TÜRKİYE'DEKİ YENİ ARAYIŞLAR VE AVRUPA BİRLİĞİ SÜRECİNE BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Ahmet ÖZER
*Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyoloji
Bölümü Öğretim Üyesi*

1. GİRİŞ:

Son yıllarda yaşanan gelişmeler dünyayı ve dolayısıyla Türkiye'yi derinden etkilemektedir. Geçmişte 50 yılda meydana gelen kimi değişimler bugün bu sürenin onda biri bir zamanda gerçekleşebiliyor. Bu süreç sadece teknolojik ve ekonomik alanda değil toplumsal alanda da yeni alt-üst oluşlara ve yeniden yapılanmalara neden oluyor.

İnsanoğlunun 21.yüzyıla beraber aynı zamanda üçüncü bin yıla girmiş olması, geçmiş gözden geçirmek için bir fırsat sunuyor.

Bu açıdan bakıldığında, iki tip mücadelenin (19.ve) 20.yüzyıla damgasını vurduğunu görüyoruz. insanoğlu için sonuçları pek de iç açıcı olmayan bu iki mücadeleden biri tabiatı yenme mücadelesidir; öbürü ise insanoğlunun birbirini yenme mücadelesidir. Doğayı yenme mücadelesi sanayileşmeyi, birbirini yenme mücadelesi ise savaşları ortaya çıkarmıştır.

Doğayı (ve Tabiatı) yenme mücadelesinin aracı olarak kullanılan sanayileşme çevre kirliliğini, birbirini yenmenin aracı olarak kullanılan savaşlar ise silahlanmayı doğurmuş, doğayı yenme macerasında dünya hızla kirlenirken, insanoğlunun birbirini yenme macerasında ise sadece 20.yüzyılda 2 büyük dünya savaşı, onlarca bölgesel ve yerel savaş meydana gelmiş; bu savaşlarda 70 milyon civarında insan hayatını kaybetmiş, bir o kadarı da yaralanmıştır. Ayrıca bu yüzyılda 3 imparatorluk çökmüş, yerine yüzlerce devlet kurulmuş, sanayileşmenin yarattığı kapitalistleşme ulus devletleri ortaya çıkarmıştır.

İnsanoğlu, giderek hızla artan nüfus sonucu daralan ve o ölçüde kirlenen çevresinin yaşanamaz hale geldiğini ve kendi

türünü kendi eliyle yok etmeye çalıştığını görünce, (21.yüzyıla girerken) büyük bir "U dönüşü" yaparak, tabiatla ve kendisiyle barışma sürecini başlatmıştır.

Doğayla barışma süreci çevre bilincini ortaya çıkarmış, bu bilincin gelişmesi ile dünyanın herkesin ortak geleceği olduğu anlaşılmaya başlanmış ve bu anlayış sonucunda çevrenin kalkınmaya ve sanayileşmeye feda edilemeyeceği düşüncesi yaygınlaşmıştır. "Sürdürülebilir kalkınma" kavramı bu dönemde bir çözüm olarak ortaya atılmıştır.

İnsanoğlunun birbiriyle barışması ise kendi türünü yok etmeden sorunlara çözüm bulma yöntemleri bulmasına yol açmış; insan hakları kavramı bu arayışlara bir cevap olarak ortaya çıkmış, çevre gibi o da evrensel bir kimlik kazanmıştır.

Sonuç olarak son 20-30 yılda meydana gelen değişimlerle beraber insanoğlunun kendisi ve çevresi ile barışık yaşama kaygısı, ekonomik ve teknolojik gelişmelerin de etkisiyle dünyayı hızla yeni bir sürece sokmuştur.

2. DÜNYADAKİ GELİŞMELER

Son otuz yılda dünyada meydana gelen üç önemli gelişme global olarak dünya için, özel olarak da dünyadaki uluslar için yeni bir sürecin başlangıcını teşkil eder.

Bu gelişmelerden biri, 1970'li yıllarda çok uluslu şirketlerin ortaya çıkmasıdır. Çok uluslu şirketlerin ortaya çıkması ulus-devlet otoritesini ve egemenliğini aşındırmaya başlamış, siyasal olarak hala sınırlar devam etse bile ekonomik sınırlar artık ortadan kalkmaya başlamıştır. Esasında ulusu yaratan belirleyici öğelerden birisi hatta birincisi kapitalist süreçteki ekonomik ilişkiler ve pazar birliğidir. Bugün geline nokta dünya kendisi giderek tek pazar haline gelmeye başladığı için, ulusal pazar birliği bozulmuş, bunun bir sonucu olarak da "mutlak ulusal egemenlik anlayışı" ve alanı daralmıştır. Bu nedenledir ki ulusal düzeydeki rekabet yerini dünya pazarlarına hakim olma yarışına ve o arada rekabet edebilme gücüne bırakmaktadır. Günümüzde, hakim liberal

ekonomik anlayış, devletleri ekonomide artık önemli bir aktör olmaktan çıkarmaya başlamış; özel sektörün temel ekonomik aktör olması dünya pazarlarına açılacak olan gücün de bu güç olması olgusunu doğurmuştur. Sonuç itibarıyla dünyadaki pazar savaşlarında ülkelerden ziyade bugün şirketlerin/firmaların egemenlikleri söz konusu olmaya başlamıştır. Son yıllarda yeryüzünde çok sayıdaki büyük firmanın evlilikler/consorsiyomlar yoluyla birleşerek bir araya gelmeleri bu yüzdendir ve bu olgu dev pazarlara egemen olma ve giderek ekonomik dünyada söz sahibi olma gerekçesine dayanmaktadır. Yapılan projeksiyonlar, 21.yüzyılın ulusların egemenlik kavgalarından ziyade şirketlerin egemenliklerinin tartışılacağı bir yüzyıl, dünyanın da bu hesabın görüleceği arena olacağını göstermektedir.

Dünyayı değiştiren ikinci önemli gelişme 1980'li yıllarda uzayda iletişim devriminin gerçekleşmiş olmasıdır. Bu devrim sayesinde bilginin üretilmesi, saklanması ve iletilmesi son derece hızlanmış, kitle iletişim ve ulaşım olanakları ise baş döndürücü bir şekilde gelişmiştir.

Bu süreç, dünyayı küçülterek küresel bir köy haline getirmekle birlikte demokrasi, insan hakları, çevre gibi konu ve kavramları da bir anda evrensel birer değer haline getirmiştir.

Bilgiye ulaşılabilirliğin kolaylaşması, üretim sürecini, üretim tarzını ve üretimden doğan sorunların boyutlarını değiştirmekle beraber sömürü ve sömürgecilik anlayışı da yeni boyutlar kazanıyor. Kapitalizmin doğurduğu ulus devletler, eskiden hammadde temin etmek, bu maddeleri mamul hale getirdikten sonra pazarlamasını sağlamak ve kendi bünyelerindeki fazla nüfusu akıtmak için kullandıkları zor ve şiddet politikası yerini kansız çözümlere bırakmaktadır.

Bugün, firmalar iletişim teknolojileri sayesinde tüketicileri ve onların oluşturdukları ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel ilişkileri derinden ve damardan etkileyerek, pazar ve tüketim olgusunu ulus devletin zor kullanma gücüne, işgale, ilhaka ve sömürgeleştirmeye gerek bırakmaksızın daha az bir maliyetle halletme yoluna gitmektedirler. Bu da dünyaya yeni bir yön vermekte ve yeni bir kimlik kazandırmaktadır.

Dünyayı değiştiren önemli üçüncü gelişme ise Sovyetler Birliği'nin dağılmasıdır. Sovyetlerin dağılması ve Berlin Duvarı'nın yıkılması ile dünya iki kutuplu olmaktan çıkıp tek kutuplu hale gelmiştir. Bu gelişmenin sonucunda soğuk savaş sona ermiş, ABD ise (şimdilik) oluşan bu tek kutuplu dünyanın egemeni haline gelmiştir. ABD ve onun yörüngesinde yer alan ülkeler bu durumdan yararlanarak önümüzdeki 20-30 yılda dünyada "kendi lehine bir istikrar" (Yeni Dünya Düzeni) oluşturma, yeni durumun ortaya çıkardığı konjüktürden en büyük payı alma hesaplarını yapmaktadırlar. Nitekim 1945-1990 arasındaki soğuk savaş dönemine bakıldığında, her alanda birbiriyle her an çatışmaya hazır ikili kutuplaşma dikkati çekerken, bugün bundan eser görünmemektedir.

Örneğin soğuk savaş yıllarında, savunma gücü olarak iki süper güçten biri olan ABD'nin başını çektiği NATO ile Sovyetler Birliği'nin kumandasındaki VARŞOVA PAKTI; yönetim tarzı olarak batılı kapitalist demokrasi ile Sosyalizm; ekonomik model olarak da kapitalist ekonomi ile sosyalist ekonomi ikiliği görülmüyordu.

1990 ve sonrasında ise bu ikili yapı giderek yerini tek kutuplu bir yapıya bırakmış, Sovyetlerin dağılmasıyla ABD tek süper güç haline gelmiş, Varşova Pakti dağılırken savunma gücü olarak NATO egemen olmuş, ekonomide ise özel sektöre dayalı serbest piyasa ekonomisi dünya pazarlarına hakim olmaya başlamıştır.

Sonuçta Sovyetlerin dağılması ile hemen hemen her alanda tek kutuplu bir dünya ortaya çıktı, dolayısıyla kurumlar da bu tekçi yapıya uygun bir hal almaya başladı. Bu nedenledir ki artık sorun çözme biçimi nitelik değiştirerek çatışma yerine müzakereyi telkin etmekte, dünyanın bir çok çatışma bölgesinde bu yeni yöntemler denenmeye ve devreye sokulmaya çalışılmaktadır.

Bu üç sürecin fonksiyonel etkileşimi sonucunda ortaya çıkan yeni duruma kimileri küreselleşme, kimileri globalleşme, kimileri ise Yeni Dünya Düzeni adını vermektedir. Hatta kimileri bu yeni sürecin emperyalizmin 21.yüzyılda almış olduğu yeni hal olduğunu ileri sürmektedir. Adına ne denirse densin, yeni bir süreç ve yeni bir olguyla karşı karşıya

olduğumuz inkar edilemez bir gerçektir. Adının şu ya da bu olması bu yeni olguyu ortadan kaldırmaz. Yapılması gereken, isim tartışmalarının ve yeni isim çatışmalarının bu süreci anlamaktan ve açıklamaktan daha önemli olmadığı gerçeğini görmektir.

Dünyanın karşı karşıya olduğu bu süreç beraberinde bölgeselleşme ve yerelleşme hareketlerini doğurmuş, bu çelişki ve çatışmalar, üç çeşit ülkenin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bunlar gelişmiş ülkeler, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler ile terk edilmiş ülkeler olarak sayılabilir.

Dünyanın merkezinde yer alan ve dünya ekonomisi başta olmak üzere siyasal ilişkilere yön veren G-7 ler gelişmiş ülkelerin başında yer almakta, esasında küreselleşen ülkeler bloğu da bunlardan oluşmaktadır. Dünyaya yön veren ve dünyayı genel olarak etkileyen kararların alınmasında da başta ABD olmak üzere genel olarak bu ülkelerin hakimiyeti görülmektedir. Bu ülkeler dünya nüfusunun çok küçük bir bölümünü (% 5) oluşturmalarına rağmen Dünya GSMH'sının büyük bir oranını (% 40) ellerinde bulundurmaktadırlar.

Merkezde yer alan gelişmiş ülkelerin etrafında yer alan çevre ülkeleri ise gelişmiş ülkelerin kervanına katılmak için büyük efor sarf etmektedirler. Bu ülkeler dünyayı global olarak etkileyen kararlarda belirleyici bir role sahip olmamakla birlikte etkileyici pozisyonda zaman zaman yer almaktadırlar. Ve bunlar iç yönetimlerinden ekonomiye bir yapı değişikliği, bir geçiş süreci ile karşı karşıyadırlar.

Terkedilmiş ülkeler ise geri kalmış ve (mevcut yapıya katılmadıkları veya "kafa tuttukları" için) dışlanmış ülkelerdir.

3. TÜRKİYE'DE YENİ GELİŞMELER VE YENİ ARAYIŞLAR

Dünyadaki gelişmeler gibi Türkiye de son yıllardaki değişimlerden büyük ölçüde etkilenmiş, bu anlamda, son yıllarda Türkiye'yi genel olarak etkileyen üç önemli süreç önemli değişimlere yol açmıştır.

Bunlardan birincisi 15 yıldır Güneydoğuda süren çatışma ortamının sona ermiş olmasıdır. Bu yeni durum Türkiye'ye her bakımdan çok şey kazandırmıştır. Her şeyden önce bölgede güvenlik amacıyla harcanan yıllık yaklaşık 10 milyar dolar Türkiye bütçesinin

önemli bir miktarını oluşturuyordu ve bu durum ekonomik gelişmeye büyük darbe vuruyordu. Bugün ise artık bu kaynak ekonomik kalkınma için kullanılabilir hale gelmiştir. Ayrıca bölgede bir siyasal istikrarın yavaş yavaş boy vermesi ekonomik gelişmenin de önünü açacaktır. Çünkü ekonomik gelişmenin vazgeçilmez teminatı siyasal istikrardır. Siyasal istikrarın oluşturduğu yumuşak ortamda yatırımlar hızlanacak, GAP Projesinin de devreye girmesiyle birlikte bölgenin sosyoekonomik konumu büyük oranda değişecektir. Bu gelişmeler sadece bölgenin kaderini değil aynı zamanda Türkiye'nin geleceğini etkileyecek, hatta "bu gelecekte" belirleyici bir rol oynayacaktır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu süreci etkileyen başka bir gelişme de Avrupa Birliğine aday ülke statüsüyle ilk adımı atmış olmasıdır. Bu konu açısından üzerinde durulması gereken üç önemli nokta vardır: Biri bu süreci doğuran koşullar, değeri sürecin kendisi, yani gerekleri, üçüncüsü ise sürecin ortaya çıkaracağı sonuçlardır. Sırasıyla irdelleyelim: Bu süreçte Türkiye'nin AB'ye kabul edilmiş olması ardarda yaşanan birkaç gelişmenin etkisiyle olmuştur. Birincisi, Güneydoğuda süren çatışma ortamının sona ermesi ve Kürt Sorununun çözümünün yeni bir sürece girmiş olmasıdır. Bu yeni gelişmenin de etkisiyle ABD'nin*- Türkiye'de istikrarlı bir rejim ve demokratik bir uyum görme isteği, ABD'nin Kafkaslarda ve Ortadoğu'da uygulamak istediği politikalarla yakından ilgilidir. ABD'nin Ortadoğu da gerekli kontrolü sağlaması ve Kafkaslardaki enerji kaynaklarını Türkiye üzerinden dünyaya güvenlik içinde pazarlaması isteği kendi içinde sorunlarını çözmüş, "nispeten istikrarlı" bir Türkiye'yi işaret etmektedir. Ayrıca Avrupa Birliği içinde ABD'nin tek müttefiki olan İngiltere'nin yanında Türkiye'nin de yer alması (AB içinde başını Almanya ve Fransa'nın çektiği anti Amerikancı lobi karşısında) ABD'nin elini daha güçlendirmiş olacaktır.

ABD, bu her iki amacına da ancak Türkiye aracılığıyla ulaşabilir. Böyle bir Türkiye'nin de belli normlara ve özelliklere sahip olması gerekiyor. Bu nedenle ABD'nin bastırmasıyla, Türkiye AB'ye kabul edilme noktasına getirilmiştir denilebilir.

Amerika için durum böyleyken Avrupa için ise işin başka yönleri önemlidir: Gelişmiş batı için üretim fazlasını

pazarlaması açısından Türkiye geniş ve bakir bir pazar oluşturuyor. Ayrıca AB'nin Türkiye'yi kabul etmesi Avrupa'nın sınırlarının Sofya, Atina yerine Tahran'a, Bağdat'a dayanması demektir, böylece AB, ABD ile de sınır komşusu olmaktadır.

Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması da bu olayda büyük önem taşıyor. Söylenenlerin aksine Müslümanlık unsuru bu süreçte Türkiye'nin aleyhine işleyen bir dezavantaj değil, lehine işleyen bir avantajdır. Demokratlaştırılmış bir Müslümanlık Avrupa'nın korkulu rüyası *radikal İslam* için bir sigorta işlevini görecektir. O nedenle globalleşen dünya Müslüman dünyayı göz ardı edemez. Çünkü sadece Akdeniz Havzasında 300 milyon Müslüman vardır ve ayrıca değişen enerji kaynakları sonucunda artan üretimlerin emilmesi bakımından 300 milyonluk İslam dünyası çok önemlidir. Türkiye, NATO ve Avrupa Konseyi gibi Batı'daki örgütlerin içinde bulunabilen; üretimde değil ama tüketimde Avrupalı görüntü yapabilmiş Müslüman profilli (tek) ülkedir. Bu yapısıyla Türkiye Batı için ekonomik açıdan bir Pazar ve bağlantı (geçiş) ülkesi iken siyasi açıdan da *Arap, Acem fundamentalizmi* ile Avrupa arasında bir tampon ülke işlevini görecektir. Böylece bu serüvende hem batı isteklerine kavuşacak hem de Türkiye 150 yıllık batılılaşma rüyasını gerçekleştirmiş olacaktır. Bu açıdan baktığımızda geldiğimiz noktada yeni yüzyıla girerken Türkiye ile batının çıkarlarını yönlendirenler çatışmayı dışlayarak çakışma yönünde çaba sarf etmekte ve her iki kesimin toplumları da bu yeni konum ve pozisyonları içselleştirme yönünde eğilim göstermektedir.

3.1. MASTRICHT'IN IŞIGINDA TÜRKİYE

Ancak bütün bunlar Türkiye'nin AB'ye tam üye olmasına yetmemektedir. Türkiye'nin AB'ye tam üye olabilmesi yani sürecin tam olarak işlemesi için Maastricht ve Kopenhag kriterlerini yerine getirmesi, yani sadece yasa çıkarması değil, bu yasaları uygulaması da gerekiyor. Maastricht kriterleri bir gerekliliği vurgularken Kopenhag kriterleri AB'ye girmek için olmazsa olmaz türünden bir zorunluluğu ifade ediyor.

Maastricht'ın ekonomik konum arz eden ve gerçekleştirilmesi zorunlu olan kriterleri Türkiye açısından özellikle ekonomik bakımdan şunları ifade ediyor:

Yıllardır yüksek düzeyde seyreden ve süregelen hale gelmiş olan "enflasyon" un aşağıya çekilmesi geniş kesimlerin yaşam koşullarının iyileştirilmesinden üretimin artmasına kadar bir dizi değişikliğe yol açmakla birlikte AB'ye tam üye olma sürecini de hızlandıracaktır. AB ülkelerinde enflasyon ortalaması %1,5-2 seviyesindedir. AB'ye girmek için tanınan tolerans bu rakamın 1,2 puan üstü veya altıdır. Bu durumda Türkiye'nin AB'ye girmesi için enflasyonunu en az %3-4 seviyesine çekilmesi gerekiyor.

**ABD Hazar ötesi enerji kaynaklarını Rusya Federasyonu (Bakü-Supsa ve Trans-Balkan hattı) üzerinden de Batıya taşıyabilir. Ancak bu eski rakibini tekrar güçlendirmek olur. Bu nedenle bu senaryo reel politika açısından pek geçerli görünmüyor.*

Türkiye'deki işsizlik özellikle serbest dolaşım hakkı düşünüldüğünde Avrupa'ya ürkütmektedir. Çünkü 450 milyon nüfusu olan 25 AB üyesi ülkede toplam işsiz sayısı 45 milyon (% 10) iken, 68 milyonluk Türkiye'de tek başına işsiz sayısı 30 milyon civarındadır. Bu yoğun işsizlikle birlikte AB'ye tam üye kabul edilmeyi beklemek hayalcilik olur. O nedenle yeni yatırımlara hız verilmesi, üretimin çeşitlenerek artırılması daha önemlisi nüfus artış hızının makul seviyelere çekilmesi ve işsizlik sorununun çözüme kavuşturulması gerekiyor.

Gelir dağılımındaki uçurum giderek açılmaktadır. Bilindiği üzere Türkiye'de üst gelir seviyesindeki % 20'lik dilim (ki milli gelirden % 54,9 pay alıyor) ile alt gelir diliminde yer alan % 20'lik kesim (ki milli gelirden aldığı pay % 4,9 civarındadır) (DJE..1994) arasında 11 kat gelir farkı vardır. Bu durum bütün sosyal dengeleri sarsmakla birlikte gelecekte meydana

gelmesi muhtemel siyasal çalkantılara da gebelik etmektedir. Dolayısıyla Avrupa'nın, "kendi içinde dengeleri tutturamamış bir ülkenin Avrupa ile dengeli ilişkiler kurması beklenemez" savı hem haklıdır hem de Türkiye'nin bu durumu düzeltmesi için bir gerekçe ve başlangıç noktası sağlaması açısından önemlidir.

Bölgeler arası dengesizlik konusunda da Avrupa'nın "kendi içinde stabil hale gelmemiş bir ülkenin Avrupa ile uyumlu olması beklenemez" yaklaşımı da haklı ve yerindedir; çünkü Türkiye'de bölgeler arasında gelişmişlik bakımından büyük dengesizlikler vardır. Uygulanan yanlış siyasi, ekonomik ve sosyal politikalar ülkede adeta iki tür bölge ortaya çıkarmıştır; Birisi, gelişmesi devlet eliyle yoğun bir biçimde desteklenen *kalkınmış bölgelerdir* ki bunlara "*kalkınmada ayrıcalıklı bölgeler*" de diyebiliriz. (Aslında Marmara depremi bu stratejinin sadece yanlışlığını değil aynı zamanda ülke ekonomisi bakımından ne kadar riskli olduğunu da göstermiştir.) Öteki bölgeler ise, siyasi ve sosyal nedenlerle uygulanan sanayi ve ekonomi politikaları sonucunda devletin yatırım yapmadığı ve bu nedenle *geri kalmış* daha doğrusu, "*kalkınmadan ayrı bırakılmış*" bölgelerdir. Bu yapılanmada kısmen siyasal faktörler de rol oynamış ancak tarihsel süreç bu yaklaşımın siyasi problemleri çözemediğini tam tersine siyasal problemlerin büyümesine neden olduğunu göstermiştir. O nedenle Avrupa ile aynı çizgide yer almak isteyen Türkiye'nin başta iç Anadolu, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu olmak üzere ülkenin gelişmemiş bölgelerini ülke ortalamasıyla aynı çizgiye getirmesi gerekiyor. Aksi taktirde kendi içinde gelişmişlik farkını aşamamış bir ülkenin Avrupa ile arasındaki gelişmişlik farkını gidermesi beklenemez.

Bu liste uzatılabilir. Ancak yukarıda sayılan dört ana sorun bugün Türkiye'nin her bakımdan çözmesi gereken sosyo-ekonomik sorunlarıdır. ister AB nedeniyle olsun ister AB olmaksızın her halükarda çözmesi gereken temel sorunlardır. *Avrupa Birliği adaylığı* süreci bu sorunları çözmeye hem zaman, hem bazen kaynak sağlaması, hem de izlenmesi bakımından önemli avantajlar sağlayacaktır. Öte yandan kalkınma için önemli bir unsur haline gelmiş olan uluslar arası sermaye hareketinden de en çok payı belli "Birlik"ler içinde yer alan gelişmiş ülkeler alıyor. 1980 yılında 30 milyar dolar olan uluslar arası sermaye hareketi, 1990'da 100

milyar dolara, 1998'de ise birden bire 1,5 trilyon dolara fırlamıştır. Artık dünyadaki gelişmişlik ve kalkınmışlığı bu hareketler etkiliyor, hatta kimi yerde belirliyor. O nedenle bundan sonraki süreçte sermaye hareketinden çok pay alanlar çok, az pay alanlar ise az kalkınacaktır.

Türkiye bu sermaye hareketinden en az payı alan ülkelerden birisi konumundadır. Nüfusu bakımından dünyanın 15., yüzölçümü bakımından dünyanın 36. Ülkesi olan Türkiye sermaye hareketinden sadece yılda 700 milyon dolar, yani iki binde bir pay alabiliyor. Aynı şekilde Türkiye dünya çapında dolaşan yıllık 350 milyar dolarlık yatırıma dönük yabancı sermayeden de ancak 350-400 milyon dolar, yani binde bir pay alabiliyor. (Kesici, Mart 2000). Dolayısıyla bu büyüklükteki bir ülkenin uluslar arası sermaye hareketlerinden bu nispetle küçük bir paylanması ekonomik gelişme ve kalkınması bakımından parlak sonuçlar doğurmayacaktır.

Bir başka açıdan bakıldığında Türkiye 1998 verileriyle 405 milyar dolarlık GSMH ile dünyada 16.ülke iken, 26 milyar dolar ihracatı ile (131 ülke arasında) 36., 46,4 milyar dolar ithalatı ile 24.sırada yer alıyor. Sağlık harcamasında 64., eğitim harcamalarında 57. olan Türkiye, kişi başına enerji tüketiminde 57., kişi başına elektrik tüketiminde ise 61.sırada yer alıyor. (Eğilmez, 2000)

Bütün bu göstergeler Türkiye'nin bir çevre ülkesi konumunda olduğunu gösteriyor. Üstelik dünya kararlarına yön veren ilk 15-20 ülkeden sonra gelen ikinci kuşaktaki 30-40 ülke içinde de öyle pek ön sıralarda görünmüyor. Türkiye'nin bulunduğu kategoriden çıkarak sıra atlaması sorunlarını hızla çözüp batıya entegre olmasına bağlı görünüyor.

Son yıllardaki gelişmeler Türkiye'ye bu sorunları çözmek için gerekli gücü ve eforu vermektedir. Sorun bunu yapacak siyasi irade ve basiretin gösterilmesinde yatıyor. Zaten bu sorunların büyük çoğunluğu da kötü siyasal yönetim sonucu, diğer bir deyişle, Türkiye'de kötü yönetimin yol açtığı yönetim krizi sonucu ortaya çıkmış sorunlardır. Ve çözülemez değildir. Asıl Türkiye'nin çözmeye tereddüt ettiği, mevcut psikolojisi nedeniyle ırtkıldığı sorunlar Kopenhag Kriterlerinde sayılanlardır. Oysa Kopenhag Kriterleri aynı zamanda yönetim krizine de son verebilecek potansiyeller ve olanaklar içeriyor.

3.2. KOPENHAG KRİTERLERİ VE TÜRKİYE

Kopenhag Kriterleri genel olarak demokrasi, insan hak/an, hukukun üstünlüğü ve azınlık haklarına dayanıyor.

Bugünkü dünyada uluslar arası alanda birer evrensel değer haline gelmiş olan bu kavramlara ulaşmak, onları içselleştirip uygulamak için Türkiye'de yüzyılı aşan bir tartışma ortamı görüyoruz.

Ancak bu tartışmalar ve çabalar tarihin hiçbir döneminde istenen sonucu vermemiştir. Bu nedenledir ki demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü Türkiye'de tam uygulanamamıştır. 165 yıllık batılılaşma çabasının hedefleri her ne kadar Avrupalı değerleri inşa etmek olmuşsa da Avrupa açısından net olan bu hedefler Türkiye için hep bulanık kalmıştır. Esasında batılılaşma çabasındaki sivil-asker bürokrasisinin temel amacı ve derdi hiçbir zaman bu kavramlara halk yararına içerik kazandırmak olmamıştır. Onların esas derdi yine onlara göre devletin uçmakta olan çatısını kurtarmak, ya da bazılarının göre çatı da açılmış olan delikleri onarmak, sonra da o çatı altında kendilerine yer açmaktır. Çünkü temelde yer alan toplumsal sorunları çözmeyi ya da toplumu kurtarmayı amaç olarak önlerine koymamışlardır.

O nedenledir ki Türkiye'deki değişiklik ve yeniliklere halktan gelen baskı veya toplumun verdiği mücadele sonucu ulaşılmış değildir. Bu yenilik ve değişiklikler yukarıdan gelerek iktidarı ele geçirmiş merkezci, seçkin bir elitin yine kendilerinin üstten dayatması ile egemen kılınmaya çalışılmıştır. Bu değişikliklere itiraz edenler ise kısa sürede saf dışı edilmişlerdir. Türkiye'deki demokrasi mücadelesi iç dinamiklerin alttan yükselen mücadeleleri sonucunda vatandaşların elde ettiği "haklar"a dayanmaktan ziyade, yukarıdan verilmek suretiyle vatandaşa yüklenen "görevler" manzumesi ne dayanır. Durum bu olunca ortaya çıkan demokrasi de hep tartışmalı olmuştur. Çünkü demokrasiyi sonuçta diğer rejimlerden ayıran belirleyici özelliği halkın rızasına dayanıyor olmasıdır. Çünkü Teokrazi Allah korkusuna, zorbalık "kul" korkusuna dayanırken, demokrasi meşruiyetini halkın kendi "rıza"sıyla ve isteğiyle oluşturduğu yönetim dizgesine dayandırır. Halkın rızasının

ortak bir platformda buluşması çoğunlukla ortak mücadele tarihi sonucunda olmuştur. Oysa Türkiye, ne sınıflar arası böyle bir mücadeleye ne de kesimler arası ittifaka dayanan bir çabaya sahne olmuştur. Çünkü bu süreçte ne mücadele edecek sınıflar (burjuva ve işçi sınıfı) vardır ne de kendi çıkarları etrafında örgütlenmiş ve bu sebeple ittifak yapabilecek örgütlü kesimler oluşmuştur.

Çok partili sisteme geçilen 1946 yılını baz alırsak yarım yüzyılı aşan demokrasi mücadelesi bu nedenle başarılı olamamış, askeri müdahalelerle kesintiye uğramanın ötesinde normal zamanda bile kavram, kurum ve kurallarını tam olarak oluşturup yerleştirememiştir. Şimdi 21.yüzyılda geline nokta da yine demokrasiyi tesis etmek gündeme gelmiş ve üstten dayatmayla (yani yukardan gelen taleplerle) demokrasiyi (batı normlarında) tam olarak kurmak gündemleşmiştir. Bu sefer yukarıdan gelmesinin sebebi bir seçkin kesimin dayatmasından ötürü değil, fakat bir "seçkin birliğe", AB'ye girmek adına yapılmaktadır. O nedenle bu sefer işin rengi biraz farklı ve eğer başarılırsa (yukardan gelmiş olsa bile) toplumun yararına işleyebilecek sonuçlar elde etmek mümkündür.

Çünkü toplumun bir çok kesimi Avrupa normlarında bir demokrasi istiyor; diğer bir deyişle demokrasi ortak paydasında buluşuyor. Aynı şekilde sermaye kesimi, aydınlar, bürokrasinin önemli bir kesimi, yönetenler hatta ordudaki bazı kesimler bile demokrasiden yana tavır belirlemektedir. Bu kesimlerin demokrasiyi isteme nedeni farklı olsa bile istenen şey aynıdır. Yani farklı nedenlerle aynı şey isteniyor, bu da istenen (demokrasi) ile ilgili umutları güçlendiriyor, başarabilme oranını yükseltiyor.

Kongar 21.yüzyılda Türkiye (1998, 41-44) adlı kitabında sermayenin demokratikleşmeyi istemesini şöyle açıklıyor. Ona göre durum özetle şöyledir: Türkiye'yi etkileyen önemli üç güç vardır. Bunlar: ABD, ordu ve sermayedir. Türkiye'nin önünde ise üç süreç vardır. Bunlar da; küreselleşme, demokratikleşme ve kentleşmedir. Sermayenin önünde ise iki yol var: Ya küreselleşme sürecine entegre olmak için (ordunun da desteğini alarak) demokratikleşme sürecini hızlandıracak, böylece kendi şirketlerinin ve firmalarının

geleceğini kurtararak garanti altına alacak (ki o taktirde toplumun da geleceği aydınlanmış öñü açılmış olacaktır) ya da kentleşme süreci içinde ortaya çıkan rantlara yağmacı bir aç gözlülükle saldırıp hem kendinin hem de Türkiye'nin geleceğini karartarak, uzun bir süreden beridir ilk defa ele geçmiş olan bu fırsatı heba etmiş olacaktır.

Bu tabloda dikkati çeken iki husus vardır: Birincisi siyasetin, işçi sınıfının, sivil toplumun (değiştirici) birer güç olarak sayılmamasıdır. Ki bize göre bunda bir haklılık payı vardır. Çünkü bugünkü yapısıyla siyaset çözümün değil sorunun bir parçası haline gelmiştir. İşçi sınıfına gelince, sınıf bilincine sahip bir işçi sınıfından ziyade iktidarlara göbekten bağlı, kurtuluşu kendi bireysel özlük haklarının iyileştirmesinde gören ve bunun peşinde koşan, bu yanıyla da sendika ağalarının elinde araç ve oyuncak haline gelmiş çalışan yığınlardan bahsedilebilir. Sivil toplumun ise hali ortadadır. Henüz siyaset ve iktidar üzerinde etkili olabilecek bir örgütlülüğe ve (dolayısıyla) denetim gücüne sahip değildir.

Tabloda dikkati çeken ikinci ilginç nokta ise sermaye sınıfının demokratikleşmeyi ekonomik nedenlerle istiyor olmasıdır. Çünkü sermaye kesimi genellikle ayrıcalıklı bir zümreyi teşkil ettiği için özel olarak kendileri için bir demokrasi talepleri yoktur. Ama şirketleri için bu talep acil bir ihtiyaç haline gelmiştir. Çünkü küresel pazara entegre olmak ve modern dünya ile mal alışverişi yapmak için onların kurallarına sahip olmak gerekiyor. Bu kuralların özü Kopenhag Kriterleridir. Bu nedenle iş adamları bugün hem AB'ye girme hem de demokratikleşme konusunda herkesten daha çok istekli görünüyorlar. Çünkü demokrasi insan hakları ve hukukun üstünlüğü mal ve hizmet dolaşımının, pazarlara açılmanın, kısacası istikrarın temel güvencesi, sigortası haline gelmiş bulunuyor.

Fakat burada önemli olan nokta şudur: Farklı bir gerekçeyle de olsa istenen şeyin demokrasi olması önemlidir ve demokrasi başkalarının da sorunlarına cevap olabilecek bir yönetim dizgesidir. Dolayısıyla bahsettiğimiz kesimler başka nedenlerle demokrasi istiyor olabilirler. Bu demokrasinin değerini azaltmaz aksine manevra alanının ne kadar geniş olduğunu gösterir. Bugün toplumun geniş bir

kesiminin temel arzusu haline gelmiş olan demokratikleşmenin önünde önemli bazı engeller vardır. Kürt Sorunu ve din sorunu başta olmak üzere, ordunun siyaset üzerindeki vesayeti, etkisi ve denetimi; başta anayasa olmak üzere anti demokratik yasaların varlığı ve bunların düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü kısıtlayan hükümleri gibi sorun ve uygulamalar demokrasinin önündeki engellerdir. Bunlar çözülmeden demokratikleşme sağlanamaz. Bu sorunlar toplumu yıllardır Kürt-Türk, Alevi-Sünni, laik-antilaik, asker-sivil, geçmiş-gelecek gibi kamplamalara ve çatışma noktalarına itmiş, toplumsal gerginliklere neden olmuş, sosyal barışı zedelemiş, toplumsal değişme ve ilerlemeye ket vurmuştur. Bunlar bilindiği halde Türkiye'de bazı kesimler özellikle bu sorunların çözümüne ayak diremiş, adeta çözümsüz kalması yönünde çaba harcamıştır. Bu gün de şoven bir milliyetçiliğin kışkırtılması bundandır. Ama artık temel toplumsal dinamiklerin, yukarıda anlatılan nedenlerle talebi, her türlü provokasyon ve engellemeye rağmen, son tahlilde, bu sorunun çözümü yönünde olmak durumundadır. AB adaylığı ise bu süreci daha da hızlandıracaktır.

Kopenhag Kriterlerinin ikincisi insan haklarıdır. Bundan 20-30 yıl önce sorunlar yerel bazda bulunduğu noktada ele alınıp tartışılırdı. Ama bugün bazı sorunlar var ki kitle iletişim ve ulaşım olanakları ve gelişmiş teknolojinin de etkisiyle evrensel boyutlar kazanmıştır. İnsan hakları bu küreselleşmiş sorunların başında gelmektedir. Dünyalaşmış bir çok sorun gibi insan hakları da sadece ilgili ülkenin değil tüm dünyanın ilgisini çeken bir konum arz etmektedir. Çünkü insan hakları bir insanlık sorunu olarak bütün dünyayı ilgilendiren ve bir yönüyle etkileyen özellikler arz etmektedir. (Özer, 1994,83,84) Nasıl ki demokrasi insanların insanca (insan doğasına uygun) yaşaması için gerekli kurallar manzumesi sunuyorsa, 'insan hakları' da insanların insanlık onuruna yakışır bir şekilde yaşaması için gerekli olan şartları ve hakları vurgulamaktadır. insanın kendini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi, potansiyellerini açığa çıkararak dışsallaştırması ancak demokratik bir düzende insan haklarına saygılı bir ortamda mümkündür.

Bütün bunların gerçekleşmesi için bir takım olanaklar gerekiyor. Bu olanakları da ancak örgütlü bir aygıt yerine getirebilir. Bu aygıt insanların rızasına dayalı olarak kendi iradeleriyle devrettikleri yetkilerin toplamından oluşan demokratik devlettir. Bu devlet aynı zamanda insani ve toplumsal boyutları nedeniyle sosyaldır. Herkese eşit uygulanan kurallarıyla hukukun üstünlüğüne dayanır.

O halde insan haklarını koruyacak başlıca kurum demokratik işleyişe sahip laik, sosyal-hukuk devletidir. Doğuştan var olan devredilemez temel haklar yanında, sosyal yaşam ve örgütlü statü içinde sonradan kazanılmış (vatandaşlık) hakları vardır. Ancak ne yazık ki günümüzde insan haklarını koruması gereken bu iddiadaki devletler en çok onu kendisi çiğnemekte, ihlal etmektedir. Bu paradoks (özellikle üçüncü dünya ülkeleri başta olmak üzere) neredeyse dünyanın bir çok ülkesinde yaşanan ortak bir sorun haline gelmiştir. Yayımlanan uluslararası raporlarda Türkiye'de bu ülkelerden biri olarak sayılmaktadır. Oysa AB'ye giden yol insan haklarının çiğnenmemesinden, hatla belli standartlara kavuşturulmasından geçiyor.

Kopenhag Kriterlerinden üçüncüsü hukukun üstünlüğü ilkesidir. Esasında hukukun üstünlüğü ilkesi aynı zamanda demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından birisidir. Neumann "demokrasi ancak bir hukuk devletinde yaşar. Bu nedenle hukukun üstünlüğü sağlanmalıdır." (Özer,1999,9) Sözü bu gerçekliği yansıtıyor.

Hukukun üstünlüğünün sağlanmadığı, herkes için aynı düzeyde geçerli olmadığı herkese eşit uygulanmadığı ve geç işlediği yerde hukuksal boşluklar doğar ve bu boşluklar hukuk dışı güçler tarafından doldurulur. Devlete hakim olan hukuk dışı enformel ilişkiler ağı Yüksekova'da bir askeri bürokratin yakalanması ile, Susurluk'ta ise bir mersedesin bir kamyonu çarpması ile ortaya çıkmıştı. Ancak bu ilişkiler ve bir çok "çete" olayı toplum tarafından gizlenemeyecek şekilde suçüstü yakalanmış olmasına rağmen tam olarak aydınlatılamamış, faillerin yakalanarak yargılanması sağlanamamış, kamuoyunun bu konulardaki yoğun adalet talepleri yerine getirilememiştir.*

*Yapılması gerekenler özetle, şöyle sıralanmaktadır:

1. Türkiye'nin temel insan haklarına saygı göstereceğine dair verdiği sözlere ve imzalara uyması..

-Kürt Sorunun çözüme kavuşturulması

-İşkencenin tamamen ortadan kaldırılması.

-Fikir özgürlüğünü kısıtlayan tüm yasa ve uygulamaların değiştirilmesi

2. Türkiye'nin yargı bağımsızlığını getirmesi ve hukuk devleti olması...

- Yargı reformunun gerçekleştirilmesi

3.Azınlık haklarının korunması...

-Farklı kökenden gelen veya başka dinlere mensup grupların dil-din ve kültürlerini yaşatmalarını engelleyen yasa ve uygulamaların değiştirilmesi.

4. Sivil yönetimin üstünlüğü

-Milli Güvenlik Kurulunda, sivil üyelerin çoğunluğu oluşturmaları ve kararların tavsiye niteliğinde kalması.

- Yüksek Askeri Şura kararlarının da adalet denetimine sokulması.

Türkiye'nin bütün bu değişiklikleri kendi koşullarına göre, belirli aşamalardan geçerek uyum sağlama imkanı var. Hatta "hayati" gördüğü bazı önlemler için süre de isteyebilir. Şimdi iki seçenekle karşı karşıyayız. Ya bu kriterlere uyup, uluslar arası camiaya katılacağız veya içine kapanık, kavruk, 2000'li yıllarda dünyada daha da hızlı esecek değişim rüzgarlarına direneceğiz. Kısacası, insanı değil, devleti ön plana çıkaracağız.

Bunda devletin yapılanma biçimi, işleyişi, hukuk anlayışı önemli ölçüde rol oynamaktadır ve bu nedenle devlet bu konularda bir türlü dönüştürülememektedir. Bu da AB sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Oysa AB ye girmek için bu konuda bazı adımların atılması şarttır

SONUÇ

Dünya son yıllarda önemli gelişmelere ve değişimlere sahne olmaktadır. Bu değişimler hem global olarak dünyayı hem de dünyadaki ülkeleri çeşitli cepheleriyle etkilemektedir.

Bu çerçevede Türkiye'de son yıllardaki gelişmeler sonucu önemli bir avantaj yakalamış durumdadır. 15 yıllık çatışma ortamının sona ermesinin getirmiş olduğu siyasi, sosyal ve ekonomik olanaklarla birlikte iç politikada bunun sonucunda ortaya çıkmış olan siyasi istikrar, Avrupa Birliği'ne doğru ilk adımın atılmasının demokrasi ve insan hakları konusunda batı standartlarının yakalanmasında zorlayıcı ve hızlandırıcı bir fonksiyon görmeye başlaması; Kafkaslardaki enerji kaynaklarının Türkiye üzerinden aktarılması isteğinin Türkiye'yi dünya pazarlarına daha yakınlaştırması ve Amerika'nın Ortadoğu politikaları açısından Türkiye'nin önem kazanmasının onu uluslar arası dengelerde giderek önemi olan bir aktör haline getirmesi gibi gelişmeler son 200 yıllık süreçte yakalanmış en önemli fırsatlar silsilesi olarak değerlendirilebilir.

Bu fırsatların iyi kullanılması ve her şeyden önce demokrasiden korkulmadan onu içselleştirmenin bir çok sorunu çözeceği gibi 21.yüzyıla girerken hızla gelişen ülkeler kervanına Türkiye'yi katacaktır. Aksi takdirde kendi başına kalan ve kendi iç sorunlarıyla cebelleşerek sürekli kan kaybeden, üçüncü dünyanın terk edilmiş ülkeleri yanına itilecektir. Başka bir deyişle; Tıpkı 1800'lü yılların ortasında olduğu gibi, Türkiye bugün de temel tarihsel bir tercihle karşı karşıyabulunmaktadır. Bu nokta da ya demokratikleşme yönünde daha hızlı ve kapsamlı adımlar atarak uygar dünyanın onurlu bir üyesi olacak, ya da ikinci düzeyde bir Ortadoğu devleti olarak kalmaya devam edecektir.

KAYNAKLAR:

Altan, Çetin. "Önce Vatan Değil, Önce İnsan" Röportajı, 22/11/1999 Radikal Gazetesi.

Birand M. Ali. "Kopenhag Kriterleri Nelerdir? 28.06.2000, Posta.

Eğilmez, Mahfi. Türkiye'nin Adı Var ve Kişi Başına Gelir. 01/02/2000 Radikal.

Kadioğlu Ayşe. "Küreselleşme, Göç ve Vatandaşlık: Yeni Bir Vatandaşlık Etiğine Doğru" Çok Kültürlülük, Göç ve Küreselleşme Sempozyumu, Ekim 1997, Mersin.

Kesici, İlhan. "Yeni Ufuklara Doğru Türkiye" Konferansı. Mersin Üniversitesi 23.03.2000 Mersin

Kongar, Emre. 21. yüzyılda Türkiye. Remzi Kitabevi, Ankara, 1998

Oran, Baskın. "Küreselleşme Emperyalizm(mi)dir? Tartışması Üzerine Düşünceler" Çok Kültürlülük, İş Göçü ve Küreselleşme Sempozyumu, 29.10-11-1997, Mersin.

Orbay, Yusuf. "Küreselleşen Dünyada Türkiye" Türk idare Derneği, Sayı 421 ss. 297-308, 1998, Ankara

Özer, Ahmet. "Küreselleşme Sürecinde Çok Kültürlülük: Eritme Potasından-Salata Çanağına", Mülkiyeliler Birliği, 1998, Ankara.

Özer, Ahmet. 11 Eylül, ABD; Türkiye ve Küreselleşme, Elips, 2005, Ankara

Özer, İnan. "Siyasal Kültür, Demokrasi ve Demokratik Değer" Basılmamış makale.

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE'DE DEMOKRATİK ÖĞRETMEN HAREKETİ

Celal TEMEL

TARİHÇE

Türkiye'de eğitim işkolundaki öğretmen örgütlenmesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde, 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet'e kadar götürülebilir. 3 Ağustos 1909'da çıkarılan Cemiyetler Kanunu, bazı çalışanlara dernek kurma hakkı tanıyordu. İlk öğretmen örgütlenmesi bu yıllarda **Encümen-i Muallimin** adı ile açıldı, ama yaşayamadı. Cumhuriyet döneminden itibaren eğitim işkolunda kurulan önemli öğretmen örgütlenmeleri şöyle sıralanabilir:

- . Muallimler Cemiyeti, İstanbul (1918-1925)
- . Muallim ve Muallimler Cemiyeti, Ankara (1920-1925)
- . Türkiye Muallimler Birliği, Ankara 1925-1930
- . Türkiye Öğretmen Demekleri Milli Federasyonu (TÖDMF), (15.8.1948-9.7.1969)
- . Köy Öğretmen Demekleri, (1949-1966)
- . Türkiye Köy Öğretmen Dernekleri Federasyonu, (1958-1966)
- . Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) (8 Temmuz 1965-12 Mart 1971)
- . Milliyetçi Öğretmenler Federasyonu, (1964)
- . Milliyetçi Türk Öğretmenler Sendikası, (1965)
- . Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER), (4.9.1971-12.9.1980)

Çok partili dönemin başladığı 1946 yılına kadar, genelde memurların, özelde öğretmenlerin örgütlenmesi çeşitli yasaklarla engelleniyordu. 5 Haziran 1946 tarih ve 4919 sayılı yasa, tüm memurlara dernek kurma hakkı tanıdı. 20 Şubat 1947 tarih ve 5018 sayılı Sendikalar Yasası, işçiler için bazı yenilikler getirirken, kamu çalışanlarını kapsamıyordu. 1961 Anayasası işçiler için "toplu sözleşme" ve "grev" hakkı tanıırken, 1965 yılında çıkarılan

624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu, tüm kamu görevlilerine **sendika kurma** hakkı tanıyor, ancak "toplu sözleşme" ve "grev" hakkı vermiyordu. İlk öğretmen sendikası olan **Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)** bu dönemde kuruldu.

12 Mart 1971 Askeri darbesinden sonra, 1961 Anayasası ile kamu görevlilerine verilen sendika hakkı geri alındı. Böylece TÖS kapandı. Ondan sonra TÖB-DER kuruldu. TÖB-DER de 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nden sonra kapatıldı. 1990'dan itibaren öğretmen sendikaları tekrar kurulmaya başladı.

ÖRGÜTLENME BİLİNCİNİN GELİŞMESİ

Yaklaşık 100 yıllık (1908-2005) tarihsel süreç içerisinde, Türkiye'de çalışanların örgütlenme çabaları içinde, öğretmenlerin örgütlenmesi özgün ve önemlidir. Türkiye'de, genelde memurların özelde öğretmenlerin çalışma yaşamında işveren konumundaki devletle ilişkileri, batılı ülkelerdeki çalışan-işveren ilişkilerinden çok farklı olmuştur. Cumhuriyet döneminde çalışma yaşamı ile ilgi bazı olumlu düzenlemeler yapılırken, birçok kamu görevlisi (memur-öğretme), verilen hakları kullanmayı dahi, "devlete karşı gelme" şeklinde algılamış ve örgütlenmelerin içinde yer almamayı tercih etmiştir. Bütün dünyada toplumsal değişime paralel olarak gelişen çalışma ilişkileri, Türkiye'de demokratikleşmenin de sınırlandırılmasından dolayı ağır gelişmiştir.

Öğretmenlerin toplumsal mücadele içinde kendilerini ifade etmeleri, konumlarına göre örgütlenmeleri, etkinlikler düzenlemeleri, özlük hakları için mücadele etmeleri ve iyi gitmeyen siyasal düzeni sorgulamaları, 1961 Anayasa'sının getirdiği özgürlükler ortamında başladı. Öğretmen örgütlenmeleri bu dönemde, belirgin bir, şekilde "sol" bir, siyasal çizgi izlediler. 1950'li

yıllarda Demokrat Parti (DP) iktidarının etkisinde olan öğretmen örgütlenmeleri, 1960'tan sonra özellikle köy enstitüsü kökenli ve sol çizgideki öğretmenleri etkisine girdi. Bu dönemde köy enstitülü öğretmenler kısa adı TÖDMF olan Türkiye Öğretmen Dernekleri Mini Federasyonu yönetiminde etkin olmaya başladı. Bununla birlikte 1964'te "sağ" çizgideki Milliyetçi Öğretmenler Federasyonu kuruldu. Bu dönemdeki en önemli örgütlenme olan Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) yine sol görüşteki öğretmenler tarafından 1965'te kurulunca, karşıt olarak aynı yıl Milliyetçi Türk Öğretmenler Sendikası kuruldu.

TÖS (TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI)

1961 Anayasa'sının 46. maddesi kamu çalışanları için sendika hakkı getiriyordu. Anayasa'nın bu maddesi doğrultusunda 1965 yılında çıkarılan 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu, işçilere getirilen "toplu sözleşme" ve "grev" hakkını, memurlara tanınıyordu. Verilen hak, toplu sözleşmeli ve grevli olmayan bir sendika hakkıydı. Bu yasanın çıkmasından hemen sonra, 8 Temmuz 1965 yılında, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kuruldu.

TÖS, kuruluş amacını "... Üyelerinin ekonomik hak ve çıkarlarını korumak, öğretmenlik mesleğinin gelişmesini sağlamak, Anayasa'nın temel ilkeleri ve Atatürk'ün gösterdiği yolda ve yönde toplumu ileri üretim ve yönetim aşamalarında ulaştırmak.." şeklinde özetliyordu. Bu amaçlara bağlı olarak çok aktif bir çalışma içine giren TÖS'ün üye sayısı hızlı çoğaldı. Kurulduğu 1965 yılında, 20 bin öğretmeni üye yapan TÖS, 1965 yılında 65 bin üyeye ulaşırken, öğretmenlerin %50'sinden fazlasını örgütlemiş oluyordu.

TÖS, 4-11 Eylül 1968'de Devrimci Eğitim Şurası'nı topladı; 15 Şubat 1969'da ise, 30 bin kişinin katıldığı Büyük Eğitim Yürüyüşü'nü düzenledi. 6 yıllık faaliyeti sırasında TÖS'ün en önemli etkinliği, 15-18 Aralık 1969'da gerçekleştirdiği 4 günlük boykot eylemiydi. TÖS'ün o sırada 70 bin üyesi varken, Türkiye'deki 125 bin öğretmenin 105 bini bu boykota katıldı. Aynı yıl Temmuz ayında, Kayseri'de başlayıp Ankara'da biten olaylı TÖS Olağanüstü Genel Kurulu da hafızalarda yer aldı.

Altmışlı yıllarda tüm dünyada esen sol rüzgar, Türkiye'de gençlerle birlikte en fazla öğretmenleri etkiledi. Bu bakımdan TÖS, 1968'den itibaren sol-sosyalist bir çizgiye kaymaya başladı. 1961 Anayasası'nın kısmi demokratik yapısı da bunda etkili oldu. Ancak yine de, TÖS'te Reformist-Kemalist çizgi egemendi.

12 Mart 1971 Askeri Darbesi'nde önce TÖS'ün üye sayısı 80 bini bulmuştu. Ancak, darbenin ardından Anayasa değişikliğiyle, memurların sendika kurma hakkı kaldırıldı. Böylece TÖS kapanmış oldu.

TÖB-DER (TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ)

12 Mart 1971 Askeri Darbesi'nden sonra, kamu çalışanlarına sendikal hak tanıyan Anayasa'nın 46. maddesinde değişiklik yapılarak, "çalışan" kavramı yerine "işçi" kavramı getirildi. Böylece memurların sendika kurma hakkı ortadan kalktı ve TÖS'ün kapanması gündeme geldi. Anayasa değişikliğinin yapılacağı 20 Eylül 1971 tarihinden birkaç gün önce, TÖS mensubu öğretmenler, yeni dernekler yasasına göre 4 Eylül 1971 tarihinde "**TÜRKİYE ÖĞRETMENLER BİRLİĞİ (TÖB)**" ni kurdular. Bu isim bir süre sonra "**TÜM ÖĞRETMENLER BİRLEŞME VE DAYANIŞMA DERNEĞİ (TÖB-DER)**" şeklinde değiştirildi.

TÖS'ün daha önce TÖDMF'ten devir aldığı mali imkanları ve sahip olduğu gayrimenkulları, Anayasa değişikliğinden birkaç gün önce, TÖB-DER'e devretmesi, örgütlü öğretmenlerin büyük bir başarısıydı ve TÖB-DER için önemli bir altyapıydı. TÖB-DER'in amacı tüzüğünde şöyle belirlenmişti: "Derneğin amacı, Atatürk devrimleri, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile Anayasamızın milli, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti kapsamı içinde, üyelerin tüm ekonomik, demokratik, sosyal ve özlük haklarını koruyup geliştirerek birleşmelerini ve dayanışmalarını sağlamaktır."

Amacı yukarıdaki şekilde ifade edilmesine karşın TÖB-DER, o günün koşullarından dolayı, bir meslek örgütünden çok bir siyasal muhalefet odağı, adeta sol bir siyasi

parti gibiydi. TÖB-DER demekler yasasına uyumlu olarak hazırlanan tüzükte yazılan amacı çok aşan çalışmalar yapmak zorunda kaldı. Bu durum, o zaman da, sonraları da çok tartışıldı. TÖB-DER, ekonomik-demokratik mücadele ve meslek sorunlarının, genel toplumsal-siyasal mücadeleden ayrı olmayacağını biliyordu. Haklıydı. Hiçbir sendikal hakka sahip olmayan öğretmenler elbette toplumsal mücadele vereceklerdi. Yönetimlere istekler sunmakla bir şey elde edilemeyeceği bir gerçektir. Toplumsal muhalefet yapılmalıydı. TÖB-DER, öğretmenlerin mesleki sorunlarının aynı zamanda bir düzen sorunu olduğunun bilincindeydi. Bu yüzden baskısız, sömürsüz bir düzen için mücadele verdi. Bu yapılırken de, elbette tüzükteki amacını aşarak bir siyasal-toplumsal muhalefet örgütü gibi çalıştı.

TÖB-DER bir siyasal-toplumsal muhalefet örgütü gibi davranınca, o dönemdeki sol siyaset hareketlerindeki bölünmüşlük ve dağınıklık TÖB-DER'e de yansdı. TÖB-DER içinde çok sayıda sol-sosyalist anlayışta gruplar oluştu. Gruplar arasındaki anlamsız çatışma ve çekişmeler TÖB-DER'i çok yıprattı.

TÖS'ün reformcu niteliği yanında, TÖB-DER daha demokratik bir eğitim ve daha demokratik bir toplum için mücadele verdi. TÖS, "Toplumumuzu ve ülkemizi Mustafa Kemal'in gösterdiği yolda ve yönde ileri üretim ve yönetim aşamalarına ulaştırmak" şeklindeki bir görevi olduğunu belirlerken, TÖB-DER "Eğitimin emperyalist, feodal, ırkçı, şoven ve diğer her türlü gerici, baskıcı etkiden kurtarılacak; biçimde ulusal, özde emekçi, halktan yana bir niteliğe kavuşturulması için mücadele eder" şeklinde bir görevi olduğunu belirtmekteydi. Özellikle ırkçı, şoven, asimilasyoncu eğitim konusu, TÖB-DER içinde hep tartışma konusu oldu. TÖB-DER içindeki bazı gruplar anadilde eğitimi savunurken, bir kısmı buna karşı çıktı. TÖB-DER, "eğitimin demokratikleştirilmesi" konusunda, demokratik eğitim kurultayları düzenledi. Ama buna karşın TÖB-DER ve TÖB-DER üyesi öğretmenler asimilasyoncu eğitimin aracı olmaktan da kurtulamadılar. Bir tek kelime Türkçe bilmeyen öğrencinin karşısına geçip, yedi yaşına kadar Türkçe'yi kullanan öğrenciler için hazırlanmış programları, aynen uygulayan sınıf öğretmenleri, yalan yanlışlarla dolu kitapları okutan Tarih öğretmenleri, elbette büyük çelişkiler yaşayarak, çarpık bir sistemin aracı oldular. Bazıları da bu görevi severek, isteyerek yaptı!

TÖB-DER'in bir taraftan bir meslek örgütü, bir çalışan örgütü gibi faaliyet göstermesi; diğer taraftan bir siyasal parti görünümü vermesi, kamuoyunun bir kesimi tarafından hep eleştirildi. "TÖB-DER öğretmenlerin sorunları yerine, niye işçinin, köylünün sorunları ile ilgileniyor" diyenler olduğu gibi, "öğretmenler, aç öğrencilerin tok öğretmenleri olmak istemiyor" diyenler de vardı. Genelde TÖB-DER'li öğretmenler, kendilerini devrimci demokrat olarak görüyorlardı. TÖB-DER, tüm sağ sapma ve baskılara karşın, mücadeleyi yalnızca mesleki-özlük sorunlara indirgemedi. Öğretmenlerin sorunlarının toplumun sorunlarından soyutlanamayacağı anlayışını ısrarla savundu. Bu Türkiye'deki demokratik öğretmen mücadelesinde takdirle anılması gereken bir durumdur.

Yetmişli yıllarda TÖB-DER'in karşısında sağ görüşlü öğretmenlerin üye olduğu Ülkücü Öğretmenler Birliği Derneği (ÜLKÜ-BİR) de vardı. Bir toplumsal muhalefet örgütü gibi görev yapan TÖB-DER, 12 Eylül 1980 askeri darbesi yöneticilerinin ilk hedeflerinden biri oldu. Askeri darbe ile faaliyeti fiilen durdurulan TÖB-DER, 25.12.1981 tarihinde ".. Türkiye'de Marksiste-Leninist bir düzen getirmek, işçi sınıfı bilimini kitlelere yaymak, Kürt ulusu üzerinde ırkçı, asimilasyoncu bir politika uygulandığını iddia etmek, manevi değerleri tahrip etmek.." gibi gerekçelerle kapatıldı. TÖB-DER'le birlikte, ÜLKÜ-BİR'de 12 Eylül'den sonra kapatıldı.

EĞİTİM-SEN

12 Eylül'den sonra öğretmenler uzun süre örgütsüz kaldılar. 16 Şubat 1988'de **Eğitim Emekçileri Derneği (EĞİT-DER)** kuruldu. EĞİT-DER'in 1989 yılında düzenlediği Sendikal Haklar Kurultayı'ndan sonra, uluslararası yasalara dayanarak, kamu çalışanlarının sendika kurma hakkı gerçekleşti. 1971 'den sonra ilk memur sendikası, öğretmenler tarafından 28 Mayıs 1990 tarihinde kurulan Eğitim İşkolu Kamu Görevlileri Sendikası (EĞİTİM-iş) tir. EĞİTİM-iş 1994'te 487 şubede 50 bin üyeye ulaştı. 13 Kasım 1990'da, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİT-SEN) kuruldu. EĞİT-SEN de, 80 şubede 60 bin üyeye ulaştı.

Sol çizgideki EĞİTİM-İş ve EĞİT-SEN birleşerek, 23 Ocak 1995 tarihinde, Eğitim ve Bilim Emekçileri (EĞİTİM-SEN) adını aldı. 1992'de de sağ görüşlü öğretmenler, TÜRK EĞİTİM-SEN adı ile bir sendika kurmuşlardı. EĞİTİM-SEN, 8 Aralık 1995 tarihinde kurulan ve kısa adı "KESK" olan Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'na katıldı.

EĞİTİM-SEN, amaç ve hedeflerini kısaca şöyle ifade etmektedir:

- a) Üyelerin ekonomik, demokratik, mesleki ve özlük haklarını koruma geliştirme,
- b) Laik, demokratik, bilimsel eğitim ve anadilde eğitim hakkı,
- c) Eğitimde fırsat eşitliğinin savunulması,
- d) Öğretmen, öğrenci ve velilerin demokratik katılımının sağlanması,
- e) Grevli, toplu sözleşmeli sendika hakkının kazanılması mücadelesi

EĞİTİM-SEN, TÖS ve TÖB-DER'den gelen mücadele geleneğini bir oranda takip ediyor.

Yukarıda sıralanan amaçlar ve hedeflere ulaşmak için, KESK içindeki diğer sendikalar ve KESK dışındaki sendikalarla birlikte eylemlilikler düzenliyor. Ancak EĞİTİM-SEN, TÖS ve özellikle de TÖB-DER kadar siyasal-toplumsal mücadele vermek zorunda kalmıyor. Hem diğer kamu çalışanları sendikalarının etkinliği, hem de günümüzdeki siyasal ortamdan dolayı, daha çok üyelerinin demokratik ve özlük hakları için mücadele veriyor. Ama, TÖS ve TÖB-DER'in ulaştığı kitleliliğe, çeşitli nedenlerden ulaşamadı. Birçok öğretmen sendikası ızığı tercih ederken, bazı öğretmenler de sağ görüşlü sendikalara üye olmaktadır. EĞİTİM-SEN bugün mevcut 600 bin öğretmenin %25'ini bile bünyesine alamamıştır.

EĞİTİM-SEN, günümüzde "anadilde eğitim" hakkını savunduğu için, hakkında kapanma davası açıldı. Anadilde eğitim hakkı, insani ve evrensel bir haktır. Bir öğretmen örgütü olan EĞİTİM-SEN'in bunu savunması, elbette kaçınılmaz bir görevdir. Ancak, EĞİTİM-SEN içinde ve dışında bazı çevreler, bu konuda EĞİTİM-SEN'i suçlamaktadırlar. Hatta bu yüzden EĞİTİM-SEN'den ayrılan üyeler vardır. Maalesef, öğretmenler arasında ırkçı-şoven yaklaşımlar giderek artmaktadır. Bu, demokratik öğretmen hareketi önündeki en büyük handikapır.

Demokratik merkezîyetçi bir örgütsel yapı içindeki EĞİTİM-SEN, günümüzdeki daha geniş demokrasi olanaklarına karşın, daha millîci bir çizgiye kaymakta ve yalnızca çalışan öğretmenlerin hak arama örgütü haline dönüşme eğilimindedir. Büyük bir örgütlenme deneyimi ve bilgi birikimi devir alan EĞİTİM-SEN, günümüzdeki demokrasi olanaklarına karşın, nitelik ve nicelik olarak bekleneni henüz verememiştir.

SONUÇ

Yüz yıla yakın bir geleneğe sahip öğretmen hareketi ve öğretmen örgütlenmesi, altmışlı yıllardan itibaren "demokratik" bir içerik kazanmıştır. Öğretmenler, ülkenin kalkınmışlığı oranında pay isteme haklarının olacağı bilincine varınca, mücadelelerini siyasal toplumsal bir eksene oturtmuşlardır. Toplumların gelişmesinde, eğitimin en önemli itici güç olduğu, herkesin kabul ettiği bir gerçektir. Eğitim demokratikleşmeden, toplumun demokratikleşmeyeceği de bir başka gerçektir. Bu durumda, eğitim-öğretim işini üstlenen öğretmenlerin, örgütlü mücadelesinin de demokratik bir içerik de olması zorunludur.

Demokratik öğretmen hareketi, eğitim-öğretim sorunlarının aynı zamanda bir toplumsal sorun olduğu, yurt ve dünya sorunlarından soyutlanamayacağına inandığı için, üyelerinin hak arayışını, halkın sorunlarının çözümü içinde değerlendirmiştir. Bu yüzden demokratik öğretmen örgütlenmeleri (TÖS, TÖB-DER, EĞİTİM-SEN), üyelerini bu doğrultuda örgütlemiş, bilinçlendirmiş, buna göre etkinlik ve eylemler düzenlemiştir.

Türkiye'deki öğretmen hareketi; bazen anti emperyalist, bazen anti faşist, bazen eğitim hakkını halka ulaştırma, bazen hak ve özgürlükleri elde etme mücadelesi şeklinde geçmiştir.

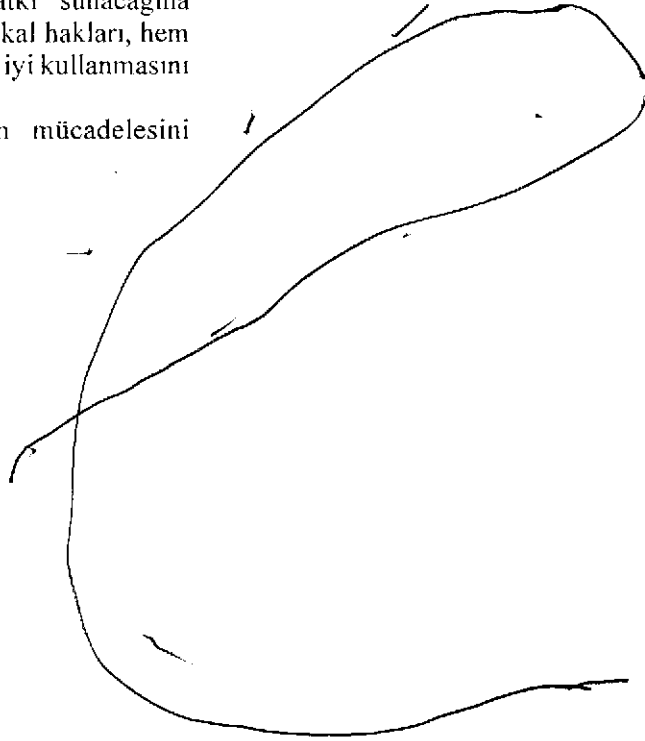
TÖS döneminden itibaren öğretmen örgütleri, ekonomik haklar mücadelesi yanında, siyasal iktidarlara karşı ideolojik mücadele de vermişlerdir. Devlet memuru olan öğretmenlerin, devlet işini doğrudan yürütmeden sorumlu oldukları için, çeşitli örgütlenmeler (demek, sendika, parti) içinde yer almaları, siyasal iktidarlar ve askeri cuntalar, hatta halkın bir kısmı tarafından hoş

karşılanmamıştır. Türkiye'deki sivil askeri bürokrasi ve sağ çizgideki kişi ve kurumlar, hep demokratik öğretmen hareketine karşı durmuşlardır. Bu yüzden 12 Mart cuntası TÖS'ü, 12 Eylül cuntası da TÖB-DER'i kapatmıştır.

Türkiye'de yüz yıllık öğretmen örgütlerinin demokratik mücadelesi, diğer tüm çalışan örgütleri içindeki en önemli ve en saygın mücadeledir. Birçok eksik ve yanlış karşın, Türkiye'de en iyi örgütlü mücadeleyi öğretmenler vermiştir. Özellikle TÖB-DER döneminde, bu mücadele büyük bedellerle sürdürülmüştür. Devrimci öğretmenler, çeşitli sürgün ve kıyımlarla karşılaşmışlardır. Günümüzdeki demokratik öğretmen örgütlenmesi (sendika) henüz net bir yörengeye oturmamıştır. Sol sapmalar azalmış, fakat sağ sapmalar artmıştır.

Büyük bir deneyim ve bilgi birikimine sahip demokratik öğretmen hareketinin, demokratik bir toplumun yaratılmasında gelecekte de önemli bir katkı sunacağına inanıyoruz. Öğretmenler, sendikal hakları, hem çalışanlar hem halk yararına en iyi kullanmasını bilen kesimdir.

Demokratik öğretmen mücadelesini saygıyla anıyoruz.

İSPANYA...23 ŞUBAT 1981...

ABDULLAHAYAN

39 yıllık kan ve gözyaşı dolu Franko dönemi, 1975 yılında diktatörün ölümüyle son bulduğunda İspanya ne yapacağım bilmez haldeydi.

Avrupa'nın okyanusa bakan yüzü ve belki de en stratejik bölgesi 50 yıldır yaşadığı acılara son vermek, bir daha iç çatışmalara düşmeden kendine yeni bir yol, kimlik bulmak zorundaydı. Yaklaşık yarım asır süren faşist diktatörün rejimi onunla birlikte tarihe gömülürken, ülke açılan yeni kapıdan çağrıldığı **Avrupa Birliğine** adımım atıp atmama konusunda bile inanılmaz bir kafa karışıklığındaydı...

Ve yenilse de, azınlığa da düşmüş olsa statükodan beslenen oligarşik yapı halen tüm devlet kurumlarının tartışılmaz biçimde tek hakimi...

Franko' nun çocuk yaşta **Portekiz' e** gönderip, günü geldiğinde Ülkeyi teslim almak üzere yedek beklettiği **Kral Juan Carlos** diktatörün ölümünün ardından 1975 kasımında **İspanya'ya** döndüğünde kendisinden de beter, kafası karışık bir ülkeyle karşılaştı:

Kitapçı vitrinlerinde her türlü sol yayın satılıyordu ama, üç kişinin bir araya gelmesi polislin operasyon düzenlemesi için yeterliydi...

20 kişilik bir düşün toplantısı için siyasi şubeden izin almadan bir araya gelmekte yasaktı.

Falanjistlerin bayrağım düştüğü yerden alıp yürümeye kararlı tortuların tek umudu, **Portekiz'den** dönen kraldı.

Juan Carlos sanılanın aksine bir faşist gibi değil, ülkesini seven yiğit demokrat gibi davrandı. Başa geçtiği andan itibaren liberal, çoğulcu parlamenter sistemin kurulmasının önünü açtı. . . Bu konuda ışık tutma, yol gösterme görevi bugünün **AB' si** **AET'ye** düşmüştü.

Tüm ülkeleri demokrasi ile yönetilen Avrupa ülkeleri artık sırtlarında anti demokrat ve faşist bir **İspanya** istemiyorlardı... **e**

AET'nin ekonomik ve demokratik katkıları **İspanya'ya** rehber oldu.

Aşın merkeziyetçilikle yönetilen **İspanya**, **Kral Carlos** döneminde yerel yönetimlere büyük yetkiler verdi. Ülke genelinde 17 eyalet oluşturuldu.

1978 yılında tüm siyasi tarafların temsil edildiği parlamentonun hazırladığı sivil, demokratik anayasa kabul edildi.

1980 yılına gelindiğinde ülke **AET** ile müzakere sürecini başlatmış, giriş takvimini belirlemişti. Tüm demokrat unsurları şemsiyesi altında toplayan ulusal demokrat cephenin önderliğinde **İspanya** hasret kaldığı birleşmiş Avrupa projesine koşar adım ilerliyordu...

Ülkelerin de insanlar gibi kader anı vardır.

İspanya' nın son 30 yıllık kritik kader anları içinde 23 Şubat 1981 in tartışılmaz üstünlüğü olduğuna inanıyorum...

O Pazartesi'nin sade Vatandaş için diğer günlerden farkı olmasa da, Ülkeyi demokratikleşme yolunda 1982 seçimlerine - Felipe Gonzales' in liderliğine uzanan süreç-taşıyacak ve başbakanı seçecek Meclis için önemi büyüktü...

Soğuk bir **Madrid** akşamıydı...

Parlamento binasının saati 18 i gösteriyordu.

Başkan oturumu açmaya hazırlanırken Meclis çevresini kuşatan tanklar eşliğinde **Yarbay Tejero** ve emrindeki Merkez komutanlığına bağlı askerler meclisi bastı.

350 Parlamenter silahların gölgesinde donmuş biçimde sus pus, olanları sadece seyrediyordu. Yüzüne yapıştırdığı acımasızlığın pekiştiren sarkık bıyıklarıyla **Tejero** kürsüye çıktı. Üzerinde iki kocaman silah...

Sağ elinde tuttuğu tabancasını parlamenterlerin üzerine çevirmişti...

Belindeki silahı ise açık kınından fırlamaya ve her an atışa hazır...

İki yanında güvendiği üniformalı askerleri, sıraların altına sinmiş

Milletvekillerinin korku dolu gözlerinden cesaret alarak, kürsüye çıkıp, "*Krala meclisi lağvetmesi çağrısında*" bulundu...

Tüm milletvekilleri, bakanlar, bakan yardımcılar, müsteşarlar, basın mensupları, yabancı gözlemciler herkes ama herkes *Tejero*'nun zorunlu misafiri olarak silahların gölgesinde donmuş, olanları seyrediyor, gittikçe sesi yükselen zorbayı dinliyorlardı.

Başarıya ulaşmak için her ayrıntıyı hesaplasalar da darbeciler bir gücü hesaba katmamışlardı. 21. yüzyılın bilgi toplumuna öncülük eden, kontrolü zor ve bağımsız medya.

O gün darbecilerin karşısına belli güç odaklarından beslenmeyen "*bağımsız, özgür ve çok yayıncılardan oluşan sivil bir ordu*" çıktı...

Tejero ve emrindeki askerleri, televizyon ve radyoya el koyduktan sonra, yıllardır değişimin öncülüğünü yapan *El-Pais* gazetesini basıp, genel yayın müdürünü tutuklamayı planlamışlardı...

Oysa karşılarında o güne kadar hesaba katmadıkları, bu nedenle de nasıl davranacaklarını bilemedikleri demokrasi ve özgürlüğe susamış bir avuç farklı medya mensubu vardı...

Ve bu bir avuç insan darbecilerin tüm hesaplarını allak bullak etmeye yetti...

Örneğin mecliste bulunan bir kameraman ölüm tehlikesine aldırmadan, gizli çekimle sabahakadar kesintisiz mecliste olanları, halka anında naklen izletti...

Özgürlük savunucusu *El-Pais*'te boş durmadı o gece...

Askerlerin el koyma olasılığını boş çıkarmak için derhal rotatifleri çalıştırarak sekiz sütun üstüne manşeti attı:

"Demokratik Anayasadan Yanayız"...

Darbe girişiminin nasıl sonuçlanacağını bilmeden, kelle koltukta basılan gazete gece yanı sıra Madrid'in her noktasına ulaşmış, cesur dağıtıcıların sloganlar eşliğinde okuyucuyla buluşuyordu...

Bugün bile *İspanya*'da demokrasi tarihine geçen bu belge pek çok cumhuriyetçinin duvarını süslüyor.

İspanyol demokratların, şifre kodu gibi 13-F olarak simgeleştirdikleri *El-Pais* Gazetesinin 13 Şubat 1981 tarihli nüshası...

Ve Gazetenin iri harflerle beyinlere kazınan manşeti: **"Demokratik Anayasadan Yanayız"...**

Belli ki o gün *Tejero* ve adamlarının medyadan yana hiç şansları yoktu...

Darbeciler o gece sadece *El-Pais* Gazetesi ile uğraşmadılar.

Meclisi bastıkları saatlerde "*Cadena Ser*" adlı bağımsız küçük bir radyo istasyonu kendiliğinden en önemli misyonu yükledi.

Bir an bile susmadan, darbecilerden demokrasi yanlılarına, etkili siyasetçiden sokaktaki Vatandaşa kadar herkesin görüşlerini halka yansıttı.

Generaller darbeden yana olanlarla karşı olanlar diye ilk kez o gün yalın biçimde ikiye ayrıldılar...

Ve iki grup ta *Cadena Ser* mikrofonlarına görüşlerini özgürce aktardılar.

İspanya'da özgürlüğe susamış halk ta konuşuyordu o gece...

Ve radyodan yankılanan, o güne kadar sessiz kalmış halkın kararlı sesi açık ve netti:

"Son 100 yıldır ıspanya demokrasisi başarılı başarısız tam 150 darbe, muhtıra, uyarı adı altında kesintilere uğradı. Artık darbe sözcüğünü bile duymak istemiyoruz"

Tejero ve arkadaşlarını bitiren yumruk hiç beklemedikleri bir yerden geldi...

Kim bilir, faşist kalkışmayı o gece ilahlar da istemiyordu galiba...

Akıllarına bile gelmeyen gelişme Mecliste yaşandı...

Saatler sabahın dördünü gösterirken korkudan titreyen 350 yorgun Parlamenterin arasından genç bir bayan milletvekili birden ayağa kalktı askerlerin şaşkın ve ne yapacağını bilmez bakışları arasında yürümeye başladı.

Topuk sesleri yankılanıyordu taş duvarlarda...

Zaman durmuştu... çıt çıkmayan yüksek tavanda çınlayan tek şey deli cesaretine sahip kadının ayakkabısından yankılanan topuk sesleriydi...

Salondaki Parlamenterler dondu, onlara silahlarını doğrultan askerler dondu, asıl önemlisi şaşkınlıktan ne yapacağını bilmez *Tejero* dondu...

Genç kadın üstüne çevrilen uzun namlulu silahlara aldırmadan ilerledi. Bir işaretle yayılım ateşi açmaya hazır askerler dahil tüm gözler kadının ayaklarına kenetlenmişti.

Dünya durdu... Asırlar kadar uzun iki dakika...

Tık... Tık... Tık...

Şık elbisesiyle salonu boydan boya kat etti... Yürüdü, yürüdü, yürüdü...

Ve Tejero'ya öfkeli bir bakış fırlatarak parlamentonun ana kapısından çıktı. Dışarıda bekleyen tankların arasından geçti. şaşkın bakışlı askerlere gülümseyerek karşı kaldırımdaki telefon kulübesine girdi.

Bundan sonrasına inanmak zor gelebilir ama yalansız tarih tanıktır tüm yaşananlara...

Genç kadın Jetonlu telefon kulübesindeki Ahizeyi kaldırdı, çantasından çıkardığı jetonu attı ve bir numarayı çevirdi. Karşısına çıkan, uykusuzluktan çok gelişmelerden serscemlemiş adama kendini tanıtip gevelemeden *~~Kral Carlos'u istiyorum*" dedi...

Kısa süren sessizlik...

Karşısındaki şaşkınlığına aldırmadan bu kez kararlı ve daha yüksek sesle isteğini yineledi...

"Lütfen Kral, bağlar mısınız..."

Jetonu bitmeden beklediği ses yankılandı telefonun öbür ucunda...

"Ben Juan Carlos..."

"İspanya'nın kaderi sizin elinizde sayın Kral, ya demokrasiden yana olacaksınız, ya da darbecilere boyun eğecek, kararınızla geleceğin İspanya'sını şekillendireceksiniz..." ***"Merak etmeyin, acılar çeken ve özgürlüğü çoktan hak eden İspanyol halkının demokratikleşme sürecini hiç kimse engelleyemeyecektir."***

Sabah saat altıda işgalden tam 12, gelen sihirli telefonda bir saat sonra *Kral Juan Carlos* çıktı ve halka hitap etti:

"Demokrasi yürüyecektir. Parlamentoyu kapatmaya kimsenin gücü yetmeyecektir."

Sonra ne mi oldu?..

Kralın ve *İspanya* halkının kararlı tutumu karşısında oyunun bittiğini gören *Tejero* teslim oldu...

Kendisini Meclisin üstüne salan Generallerle birlikte yargılanıp ağır hapis cezalarına mahkum edildiler...

28 ekim 1982 de *Felipe Gonzales'* in *İspanyol Sosyalist İşçi Partisi* ezici çoğunlukla iktidara geldi. *~Sosyalist' Gonzales'* in serbest piyasa uygulamaları ve *İspanyolların* demokrasiye susamışlığı ülkenin önünü açtı. Askerler mevzilerine çekilirken sivil asker dengesini sağlama görevini de Gonzales yerine getirdi...

Kral Juan Carlos ve Felipe Gonzales.

İki liderin önderliğinde 150 yıllık köylü toplumu 1986 yılında AB'ye şarkılar söyleyerek girdi.

Gayri safi milli hasdası üç katına, kişi başı geliri bugün 22 bin doların üstüne çıkan İspanya...

Yıllar sonra 1997 de Madrid' te toplanan Uluslararası Basın Kongresinde 50 ülkeden 400 gazeteciye hitap ederken Kral Carlos şunları söylüyordu:

"Eğer bugün olgun, sorumlu, dayanışma anlayışına sahip toplumlarda yaşıyorsak, bunu gerçek adına hizmet veren gazetecilere borçluyuz. Özgürlüklerini bazen hayatlarını kaybetmek uğruna mücadele veren gazetecilerin görevlerini serbestçe yapabilecekleri toplumlara öz/em duyuyoruz."

Kim bilir, belki de gazetecilere hitap ederken 23 Şubat 1981 akşamı ölümü göze alarak çekim yapan o yiğit kameramanı, faşizan darbe girişimcilerine kafa tutan El-Pais gazetesini ve tarafsız Cadena Ser radyosunu anımsamıştı.

Oysa ben yıllardır, görevini kahramanca yapan medya mensuplarından çok ölüme aldırmayan o yiğit parlamenter kadım merak ediyorum...

Ve Federico Garcia Lorca' nın öldürülürken söylediği "ballad" ın yürek dağılayan dizeleri bir kez daha dökülüyor dudaklarımdan...

***"Akşamüstü saat beşte
Akşamüstü saat tam beşte
Bir çocuk beyaz çarşafı getirdi
Akşamüstü saat beşte
Kovada hazırdu kireç
Akşamüstü saat beşte
Ve ötesi ölümdü yalnızca ölüm
Akşamüstü saat beşte"***

Demokratikleşme...

Yüzyıllardır süregelen bir öykü

İhsan AKSOY

Söylemeye gerek yok, Türkiye "Batılılaşma" adı altında çok uzun ... geçmişini olan bir yol izleyerek Cumhuriyet öncesinden günümüze ulaştı.

Bu yol daha çok dış etkilerin dayatmasıyla katedildi. Fetihler, yağmalarla varlığını sürdürüp etki alanlarını sürekli geliştirmeye çalışan Osmanlı İmparatorluğu, Batılı ülkelerin sanayi devrimine geçmeleriyle birlikte fetihle ilerlemelerini önceleri sürdüremedi. Giderek gerilemeye ve etki alanlarını kaybetmeye başladı. Mutlak monarşi, gelişmenin, ilerlemenin teknolojik bir altyapının oluşturulmasının batıya yanaşmakla olanaklı olacağını biliyordu. Ayrıca savaşlar, ulusal hareketlerin Osmanlılarda yarattığı yıkım ve toprak kayıpları mali yardımı gerektiriyordu. Borçlanma karşılığında borcu verecek devletlerin istemleri vardı.

Ayrıca, yurt dışında eğitim yapan, batılı ülkelerin yaşam biçimi, politik yapısı, kurumları hakkında bilgi sahibi kimselerin varlığı artıyordu. Osmanlı devlet kurumları yeterince eskimişti. Ordunun yenilenmesi, çağdaş teknolojik ile donatılması gerekiyordu. Dinsel taasup toplumun her kesiminde ilerlemeleri engelliyor, çağdaşlaşmanın önüne dikiliyordu. Bilimsel ve teknolojik olanakların Osmanlı topraklarında kullanılması bu durumyla sürekli engellendi. Mutlak monarşi, ilerlemenin önündeki ciddi engellerin başında geliyordu. İlerleme ve gelişmenin: kısacası çağdaşlaşmanın yolları Batı medeniyetine götürüyordu. Bu yola girmekse her şeyden önce Batının, idari sistemini kabullenmek, yönetim mekanizmasını benimsemek ve ona koşut bir devlet biçimlenmesine gitmekle olanaklıydı. Düşünce, gezi, haberleşme ve inanç özgürlükleri vazgeçilmezdi. Ama yılların imparatorluğunda bir çırpıda çağdaşığa

geçmek, geçmişin eskimiş neyi varsa geçmişe bırakmak kuşkusuz olanaklı değildi. Yüzyılların sosyal yapısı, eski alışkanlıklar, yönetim biçimi, yönetim erkinin mutlak egemenlik istemi, eğitimde, bilimde, teknolojiye çağdaş göre müthiş ve muazzam gerilik, cehalet, kara taasup, rüşvet, irtikap, adam kayırma gibi yüzyıllar içinde katmerleşen yapılanma kimler tarafından ve nasıl yıkılacaktı? Her yeniliğe karşı gösterilen yıkıcı tepkiler nasıl giderilecekti? Din etkisi devletten etkisini çeker miydi? Bunun gibi yüzlerce, binlerce engel Osmanlı toplumunun önünde dağlar gibi duruyordu. Tüm umut yine yönetimin ve yönetimin başındakilerin kendi içinde bazı değişikliklere gitmesi yenilenmesi, çağdaş ayak uydurmaya çalışmasıydı. Gerileyen imparatorluğun dipten dibe çatırdaması çürümüş temellerin yenilenmesini gerektiriyordu. "Garphlaşma" istemiyle ucundan, köşesinden yenilikler gelmeye teknolojik ve bilimsel olanaklardan yararlanılmaya, eğitim ve öğretimde yenilenmeye gidilmeye başlandı. Reşit Paşanın ismiyle anılan "Tanzimat Fermanı" yenileşmenin ilk resmi belgesi olarak sesini dünyaya duyurdu. Padişah buyruğu ve şariat fetvalarının yanı sıra içte ve dışta batının kabul ettiği yasal normlarda yer verilmeye başlandı. Ticari ilişkilerde uluslararası kurallara etkinlik kazanmaya başlandı. Eğitim ve öğretimde de sikolastik eğitimin yanı sıra çağdaş eğitimde kendini gösterdi.

Osmanlı "Batıcı" aydınlar yavaş yavaş ortaya çıkmaya seslerini duyurmaya, ülkenin çağdaşlaşması konusunda düşünceler belirtmeye başladılar. Bu gelişmeler çok yavaş ve cılızdi. Ancak bir kez kurtuluşun, esenliğe çıkmanın yönü belirlemeye başlamıştı. Tüm zenginlikler "Garpta" toplanmıştı. Bilim, teknik, sanayi Garpta idi. Gelişmiş Garp yerinde de durmuyor, gelişimini sürdürüyordu. Bu gelişime yön veren Garptaki siyasal sistemdi. Bir kişinin değil, toplumun çıkarlarını temsil eden bir kesim her şeyi belirliyor, din ve devlet işleri birbirinden ayrılıyordu. Garp bu duruma kuşkusuz bir çırpıda gelmemişti. Burada da

yüzyıllar süren ayrışmalar, savaşımın devam edegelmiş, akıl, bilim, sağduyu egemen olarak eskiyen dünya terk edilmişti. İşte gelişmenin ilerlemenin sırrı buradaydı. Önce eski usullerin ve yönetimin terk edilerek toplumun ve ülkenin gelişip zenginleşmesini, bilim ve teknolojiye kavuşmasını sağlayacak idareye ve toplumsal yapılanmaya geçmek gerekiyordu. Anayasal bir idareye, yasama meclisine gereksinim vardı. Mutlak monarşinin yetkilileri hiç değilse sınırlandırılmalıydı. Zamanın aydınlarını girişimiyle ilk Anayasa 19. yy ikinci yarısında ilan edilirken Osmanlı tebasının büyük çoğunluğu çoğunluğu kuşkusuz durumun farkında bile değildi. Bu anayasanın gerçekleşmesi çabaları sürerken İkinci Abdulhamit kendisine, kendi despotizmine, mutlak hükümdarlığına karşı çıkan herkese karşı baskı ve sindirme mekanizmasını katmerleştirdi. Meclis savaş bahanesiyle açılmamak üzere ikinci kez kapatıldı. Buna karşı Osmanlı aydınları Mektebi Tıbbiye ve Askeriye gibi zamanın en önemli iki kurumunda örgütlenerek Anayasanın ve meclisin yeniden yaşama geçirilmesine, kişi hak ve özgürlüklerinin gerçekleştirilmesi amacıyla savaşıma başladılar. Bu amaçla "İttihatı Osmanlı Cemiyeti" kurulup illegal olarak faaliyete geçti. Beş Tıbbiyeli öğrenci tarafından kurulan örgüt, bu kişilerin mensup olduğu milliyet kökeniyle de Osmanlı'nın etnik yapısını yansıtıyordu. İbrahim Temo (Arnavut), Abdullah Cevdet (Arapkirli bir Kürt), İshak Sükuti (Diyarbakırlı bir Süryani yada Kürt), Ağaoğlu Ahmet (Azerbaycanlı) Mehmet Emin Bey (Kafkasyalı). Cemiyet esas olarak Parçalanmakta olan Osmanlı İmparatorluğunun birliğini savunmayı temel amaç edinmişti. Ama bu birliğin pekişip güçlenmesi için Abdülhamit (Geniş anlamıyla padişah) istibdadına son verilmesi ve Anayasal bir düzenin kurulması ve batıya yönelinerek bilim, fen alanında atılımlara girilmesi eğitim ve öğretimin batılı anlamda yeniden düzenlenmesi, kişi hak ve özgürlüklerin önem verilerek batılılaşmayı öngörüyordu. Gelişmeler Padişahın ağır tepkisini getirdi. Jurnaller aldı yürüdü. Aydınların "özgürlük" faaliyetleri içinde olanlarından belirlenilenler izlendi, kovuşturuldu, ya kaçtı, yada sürgüne gönderildi. Buna karşın Aydınların savaşımlı büyüyüp genişleyerek devam etti. Yurt dışına

kaçan aydınlar oradaki aydınlarla birleşerek örgütlerini büyüttüler. Cemiyet çeşitli yayınlarla padişahlığı hedef alıyor, köhnemiş ve çatlayan Osmanlı hanedanlığını eleştiri yağmuruna tutuyordu. Cemiyet ismini "İttihat ve Terakki" cemiyeti olarak yeniledi. Bir yandan yurtdışı çalışmalar sürerken diğer yandan ülke içinde yeni yeni örgütlenmelere gidildi. Bu arada örgüt üyeleri arasında düşün ayrılıkları da belirmeye başladı. Cemiyetin yurtdışında kökleştiği ülke Fransa idi. Bunun yanında İngiltere, İsviçre ve diğer Avrupa ülkelerinde de faaliyet sürdürüldü. Yayınlanan dergi ve gazeteler (Başta Meşveret) ülkeye sokuldu. Özellikle padişahın eniştesi Damat Mahmut Paşanın iki oğlu Prens Sebahattin ve kardeşinin yurtdışına kaçarak Fransa'da İttihat ve Terakki'ye katılmaları, Damat Mahmut Paşa'nın cemiyete maddi yardımlarda bulunması cemiyetin gücünü artırdı. Siyasi görüş farklılıkları ve cemiyetin izleyeceği yok konusunda da tartışma ve ayrışmalar sürdü. Bu düşüncelerden en belirginini Prens Sebahattin'in cemiyetin yurtdışı kongresinde ileri sürdüğü siyasi görüşlerdi. Bu görüş o günkü söylemle "Teşebbüssü Şahsi ve Ademi Merkeziyet" olarak özetlenmekteydi. Batının çok uluslu toplumlarının (örneğin İsviçre) milliyetlerin eşitliği ve özgürlüğü ilkesinden esinlenen bu görüş, Osmanlı'nın etnik yapısına da denk düşmekteydi. Merkezi olmayan ve özel mülkiyete dayalı, özel girişime dayalı bir devlet yapısı o dönemde, Türkler, Araplar, Arnavut, Kürt ve diğerleri irili ufaklı ulusal topluluklarla birlikte Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında bulunuyorlardı. Bunları bir arada ancak özgürlükleri tanıyan bir devlet tutabilirdi. Özel girişimin olmadığı bir yerde tüm güç devlette ve devletin mutlak hükümdarı padişahta bulunacaktı. Kendi yönetimine sahip olmayan, sadece bir milliyetin egemenliğinde bulunan diğer haklarda bugün olmasa bile bir gün kendilerini yönetmek için yola çıkacak ve devletten kopmanın yolunu arayacaklardı. Diğer belirgin görüş ise Ahmet Rıza Bey'in başı çektiği görüştü. Bu aynı zamanda Türk ulusçuluğunun da öne çıkmasını öngörüyordu. Tüm Osmanlı saltanatı döneminde saltanatın ağır yükünü çeken buna karşın "Etrak'ı bi idrak" olarak küçümsenen, köşede kıyıda bırakılan Türk unsurunun yönetimde söz sahibi olması gerekiyordu. Bu tartışmaların yanı sıra ve buna koşut olarak İttihat ve Terakki Cemiyeti yurt

içinde de yaygınlaşıyor, Meşveret, Mizan ve benzeri yayınlar gizlice elden ele dolaşıyordu. Selanik ve Edirne gibi İmparatorluğun Avrupa kıtasındaki topraklarında İttihat ve Terakki ordu içinde yer edinmeye başladı. Londra'da gerçekleştirilen Cemiyetin kongresinde Ermeni Taşnak Cemiyeti'nin temsilcileriyle, Kürtlerden Abdurrahman Bedirhan, Arap ve diğer halkların temsilcileri de yer aldı. Önemli olan dağılmakta olan Osmanlı devletini ayakta tutmaktır. Bunun için de Meşrutî anayasal bir yönetime ve padişah istibdadının sona ermesine gereksinim vardı.

Sosyal hareketlilik ve cemiyetin taşrada da örgütlenmesi ve faaliyetlerini artırmasıyla, özellikle ordu içinde yandaşlar bularak büyümesiyle etkinliği arttı. Padişah ikinci Abdulhamit tahttan indirilerek Sultan Mehmet Reşat'la birlikte meşrutî yönetime yeniden geçildi. Bunu sağlamada birinci ordu etkin rol oynamış, Resneli (Arnavut) kolağası Niyasi çetesiyle birlikte dağa çıkmış, halk arasında hürriyet kahramanı olarak atlandırılmıştı. Onu diğer subayların açık tavır almaları ve İttihat Teraki'nin saflarında birleşmeleri izledi. Özellikle "Damadı Şehriyari" Enver Paşa'nın İttihat ve Teraki'de faal rol alması geniş kesimlerin etkilenmesinde etkili oldu. Ordunun cemiyette ağırlıklı yer edinmesi Türkçü gelişmenin de giderek belirginleşmesinde rol oynadı.

Batılılar, kendi özgün koşulları içinde yüzyıllarca ilerleme, demokrasi ve özgürlük alanında yol kat edip geline aşamaya gelirken aşağıdan yukarıya doğru ilerlemiş, temelini sağlamlaştırarak, yapısını oluşturmuştur. Oysa Osmanlılar da batı medeniyetine doğru ilerlemeyi asker, sivil bürokratlar ve aydınlar halktan kopuk olarak yürütüyorlardı. İlk önceleri padişah istibdadına karşı yola çıkmış, tüm Osmanlı unsurları birlik yapmayı hedeflemişti. Ama, zaman içinde Enver, Cemal ve Talat paşaların öne geçmeleri ve Cemiyetin önde gelenlerinin askerlerden oluşmasıyla hedef genişledi. Sadece Osmanlı'da birlik ve beraberliği sağlayarak var olanı korumak değil, bununla birlikte genişleyip imparatorluğun eski şan ve şöhretine kavuşmakta hedeflenmek, ya da hayal idelmeye başlandı.

Abdulhamid'in eski deyimiyle "Hallî" ile birlikte kurulan hükümet ve oluşturulan Melis çeşitli milliyetlerin ve siyasal görüşlerin

sesini duyurulmalarına olanak veriyordu. Arap, Arnavut, Kürt ve Ermeni örgütleri de seslerini duyuruyor ve örgütlenmelerini genişletmeye çalışıyorlardı. İttihat ve Teraki etkin olmasına karşın doğrudan yönetimi ele almamıştı. Ancak 1913 yılında Memduh Şevket Paşa'nın öldürülmesi ve saray darbesiyle birlikte Enver, Talat ve Cemal paşalar öncülüğündeki İttihat Teraki iktidarı kendi ellerine aldı. Osmanlı da özgürlük rüzgarı tüm gücüyle esmeye başladı. Özgürlüğün kahramanı kuşkusuz Enver Paşaydı. Ermeni Taşnak ve Hınçak ile diğer irili ufaklı örgütler, Kürdistan Teali Cemiyeti Kürt Hévi Cemiyeti, Kürt Maarif Cemiyeti, Arap örgütleri, diğer milliyetlerin örgütlenmeleri İttihat ve Teraki'nin yanı sıra faaliyetlerini hızlandırmış, yayınlarını tüm ülke ölçeğinde tanıtmaya başlamışlardı. Bu örgütlerin özellikle Ermeni Taşnaksityun Cemiyetinin İttihat ve Terakiyle dostça ve yakın ilişkileri vardı. Gerçekten yıllar yılı çeşitli ermeni örgütleri Osmanlı devletine "Muhtariyet" istemlerinde bulunmuş, zaman zaman kanlı ayaklanmalar olmuş Fransa, İngiltere ve Rusya'nın müdahaleleri ve Osmanlı Devleti'ni uyarılmalarıyla zaman zaman sakin bir dönem yaşanmış ama her zaman Osmanlı yönetimi Ermenilere karşı kuşkulu davranmıştır. İlk kez 1960 Berlin anlaşmasıyla Ermeni muhtariyeti yazılı bir metin haline getirilmiş, ancak u sözleşme bir vaat olarak kalmaktan öteye gitmemiştir. Buna karşılık en hareketli Ermeni milliyetçi örgütü Taşnaksityun İttihat ve Teraki iktidarını desteklemiş, kongrelerine katılmış ve bu gelişmeyi Osmanlı ülkesinin özgürleşmesi yolunda ciddi bir aşama olarak değerlendirmiştir. Kürt örgütleri İttihat ve Terakiyle böylesi bir yakınlaşma içinde olmamalarına karşın onlar da yeni dönemde ulusal kişiliklerinin geliştirilmesi konusunda ciddi adımlar atılabileceği düşüncesindedirler. Aslında Kürt feodal şefleri padişahla iyi geçinmiş, bir çok ayrıcalıklar elde etmişlerdir. Özellikle Yavuz Sultan döneminde gerçekleşen Kürt Prenslük (Miri Miranlık) leri uzun yıllar devam etmiş, 1840 yıllarına kadar ayakta kalmıştır. Bu durum onların padişahlara ağılıklarını pekiştirmiştir. Bu nedenle İttihat ve Teraki karşısındaki tutumları Ermeni Taşnak Örgütü kadar sıcak ve yakın değildir. Ayrıca İslami öge Kürtleri "Halife"liğe daha yakın tutuyordu. Buna rağmen yeni ufuklar açılmış,

Kürtçe yayınlar devreye girmiş, özellikle İstanbul'daki Kürt entelijansyası yeni durumda ulusal hak ve özgürlüklerin elde edilmesi yolunda ciddi bir fırsat görmüştür.

Tüm bu gel-gitler, hareketlilikler sürerken İttihat ve Teraki Cemiyeti'nin ipleri de iyiden iyiye askeri kesimin eline geçmiş. Pan-Türkizm Cemiyetin idelolojik yapısını belirlemeye başlamıştır. Adulhamit istibdadına karşı Hürriyet "şiarı"yla meydana çıkan ve toplumu dalgalandıran İttihat Teraki mensupları Abdulhamid'in Jurnalcileri ve hafiyelerinden çok çekmiş bu yandaşların çoğu hafiyelerin takibinden kurtulmak için çoğu zaman çareyi yurtdışına çıkmakta bulmuştu. Ancak aynı cemiyet bu kez kendi iktidarlarına karşı olanları tavsiye etmeye başlamış, bu amaçla fedai grupları kurmuş, gözü pek tetikçileri devreye sokmuştu. Oluşturulan "Teşkilat-ı Mahsusa" bir hafife örgütlenmesi olarak Cemiyete ve onun iktidarına karşı olanları, ya da kendisiyle aynı görüşleri paylaşmayanları tasfiyede duraksamamıştır. Yavaş yavaş bir baskı ve sindirme mekanizması oluşturuldu. Suikastler, "faili meçhul" cinayetler yoğunlaştı. Bahar havası yerini baskı ve sindirmeye terk ediyordu. Bu yönetimin iş başına gelmesini "Hürriyet" uğruna sağlamışlardı. Ama şimdi hürriyetler yok ediliyordu. İrkçılık belirginlik kazanıyor, Türk şoven milliyetçiliği egemen kılınıyordu. Ulusal topluluklara karşı da ırkçı girişimler başını almış gidiyordu. Daha önce ekonomik güce kavuşmuş Rum, Ermeni, Yahudi azınlıkların ekonomik olanakları İttihat ve Teraki mensuplarına veriliyordu. Savaşa doğru gidildiği bir dönemde iase işleri Kara Kemal gibi cemiyet militanlarının eline verildi. Teraki paşaları padişahı bir kukla olarak ellerinde bulunduruyor, her istediklerini diledikleri gibi yapıyorlardı. O harıl harıl tartışılan, değişik görüşlerin çarpıştığı, değişik grupların Osmanlının birliği ve özgür toplumların yapılanması konusunda savaşım verdiği İttihat ve Teraki Cemiyeti yerini militarist, İrkçı-şöven ve yayılmacı diktatörlüğe bırakmaya başlıyordu.

İttihat paşalarının ihtirasları var olan Osmanlı mülküne sığmıyordu. Cemiyet görünen ve görünmeyen faaliyetlerini birlikte yürütüyor, bu konuda hiçbir engel tanıımıyordu. Fedai grupları ve "Teşkilat-ı Mahsus" sadece yurt içinde değil Arabistan'ın

üera köşelerinden, Hindistan'a ve Afganistan'a kadar faaliyette bulunuyordu. Yayılma emelleri ancak güçlü bir devletle işbirliğinden geçiyordu. Buda Almanyaydı. Birinci dünya savaşının başlama saatinin çan sesleri geliyordu. Enver paşa, Almanlarla gereği gibi yakınlaşarak savaşa katıldı. Galip gelirlerse Trans-Kafkasya'nın idaresi onlara, verilecek Osmanlı İmparatorluğu kaybettiği batı yakasını doğuya yayılarak telafi edecekti. Tüm özgürlükler rafa kaldırıldı. Yayılma hırsı İttihat paşalarını harekete geçirdi. Savaş başlamadan Osmanlı ordularının Ruslar karşısında yükü hafifletmek ve Rus ordusunu arkadan vurma düşüncesini yaşama geçirmek amacıyla Cemiyet adına Teşkilat-ı Mahsusa'nın yöneticilerinden Dr. Bahaeddin Şakir Ermeni Taşnak Cemiyetine Rusya'daki Ermenilerin Rus ordusunu arkadan vurması buna karşılık Osmanlı idaresinin Ermeni muhtariyetini yürürlüğe koyacağı önerisini getirdi. Öneri kabul görmeyince Ermeni "Teheirine" karar verildi.

Savaşın sonunda İttihat Teraki yöneticileri ülkeyi terk etti. Osmanlı devletindeki özgürlük umutları çok kısa sürmüş, "Garplılaşma" gerçekleşmemiştir. İttihat ve Teraki uzun bir öyküdür.

Cemiyetin "tedrisinden" geçmeyen hiçbir yönetici yoktur. Devletin temel taşları o zaman yerleştirilmiş, bunun üzerine bina kurulmuştur. Kazım Karabekir, İsmet İnönü, Rauf Orbay, Fethi Bey, Ali Fuat Cebesoy ve daha kimler kimler. Cemiyete üye olmuş, çeşitli görevlere gelmiş, daha sonra Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında rol oynamışlardır. Batı yanlısı, modernite yanlısı unsurlardır. Eğitim ve öğretimin batılı normlara uyandırılması, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, daha sonra gerçekleşme olanağı bulan Latin alfabesinin kabul ve uygulanması gibi düşünceler de Cemiyet tarafından ortaya atılmış, tartışılmış ve bazı şeyler de uygulama alanı bulmuştur. Örneğin İttihatı Osmanlı cemiyetinin kurucularından Abdulah Cevdet Latin alfabesinin uygulanmasını ve dejenere olmuş Padişahlığın lağvını önermiştir. Önceleri Osmanlılaşma ve modernleşme süreci içinde yerini Türkleşme, İslamlaşma ve çağdaşlaşmaya bıraktı. Özellikle Rusya'dan göç eden Türk kökenli göçmenler arasında

bulunan bazı Pan-Türkistler Cumhuriyete de Pan-Türkist bir siyaseti empoze etmeye çalıştılar.Yusuf Akçura gibi unsurlar yayımlanması ve Türkçülüğü empoze ettiler.Yeni Devletle birlikte artık diğer milliyetlerden söz etmenin gereği kalmıyordu. Araplar,devletten ayrılmış Ermeniler yoktu. Kala kala Kürt toplumu duruyordu. Onlarda geri feodal bir yapı içindelerdi. Kitlesele biçimde ulusal talepleri söz konusu değildi.

Türk milliyetçiliği egemen olmaya başlamış, demokratik hak ve özgürlükler devletin ve milleti varlığına bağlanmıştı. "Garplılaşma" yine ana hedeflerden biriydi. Ancak sadece biçim olarak Kılık, kıyafet garplılarınki gibi olacak, Latin alfabesi kabul edilecekti. Din ve devlet işleri de biri birlerinden ayrılacaktı. Çoğulculuk Cumhuriyet Halk Fırkasının egemenliğine bağlı olarak görünürde olabilecekti. Sivil örgütlenmeler, sendikalar, gerçek anlamda siyasi partiler olmayacaktı. Bireysel hak ve özgürlükler, düşünce, söz söyleme ve yazma, örgütlenme gibi Batı'da olan özgürlükler yoktu. Azınlıklara karşıda İrkçi bir seferberlik vardı. Özellikle bunların ekonomik faaliyetlerine karşı devlet eliyle desteklendi ve korunan bir vurguncu Türk kesimi piyasada boy gösterdi. Bunlar millilik adına vurgunlar vuruyor, devlet olanaklarından yararlanarak palazlanıyorlardı. Doğal olarak bu yılların ticari birikimine sahip azınlığa mensup girişimcileri tasfiye ederek ekonomiyi dipten dibe sarsıyordu. Cumhuriyet Halk Fırkası kendisine özgü, çoğu İttihat ve Teraki iktidarından kalma yöntemlerle siyasete yön veriyor, seçme ve seçilme gibi uygulamalar Cumhuriyet Halk Fırkası yöneticilerinin iradeleriyle ve onların izniyle oluşturuluyordu. Eleştiri, düşünce ve örgütlenme özgürlüklerinin kısıntıları bile yoktu. Toplum dinamikleri yavaşlatılmış, toplumsal gelişimin önü tıkanmıştı. Tartışmayan özgürce örgütlenemeyen, eleştiremeyen bir toplumun gelişip, ilerleyerek "Batı" medeniyetine ulaşması olanaklı mıdır? Ne var ki suyun akışına karşı duvarlar ne kadar örülürse örülsün, ne engeller konursa konsun akış hedefine yönelecektir. Türkiye'de de toplumsal hareketlilik duraksamalara, engellere rağmen adım adım büyüdü. İnsanın en temel ve vazgeçilmez hak ve özgürlükleri tüm yasaklara karşı karşı konulmaz bir istem olarak sürekli büyüdü. İnsanlar doğup büyüdükları, gelişip

olgunlaştıkları topraklarda özgür olmak istiyorlardı. Baskılar, sindirmeler bunu durdurmaya yeter miydi? Her engel zaman kaybindan ve insanların acılarından başka ne anlama gelirdi ki?

Elbette arzulanan demokratik topluma bir çırpıda varılamazdı. Batılı ülkeler uzun savaşlarla bunu elde ettikten sonra onu geliştirip sağlamlaştırmaya çalışıyorlardı. Devletler yönetimlerin, devlet sistemlerinin ne denli demokratik olduğu konusunda isimlendirilmemiş bir yarışma sürdürdüler. Özgürlük ve demokrasi kavramları.. insanların vicdanında ve beyninde yer edinmiş, hava kadar, su kadar, ekmek kadar vazgeçilmez bir şeydi. Bu uğurda ne acılar çekilmiş, nice canlar verilmişti. Halklar ulusal boyunduruğa, fertler istibdada karşı her yerde ve hep savaşım verdiler. Özgürlük, eşitlik ve demokrasi bayrağı yeryüzü yuvarlağı üstünde yere düşmeden elden ele dolaştı. İnsanlar kendi elleriyle özgürlüklerini büyüttüler. Onun daha gelişkin, daha yetkin olması için çaba harcadılar ve bu çabalar ısısından bir şey kaybetmeden sürüyor. Özgürlük ve demokrasi istemleri ülkelerin sınırlarını çoktan aştı. İnsan olmanın en belirgin özelliklerinden biri belki de başta geleni diğer insanların özgürlüğünü ve esenliğini düşündürmektir. Günümüzün çağdaş insanı özgürlüğü tüm dünya yüzüne yaymak istiyor. Barışı savunuyor, ırkçılığa, şovenizme, hegemonyanın her tür lüsüne, sömürüye ve aşağılanmaya şiddetle ve her türlü çabayla karşı çıkıyorlar. Bunu yaptıkça insanlık yolunda yol alıyor. Kişiliğini berkiterek erginleşiyor. Reaksiyoner güçler artık her istedikleri zaman her istedikleri girişimi yapamıyorlar. Karşılarında barış ve özgürlüğün sesi var. Bunu aşmak çok zor ve gittikçe olanaksız hale gelecek...

Cumhuriyetten 1950 yılına kadar tek partili sistemle yönetilen ve demokratik hak ve özgürlüklerin karşısına dikilen bir ülke idi Türkiye. İkinci dünya savaşıyla dünya ölçeğinde faşizmin yenilgiye uğraması, Alman faşizminin ve Japon militarizminin yerini demokrasiye kapı açan yönetimlere vermesi yeryüzünün her tarafından hızlı gelişme, değişme ve dönüşümlere yol verdi. İnsan hak ve özgürlüklerine verilen önem arttı. İrkçılık ve faşizm geriletildi. Birçok yeni ulusal devlet Asya ve Afrika'da boy gösterdi. Askeri,

siyasi ve sosyal alanlarda dünya iki kampa ayrıştı. Türkiye "Batı" ile olan ilişkilerini Kore'ye asker yollayarak ve ardından NATO'ya kabul edilerek geliştirdi. Ancak soğuk savaşın var olduğu bir dünyada "Batı"nın askeri ittifakına dahil olan Türkiye'den demokratik alanda fazla taleplerde bulunulmuyordu. Sovyetler Birliğine komşu, geri kalmış birçok ekonomik ve sosyal sorunları olan üstelik demokratik geleneği bulunmayan bir ülkeden demokratik bir yönetim beklenmiyordu. Buna karşın var olan sistem içinde çok partinin yarıştığı parlamenter sistem denemesine geçildi. ABD ekonomik alanda Türkiye'ye destek verdi. Askeri yardımlar devam etti. NATO üyeliği dış saldırılara karşı Türkiye'ye koruma güvencesi verdi. Toplumun değişik kesimlerinde demokratik hak ve özgürlükler için örgütlenenler ve hareketlilikler baş göstermeye başladı. Ekonomik yardımlar özellikle kır kesiminde makineleşme elektrifikasyonu hızlandırdı. Kentlerde sanayileşme gözle görülür bir gelişme gösterdi. İster istemez enflasyonist bir politika uygulanmasına geçildi. Devlet korumacılığı belli ölçüde de olmasa da dış sermaye hareketliliği görüldü. Ama siyasal alanda demokrasiye geçilemedi. Aksine "Hürriyet"i gerçekleştirmek beklentisi yaratan hükümet sonradan ve iktidarının daha başlarında "Hürriyet düşmanlarına Hürriyet yok" ilkesini benimsedi. Demokrat aydınlar, düşünürler, sanatçı ve politikacılar baskı altına alındı. Ceza kanunları ağırlaştırılarak uygulanmaya başladı. Dış borçlanma büyüdü. Nispi iyileşmeler enflasyonist baskılan karşısında değerini kaybetti. Yeni borç beklentileri sonuç vermeyince hükümet dara girdi.. Sosyal hareketlilik, hükümetin baskıcı tutumu ülkeyi hızla kargaşaya götürdü ve askerler cumhuriyeti iktidarında ilk kez olaya el koyarak parlementer sisteme ara verdiler. NATO ve CENTO gibi uluslararası askeri paktlara bağlılık yineleni. Batı dünyası bununla Türkiye'deki rejimin emin ellerde olduğunun sağlamasını elde etmiş oluyordu. Darbeden sonra yeni bir Anayasa yazılıp oylanarak yürürlüğe girdi. Birçok demokratik ilkeyi içeren bu yasa kuşkusuz kitlelerin iradeleriyle oluşmuş değildi. Askerler belirledikleri bir "Hukuk" kuruluna hazırlattıkları yasada belirledikleri kurula onaylatarak Referandumla yürürlüğe koydular! Bu yasa ile düşünce ve örgütlenmenin

önü büyük ölçüde açılıyordu. İşçiler, gençler, meslek grupları örgütlenmelerini hızlandırdılar. Seçim ve siyasi partiler kanunu dünyadaki bir çok benzerinden çok daha ileri özellikler taşıyordu. Toplumun tüm kesimleri kendi çıkarlarını ifade eden örgütlenmelerle, etkinliklerle güçlerini arttırmaya başladılar. Sendikal hareketler yoğunlaştı. Üniversite yasasıyla birlikte bilim kurumları özerkliğe kavuştu. Aynı şekilde TRT'de özerklik elde etti. Gençlik öğretimde görülen aksaklıklar ve haksızlıklarla savaşım verirken aynı zamanda kendine yakın gördüğü siyasal partilerde de yer alabiliyordu. Solda kurulan Türkiye İşçi Partisi kısa zamanda Türkiye'nin genelinde emekçi halkın geleceğe uzanan umuduna dönüşme işaretleri verdi. Türkiye İşçi Partisi parlamenter sistem içinde köklü reformların ve yasal dönüşümlerin sözcüsü durumuna geldi. Parti 'cürkiyede var olan tüm sosyal, ekonomik ve siyasal sorunları hem parlamentoda gündemleştirerek savunuyor, hem de geniş emekçi yığınlarına duyuruyor ve sosyal etkinliklerle demokratik istemlerin ete kemiğe bürünmesine çalışıyordu. İlerici aydınlar, demokratlar, emekten yana olanlar, sendikacıların büyük bir bölümü ve Kürt demokratları bu partide yer aldılar. Her konuda partinin çeşitli bölümleri öneri paketleri hazırladı. Kürt sorunu, sendikal sorunlar, işçi sorunları, gençlik sorunları programlaştırıldı. Demokratik istemler en ücra köylere kadar ulaştırıldı. Birçok yasa bu partinin girişimiyle Anayasa mahkemesince iptal edildi. Ama reaksiyoner grupların çalışmaları da hızlandı. Sosyalist düşüncelerin gelişmesi Sovyetler Birliğinin komşusu olan Türkiye'de hayra alamet olamazdı. Sola karşı baskılar yoğunlaştı. Gençler arasındaki çatışmalarda kan döküldü. Bilinmeyen "bir el" birçok şeyi karıştırıyor, vuruşturuyor, ülkeyi bir yerlere doğru sürüklemeye başlıyordu. Ekonomik çıkmazlar ve sıkıntılar da buna eklemince yeniden Askerler için müdahale fırsatı ortaya çıktı. Birilerinin verdiği fakat gelişip ilerlemeye başlayan hak ve özgürlükler geri alınıyordu. Yasalar yeniden ele alındı. Demokratik özlere uzaklaştırılarak tutucu bir hale getirildi. Kendi kuralları içinde sistem yürütüldü. Buna karşın faşist güçler saldırılarını tırmandırdı. Devlet mekanizması reaksiyoner kesimi elaltından destekledi. Toplum kargaşaya

sürüklendi. Askerler yeniden müdahale ederek idareye el koydular. Bu kez katı uygulamalarla demokratik güçlerin kökü kazınmaya çalışıldı. Baskı ve zulüm doruğa tırmandı. Bu arada ekonomi büyük bir çöküntü içine girdi. Enflasyon dizginlenemez bir durumdaydı. İşsizlik, yoksulluk almış yürümüşü. Buna karşılık devlet eliyle, palazlanmalar ve vurgunlar büyük boyutlara ulaştı o "Devlete yardım eden çeteler" türedi. Toplum her yönüyle kokuştı. Devrimci, demokrat, ilerici kesimler baskı altında inletildi. Faili meçhul cinayetler "Vatanın bölünmezliği, ve milletin birliği" uğruna işleniyordu. Bankalar kuruluyor, yüksek faiz vaadiyle kitlelerin elindeki, avucundakiler alınıyor, rüşvet, irtikap gibi durumlar yaşam tarzına dönüşüyordu. Bunun yanında Yine "milliyetçi" nutuklarla kitleler afyonlanıyordu. Toplumun her yanı kokuşmuştu. Sovyetler Birliğinin dağılması da bu döneme denk geldi. İran Irak savaşı da yine bu dönemde sürdü. Toplumsal çöküntü de bu duruma denk geldi. Siyasi istikrarsızlık ve militarizmin ağırlığı devam etti. Soğuk savaş sona erdi. Artık ABD'nin sırtını sıvazlayacağı reaksiyoner çetelere askeri müdahalelere gerek yoktu. Türkiye dağ gibi iç ve dış borçların altında kişi başına küçük bir ulusal gelirle geri kalmış, sosyal ve etnik problemlerin yoğun olduğu bir ülke idi. İşsizlik, yoksulluk dorukta ekonomik istikrardan ve siyasi devamlılıktan eser yoktu. Dünyadaki devletler gelişme yarışlarını sürdürüyordu. Böyle bir durumda Türkiye'de de işlerin böyle yürümeyeceği anlaşıldı. Sağcı solcusu, ortacı, Kürdü, Türkü kendisini yenilemeye koyuldu. Başa dönmüştü. Herkesin ekmek kadar, su kadar, hava kadar demokratik hak ve özgürlüklere gereksinimi vardı. Düzlüğe çıkmanın yegane yolu "Batılılaşmakta" idi. Yüzyıllardır zaman zaman sürdürülen batılılaşmaya bir türlü ulaşamamıştı. Türkiye tüm iddiasına karşın çağdaş medeniyet düzeyine gelememişti.

Şimdi soğuk savaşın, kamplaşmanın olmadığı bir dünyada barış ve demokrasi temel amaçtı. Avrupa Birliğine üyelik yeni bir aşamaya girmişti. Ama bu birliğin yasaları vardı. Bu yapının değişmesi, Türkiye'nin demokratik bir yapıya kavuşması gerekiyordu. Önce kayıtsız koşulsuz Kopenhagen Kriterlerine uyulması gerekiyordu. Tüm yasaların buna uyarılması

gerekiyordu. Ekonomide istikrarın sağlanması için bir dizi önleminde her türlü popülist eğilim red edilerek alınması gerekiyordu. Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar Türkiye üzerinde ağırlıklarını duyurdular. Evet bu "deve güdülmek" isteniyorsa her şey yenilenecekti. Daha düne kadar evinde, yada arabasında Kürtçe bir Türkü kaseti, yada Kürtlerle ilgili bir kitap bulunduranların kovuşturulduğu, Kürt diye bir unsurun var olmadığı iddia edildiği bir ülkede, Kürtlerin de varlığının farkına varıldı. Ekonomik gerçeklerde kabullenildi. Tüm ayak sürmelere karşın bir çok uyum yasası ard arda çıkarılmaya başlandı. Her zaman olduğu gibi yine dış baskılarla Türkiye demokrasi yoluna giriyordu. İşkenceye karşı önlemler alınıyor, Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılıyordu. Doğal olarak iş bunlarla kalmıyor Türkiye'nin komşularıyla da var olan ihtilaflarını ortadan kaldırması, tarihiyle yüzleşmesi, dünya ve bölge barışına köstekleyecek tutum ve davranışlardan uzak durması gerekiyordu. Parlamento yasama yetkisine sahip bir güç olarak hiç "bir yerden emir, talimat almamalıydı. Kürt kimliği tanınmalı Kürtlere kendi etnik benliklerini, kültür ve dillerini geliştirip ilerletecek fırsatlar verilmeliydi. Bir çok adım atıldı. Ancak reaksiyoner güçlerde boş durmadı ve durmuyor. Basın ve yayın organlarında şöven duyguları kışkırtıcı söylemler eksik olmadı. Anti-emperyalizme süslenek Neo faşist milliyetçi sağ ve sol kesimler bütünleşti. Vatan-Millet edebiyatı yeni söylemlerle yine ortalarda boy gösterdi.

ABD karşıtlığıyla ve Avrupa Birliğini suçlayarak ne yapılmak isteniyordu? Türkiye kuşkusuz demokrasi konusunda ciddi mesafeler almıştı. İlerlemeyi, demokrasiyi engellemek isteyen güçler kendilerini, yalnızca kendilerini, kendi küçücük çıkarlarını düşünüyorlar. Yıllar yılı dillenen vatan-Millet kavramları işin cilasıdır ve böyle olmaya devam ediyor. Hep iç ve dış düşman "heyulasıyla" kitlelere korku salındı. Korku ve sindirmeye kitleleri yönlendirerek kendi çıkarlarını koruyup geliştirenler bu kez de piyasadadır. Söylemler değişmiş, ancak tavırlarda bir değişme yok. Tarihin gelişimine set çekmek isteyen güçler dünde vardı, bu günde varlar ve yarın da olacaklar. Ama insanlığın tarihin akışına koşut ilerleyişi dün olduğu gibi bugünde ve yarında bu

engelleri aşacaktır. Ne var ki gelişim ve ilerleme belki biraz daha gecikecek. Hepsi bu. Hiç kimsenin dünyadaki herhangi bir ülkenin gelişmesinden ilerlemesinden kuşkusu varmı? Örneğin Yemenin, Sudanın, Kamboçyanın şu yada bu ada ülkesinin ilerleyip değişeceğinden kim kuşku duyabilir? Tüm evrenin değişim, gelişim ve yenileşme içinde biteviye devindiğini kabul etmemek neyi değiştirir. Evet Türkiye'nin özgürleşme ve demokratikleşme sürecinin öyküsü daha bitmedi. Özgürlük savaşımı aslında dünyanın hiçbir yerinde bitmedi. Evrendeki her şey gibi çelişip, çatışarak gelişip-yenilenerek ve hep ilerleyerek yoluna devam ediyor. Asıl olan bu ilerleyişe ayak uydurmak..Gerisi aldatmaca ve yalandan başka bir şey değildir. İnsan olmanın onur ve gurura ilerlemeye,barışa ve demokrasiye katkı sunmakla yücelir. Kof söylemlerle ırkçı şoven, demagojilerle savunulduğu iddia edilen "ulusun" ilerlemesi, gelişip yenilenmesinin önünde durmak, o ulusa o ülkeye yapılabilecek en büyük kötülüktür. Bunun katmerlisini Nazi Almanyasında, Musoloni İtalyasında insanlık tiksinererek gördü. Ama her yenileşme büyük engelleri de aşmak zorundadır.Türkü, Kürdü, Arabıyla herkesin ekmeğe, havaya olduğu kadar barış ve demokrasiye de gereksini mi vardır ve er ya da geç buna ulaşılacaktır. Demokrasi öykümüz devam ediyor...

Ulusalçılık üzerine

Yüzyılları kapsayan uluslaşma, ulusal birlik ve Ulusalçılık günümüzde de etkinliğini belli ölçüde sürdürüyor. Uluslar, ulusal hareketler, uluslar arası ilişkiler, ulusal hak arama savaşimleri, ulusların ilerlemesi yada çökmesi gibi kavramlar tarihin, etnografyanın, sosyolojinin sosyal savaşimler tarihinin konuları olmaya devam ediyor. Hiç kuşkusuz bundan on binlerce yıl önce bugün var olan uluslar yada ulusal topluluklar yoktu. Binlerce yıl sonra da olmayacaklar. İnsanlığın tarihi sosyal savaşimler ve bunun sonucu evrimleşmenin tarihidir. Gelişim tarihi içinde uluslar kapitalizmin şafağında belirdiler. Daha çok sosyalist tarih anlayışının kabul ettiği bu görüşçe göre (Materyalist tarih anlayışına göre) toplumlar belli evrelerden geçerek uluslaşmaya uzanmışlardır. İlkellikten, köleciliğe, oradan feodalizme ve kapitalizme geçmişlerdir. İşte kapitalizmle birlikte, kapitalizmin "ilk şafağında" feodal bölünmüşlük içinde bulunan toplumlar, bu bölünmüşlüğü aşarak merkezileşmiş, bir bütüne dönüşerek uluslaşmıştır. Demek ki tarihsel bir köke, müşterek bir dile, sahip bulunan bir insan topluluğu ekonominin merkezi bir eksen etrafında toplanmasıyla ulus kimliği kazanıyor. Sahip olduğu özellikler tinsel bir birliğe bürünerek devamlılık kazanıyor. Yani uluslar bir günde oluşmadıkları gibi kısa bir sürede de dağılmıyorlar. Kapitalizmin rekabetçi evresinde baş gösteren bu uluslaşma tarihsel olarak da ilerici bir role sahip olmuş, ulusal birlikler sağlanıp üst otoriteye bağlanarak örgütlenmiş, bilim, teknik, sanat, kültür ortak bir zenginlik olarak gelişip ilerlemiştir. Ama bu gelişmelerin ilk görüldüğü Batı Avrupa'nın tek etnikli ülkelerinin yanı sıra Doğu Avrupa'nın çok etnikli yapısı ayrı bir görünüm veriyordu. Bir devlet otoritesi altında egemen bir ulus ve ezilen halk, yada halklar vardı. Buralarda da kapitalizm gelişip yerleştikçe "uluslaşma" da hızlanıyordu. Böylece egemenlik altındaki uluslarda egemen uluslara karşı baş kaldırıyor ve ulusal kurtuluş savaşimleri başlıyordu. Genel olarak sömürge ve sömürgeciler arasında savaşimler zaman içinde tüm dünyada,

Asya, Afrika ve Latin Amerika'da büyüdü. Yeni yeni devletler kurulurken, pek çok sömürge imparatorluğu da ya küçüldü yada tarihe karışarak yerini başka devletlere bıraktı. Kapitalizmin ilk evresi ilerici rolünü oynarken sanayi devrimini gerçekleştirmiş olan batının ulusdevletleri enerji ve hammadde kaynaklarına ve işgücüne gereksinim duydular. Asya ve Afrika'nın derinliklerine inerek oraları silah zoruyla işgal etmeye ve oradaki halkları sömürgeleştirmeye başladılar. Böylece kapitalizm yeni aşamasında gelişimin önündeki uluslar arası planda bir engel oluşturmaya başladı. Ama bunun kendi çelişkileri de uç vermekte gecikmedi. Girdiği yerlerde ulusal uyanışlara ve başkaldırırlara neden oldular. Sömürge ve bağımlı halklar özgür yaşamak, kendi geleceklerini kendileri belirlemek ve kendi zenginliklerine sahip çıkmak istiyorlardı. Toplumlar arasındaki eşitsiz gelişme koşulları hakların gelişim evrelerini belirliyordu. Dünya ölçeğinde insan toplumları bir yandan birbirlerini yenmeye çalışırken, diğer yandan doğa üzerinde egemenlik sağlamaya çalışıyorlardı. Birbirlerini yenmenin yolu askeri üstünlükle olanaktıydı. Bu da yeni yeni silahların yapılmasını, daha fazla silahlanmayı ve varolan silahlanma yarışını hızlandırmaya neden oldu. Doğa üzerinde egemenlik kurma istemi de sanayinin geliştirilmesi, yaygınlaştırması amacından doğuyordu. Bu aynı zamanda doğanın tahrip edilmesini de beraberinde getirdi. Belli bir aşamadan sonra dünya siyasi, ekonomik, alanlarda düşman kamplara bölündü. Militarist saldırganlıklar yayılmacı girişimler, üstünlük savaşları ulusal argümanlarla süslendi. Ulus devlet kutsandı. Egemenlik ona reva görüldü. Liberal düşünceler yerini şoven ulusçuluğa bıraktı. Ulusun üstünlüğü savunuldu. Yayılmacı saldırgan tutumlar kutsandı. Ulus, devlet, vatan gibi kavramlara kutsiyet ve dokunulmazlık kazandırıldı. Artık her şey ulus için onun çıkarları için yapılıyordu. Tek bir düşünce, tek bir inanç etrafında toplanma zorunluluğu getirildi. Bu milletin yüksek çıkarlarıydı. Böylece faşist bir millet anlayışı egemen kılındı. İnsanlık dünya ölçüsünde

savaşa sürüldü. Milyonlarca insanın kaybına, doğanın derin tahribine ve insanlığın yıllar, yüzyıllarca etiyile tırnağıyla oluşturduğu kültür ve sanat zenginliğinin yok olmasına yol açan savaş insanlığı korku ve dehşete sürükledi. Bu böyle gitmemeliydi. Dünyanın dört bir yanındaki barış ve demokrasi yanlıları savaşa karşı örgütlenmeye, seslerini duyurmaya başladılar. İster sosyalizm adına, isterse kapitalizm adına ya da feodal toplumları temsilen olsun diktatoryalar barışın, demokrasinin, ilerlemenin halklar arasındaki dostluğun önündeki gerçek engellerdi. Bunlar egemenliklerini sürdürebilmek sömürüyü katmerleştirmek için özgürlükleri yok ediyorlardı. Kendi yönetimlerini “ulusun” çıkarlarının temsilcisi olarak gösteriyor, sürekli bir “ulus düşmanı” yaratarak, dikkatleri oraya çekiyorlardı. Toplumun çoğulculuğa geçerek, düşünme ve örgütlenme özgürlüğünü geliştirip sağlamlaştırması gerekiyordu. İki kampa ayrılmış dünyanın zıt kamplarından arınarak bu günlere ulaşması toplumların yenilenmesi, değişmesi, yeni anlayışla yönetilmesini dayattı. Dünyanın gerginlik içinde tutulmasına gerek yoktu. Yeni dönemde savaş kıskırtıcılığına yada başka ülkeleri işgale gerek yoktu. Serbest dünya piyasasında kapitalist bir yarışma istenilen amaca ulaştıracaktı. Sukun ve istikrara gereksinim vardı. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler bilginin ve teknolojinin saklanması ve iletilmesinde büyük kolaylıklar ve çabuklaştırmalar sağlamıştı. Dünya ölçeğinde uluslar arası dev ekonomik birliklerin oluşup gelişmesi ulusal sınırları zorluyordu. Dünyada devletleri büyük sermaye grupları etkiliyor, onların çıkarları siyasete de yön veriyordu. ABD ve batı ittifakı demokrasiyi dünyanın diğer ülkelerinde de istiyorlardı. Uluslar arası ekonomik birliktelikler siyasal istikrar ve barışçı bir ortam istiyordu. Oysa belli sınırlar içinde egemenlik süren “ulus devlet”in yöneticileri egemenliklerini elden bırakmak istemiyorlardı. Başta vatan ve ulus olan belli kavramların arkasına sığınarak varlıklarını hep sürdürmek, baskı ve zulüm iktidarlarını ayakta tutmak istiyorlardı. Ama artık onları

destekleyen güçleri arkalarında bulamayacaklar. Değişen ve yenilenen dünyada onlara yer yok. Ama kuşkusuz bir çırpıda ortadan kaybolmaları da olanaklı değil. Direnecekler, direnebilecekleri kadar. Onlar için insanların yok olması, yokluk ve sefaletin kitleleri kuşatması bir şey ifade etmez. Onlar için “ulus”la bütünleştirdikleri varlıkları ve iktidarları önemlidir. Tüm toplumun ortak zenginliği olan ülke zenginliklerini silahlanmaya ve kolluk güçleri ile kendi yandaşlarının finansmanına harcayan bu kişi yada gruplar temizlenmeden dünyanın barışa ve istikrara kavuşması olanaklı değildir. Yüzyıllardır ülkemizde de ilerleme ve demokratikleşmenin önünde duran güçler şimdi yine “millet” adına son güçleriyle direnişe geçtiler. “Akan suya kilit vurmak” istiyorlar. Çeşitli provokasyonlarla, bildik ırkçı, şoven haykırışlarla gelişmeyi engellemek istiyorlar. Türkiye yıllarca sürdürülen Avrupa Birliği'ne üye olma girişimi var. 1959 yılında başlayan, 1964 yılında Ankara'da imzalanan üyelik başvurusu Gümrük Birliği'nin imzalanmasıyla ilerleme kaydetti. 1999 yılında Helsinki'de imzalanan Maastricht anlaşmasıyla ekonomik ölçütlere uyulması kabul edilmiş, Kopenhag Kriterleriyle de demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve azınlık hakları gibi ölçütler kabul edilmiştir. Tanzimat fermanından, birinci ve ikinci meşrutiyete oradan Cumhuriyet'e kadar Avrupalılaştırmanın sadece bazı üst yapı kurumları benimsenmiş ama gerçek düşüncülerin gerçekleşmesi için altyapıya, ekonomik yapıya önem verilmemiş, değişikliğe gidilmemiştir. Oysa şimdi tümüyle Avrupa'ya üye ülkelerin yasalarının benimsenmesi şart koşuluyor ve ekonomik zorunluluklar öngörülerek demokrasinin önü açılıyor. Sağlam temeller üzerinde ve geri dönmeyecek biçimde. Açıklık esas olacak. Vurgunlar, yağmalar engellenecek, düşünme ve örgütlenme önündeki engeller kalkacak. Ulusal kimliklerin kendisini ifade etmesine olanak tanınacak. Din ve inanç özgürlüğü konusunda ayrımcılık yapılmayacak. Bu yıllarca zora, baskıya alışkın kesimlerin kabul

edeceği bir şey değildir. Derhal “ulusun bekası”, “vatanın bölünmezliği” gibi bilinen argümanlarla ortalık toz dumana büründürülüyor. Avrupa Ortaklığı ulusal varlığımızı bilerek ve isteyerek yok etmek istiyor. “Vatan elden gidiyor” eskiden en küçük çağdaşlaşmaya karşı, teknolojik olanaklardan yararlanma istemine karşı hemen sokaklar dolar ve hel bir ağızdan bağırırlardı. “Ey ehli iman kalkın! Din elden gidiyor” şeklinde bağırmanın yerini şimdi “Ey vatan evlatları vatan elden gidiyor. Şehit kanıyla sulanan vatanımız, kanımızın renk verdiği bayrağımız yere çalmıyor, elden gidiyor...” Aman Kıbrıs bizim “Milli davamızdır” sakın yerinden oynamasın, bu sorun çözülmesin. Ege sorununda gelişme olmasın. Komşularımızla sakın iyi ilişkiler kurmayalım. Mümkünse Kerkük ve Musul hemen işgal edilsin. Çünkü oralar eskiden bizimdi ve şimdi de orada milyonlarca soydaşımız yaşıyor. Bunlar milli çıkarlar adına yapılıyor. Bununla iyi bir duruma gelen ve Avrupa ile bütünleşme yolunda ciddi adımlar atan Türkiye'nin eski durumuna döndürülmesi, üçüncü sınıf geri ve perişan bir ülke olması isteniyor. Ulusal bağımsızlıktan bu kast ediliyor. Biz öteden beri batı ittifakına dahil değiliz mi? Bunun uğruna Kore'ye asker göndermedik mi? NATO ittifakında değil miyiz? Soğuk savaş döneminde antidemokratik tüm uygulamalara göz yumuldu. Ama şimdi “Batı”nın normlarına uyulmak isteniyor. Her ülke her üye olan ve olmak isteyen ülke için neyse Türkiye için de böyledir. Bunlar kabul edilmeyecekse Türkiye'de Avrupa Birliği'ne kabul edilemez. Gerisi hikaye... Ama bir kesim kendi çıkarı için istemiyorsa, toplumun büyük bir kesimin ve tümüyle Türkiye'nin geleceği nasıl ve hangi hakla karartılacak? Bir kesim neye dayanarak ülkeyi bir çiftlik ağası anlayışıyla sahipleniyor? Anti emperyalizm adına şovenizmin kışkırtılması Türkiye'ye ne kazandıracak? Türkiye'nin ilerlemeye kalkınmaya, gelişmeye ve çağdaş ve yetkin bir ülke olmaya gerçeksini var. Saldırganlıkla, ırkçı şoven haykırıyla,

yapay düşmanlar yaratılarak ülkemize ve toplumumuza en büyük kötülükler yapıldı ve yapılmak isteniyor. Buna olanak vermeyeceğiz. Buna seyirci kalmayacağız. İstikrar, barış, demokrasi ve kalkınmaya giden yolun üzerindeki engeller kalkmalıdır. Türkiye dünya ülkelerinin saygın bir üyesi olarak gelişkin bir düzeye gelmelidir. Bunu ırkçı şoven unsurlar değil barış ve özgürlükten yana olanlar gerçekleştirecektir.

Dünyadan Gelişmeler...

Günümüz dünyasının en hareketli bölgelerinin başında Orta Doğunun geldiğini söylemek bilinen bir şey. Hareketliliğin temelinde orta doğu toplumlarının yıllar yılı taşıya geldikleri çelişkiler yumağı var. Bir yandan dünyanın enerji kaynaklarının bu bölgede bulunması, diğer yandan bu kaynaklardan elde edilen gelirin adaletsiz bölüldüğü çelişkiler yumağını büyütürcek sosyal hareketliliği sürdürüyor. Gelişen sanayi enerji gereksinimini büyüttükçe, enerji kaynaklarının bulunduğu bölgeler büyük sanayici devletlerin ve uluslararası dev kumpanyaların yarışma alanları haline geldiler. Dünya kapitalizminin durgunluk ve kriz dönemlerinde bölgedeki hareketlilikte uç noktalara doğru ilerlemiş, çoğu zaman bölüşüm savaşlarına, dünya ölçeğinde yıkımlara neden olmuştur. Dünyanın bölüşümünde ve yeniden bölüşümünde enerji kaynakları ve diğer zenginlikler başat rol oynamıştır. Dünyadaki toplumların eşitsiz gelişmeleri yeniden ve yeniden paylaşımların nedeni olageldi. Kapitalizm gelişim süreci içinde askeri kuşatmaları ve sömürgeleştirmelerin yerine uygun bulunduğu yerlere sermaye yatırımlarıyla gereksinmelerini elde etmeğe başladı. Bir yandan ham maddeye olan gereksinime ucuz emek gereksinimi de eklenince birçok hammaddenin bulunduğu ülkede mamul maddeye dönüştürülmesine başlandı. Buna uygun emek gücü için yetişkin insan emeğine bu bölgelerde de önem verilince, tarihsel olarak geri kalmış bu bölgelerde de çağdaş bilim ve teknolojiyle donatılmış bir kesim oluşarak büyümeye başladı. Bu sınıfsal ayrışmalarla birlikte ulusçu bilinçlenme ve ulu devlet özlentileri boyutlandı. Ekim devrimi etki bölgelerinde yoğunlaşan kampları hareketlendirdi. Yeni yeni ulusal devletler oluştu. Birçok yerde ulusal kurtuluş hareketleri boyutlandı. Asya ve Afrika halkları uluslaşma yolunda büyük adımlar attılar. Bu savaşlar kuşkusuz salt bağımlı ve sömürge ülkelerle sömürgeci ve emperyalist ülkeler arasında

olmuyordu. Dünya kapitalizmi kendi arasında da gerçek bir barışı yakalayamıyordu. İkinci paylaşım savaşıyla birlikte emperyalist güç odakları arasındaki çelişkiler uç noktaya ulaştı dünya yeni bir paylaşım, köklü bir yıkıma ve yeniden yapılanmaya sahne oldu. Batılı ülkeler bir yandan savaşın yaralarını sararken, her alanda birbirleriyle olan yarışma yeni biçimlerde devam etti.

Doğu Avrupa devletlerindeki sosyalist yönetimlerle de savaşım boyutlandı. Kapitalist dünya teknolojik, sosyal, ekonomik, bilimsel, sportif ve diğer tüm alanlarda varlığını yetkinleştirerek özgürpeşit ve refah içinde bir toplumu ancak kendisinin; kendi sisteminin temsil ettiğini kanıtlamak için var gücüyle atılımlar başlattı. Bu amaçla dünyadaki hammadde, enerji ve insan kaynaklarına olan gereksinimi gidermek için teknolojik, ekonomik, askeri ve siyasi etkinlik alanlarını genişletmeye çalıştı. Dev askeri yatırımlarla silahlanma körüklendi. Yeni ulusal devletler teknolojik gerilikleri nedeniyle batının silahlarına gereksinim duydular.

Silah kumpanyaları ülkeleri kuşatmak yerine onlara silah satarak var olan zenginliklerini onların ellerinden aldılar. Bölgesel gerginlikler sürekli varlığını korudu. Kamplar arasındaki gerginlikler de militarizmi ve silahlanmanın yaygınlaşmasını hızlandırdı. Askeri kamplar akıl almaz boyutlardaki silahlanmayla insanlığı geleceğe yönelik olarak korku ve dehşete düşürdü. Bu yarışma dört bir yandan sürerken, buna koşut olarak da kamplar arasında yoğun bir ideolojik mücadele sürdürüldü. Bölgesel savaşlar, ekonomik çıkmazlar ve sosyal çalkantılar büyüyerek sürdü. Büyük ekonomik güçler etkinliklerindeki ülkelerde kendilerine bağımlı yönetimler oluşturuyor, ordularını donatıyor sistemlerini belirliyorlardı. Propaganda yarışında söylenen insan hak ve özgürlükleri, adalet, eşitlik ve benzeri sözler ve konular sözde kalmaktan ileri gitmiyordu. Asya, Latin Amerika ve Afrika'nın bir çok ülkelerinde "Özgürlükçü" geçinen dünyadaki özgürlüklerin ve insan haklarının,

demokrasinin hamisi olduğunu ileri sürenler faşist diktatörlüklere, militer darbelere, ırkçılığa arka çıkılıyor, destekleniyor, iktidara gelmeleri sağlanıyordu. Birçok ulusal, demokratik yönetimlerde kendi çıkarlarına olmadıkları için askeri ve ekonomik ambargolarla bunalıtılıyor, çeşitli komplolarla yönetimden çekilmeleri sağlanıyordu. Aynı şey benzer şekilde sosyalist kampın desteklediği ülkelerde de “askeri diktatörlükler”, halk iktidarı adına ayakta kalıyor, sosyalist sistemin mali ekonomik ve askeri yardımlarıyla oradaki halka karşı zulüm ve sömürü yönetimlerini ayakta tutuyorlardı. Bir yerde boyutlanmaya başlayan bir ulusal, yada sol eğilimli bir gelişmeye karşı karşı kamp tarafından sağ bir oluşum, faşist bir eğilim desteklenip geliştiriliyordu. Böylece soğuk savaş dönemi olarak adlandırılan kamplar arası mücadele döneminde esas olarak Asya, Afrika ve Latin Amerikanın geri kalmış halkları bir yandan emperyalist güçlerin katmerli sömürüsüne tabi tutulurken diğer yandan da etleri ve tırnaklarıyla bin bir güçlüğe ve sıkıntıya göğüs gererek elde ettikleri kazanımları güç odaklarına desteklenen ve yönetilen diktatörler tarafından ellerinden alınıyordu. İnsan hak ve özgürlükleri lafta kalıyordu. Sovyet sisteminin tarihe karışmasıyla birlikte yeni bir döneme girildi. Soğuk savaşın yerini tek odaklı güç merkezi aldı. ABD batılı ortaklarıyla birlikte dünyaya yeniden biçim vermenin gereğiyle harekete geçti. Kuşkusuz bu Kapitalist güçlerin kendi aralarındaki çelişkilerin bittiği anlamına değildir. Bilimsel, askeri, ekonomik, teknolojik alanlardaki yarışma ve sürtüşmeler devam ediyor. Ancak bu yarışmalar, çelişkiler zaman zaman uzlaştırılarak sürüyor. Bilgi çağında pazar üstünlüğü için teknolojik ve bilimsel atılımlar tüm gücüyle sürerken Batı Avrupa kendi aralarında ekonomik birlikle ABD ve Japonya ile yarışmada yeni bir sayfa açıyor. Çin ve Rusya da bu yarışmada geride kalmamanın yollarını arıyor o Hepsinin yeni pazarlara, bu pazarlara girebilmek için ucuz ve kaliteli rekabet üstünlüğü olan mallara gereksinimi var. Bu mallar içinde ham madde ve enerji kaynaklarına şiddetle ihtiyacı var. Bu enerji kaynaklarının olduğu çoğu yerler güç odaklarına endeksli despot yönetimlerin egemenliği altındadır. Bu yönetimler eskinin alışkanlığı ve kamlar arasındaki dengelerden

Yararlanarak başına buyruk yönetimler oluşturmuş, komşu bölgelerde karşıt grupları desteklemiş. Terör odaklarına arka çıkmışlardır. Bunların dünyadaki barış ve demokrasinin önündeki engeller olduğu ayan beyan ortada. Yıllarca sırtı sıvazlanan, desteklenen, ekonomik ve askeri ortaklar olarak yöneten bu güçler artık birer engel durumundadır. Büyük ham madde ve enerji kaynaklarına sahip olan bu tiranlar yönettikleri halka zulüm ederken komşu halkları da sürekli tehdit altında bırakmış, saldırgan militarist eğilimlerle bölgelerinde çatışmaları körüklemiş ve gerginliklere neden olmuşlardır. Dinsel fanatizm körüklenmiş, bölgedeki demokratik yönetimlere karşı çeşitli bahanelerle çatışmalar körüklenmiştir. Bölgenin önemli zenginliğe sahip ülkelerinden İran'da yıllarca despotik Şah yönetimi desteklenmiş, Şah yönetiminin halka karşı işkenceleri, zulmü ABD ve batı ülkeleri tarafından göz ardı edilmiş şah sahip olduğu petrol zenginliğini emperyalist kumpanyalara peşkeş çekerken, milyarlarca dolarlarla finanse ettiği polis teşkilatı ve askeri gücüyle de halka da etmedik hakaret ve zulmü bırakmamıştır. Bu kadar zulüm ve haksızlık sosyal patlamaya dönüşürken en güçlü ve örgütlü kesim olan Mollalar iktidarı ele geçirdi. Bu iktidar ayakta durabilmek için dış düşmanları hedefliyor. İslamı bir sistem olarak yaymaya, devrimini uluslararası bir konuma getirmeye heveslendi. Muazzam enerji kaynakları yönetimin başını döndürdü. Lübnan ve Filistin'deki bazı silahlı grupları destekleyerek bölgede etkinlik sağlamaya çalıştı. Daha önce Sovyet karşıtı Afgan gruplarına yardım etti. Afganistan'daki İslami Taliban yönetiminin dünyadaki İslami terör örgütlerine kucak açması ve Eylül girişimi ABD ve Batıyı harekete geçirdi. Günümüz ekonomik istikrarı ve gelişmesi sosyal barış ve uzlaşmaya ihtiyaç duyuyor. Despot yönetimler. Diktatörlükler. Fanatik eğilimler her zaman sükun ve istikrarın karşıtıdır. Bu bakımdan bu yönetimlerin yerine daha önce geri kalmış ülkelere layık görülmeyen çoğulculuğa dayalı demokratik yönetimler gereklidir. Böyle olunca despotik yönetimlerin alaşağı edilmesi gerekir. Sindirilmiş, susturulmuş, mahrum ve mağdur edilmiş, üstelik hiçbir demokratik geleneği olmayan bu ülkelerde sırtı sıvazlanan, göz yumulan, desteklenen bu yönetimler halkı

iradesiyle nasıl alaşağı edilecek. Dini taassup altında inletilen Suudi halkı kokuşmuş Vehabi saltanatını nasıl yıkacak? Suriye'de yıllar yılı halkı ezen NuseYri hükümlerliğini ha gi halk ve hangi yöntemlerle değiştirebilecek? İrandaki mollalarla milyarlarca dolarlık ekonomik ve teknolojik sözleşmeler yapan Batılı devletler onlara ambargomu uygulayacak? Körfez ülkelerinin egemenlerine kim dokunacak? Demokrasi ve insan hakları istemleri bunlar içinde geçerli midir? Filistin sorunu gerçekten çözümü çok zor olan bir sorun mudur? Bölgenin despotik yönetimleri barış içinde demokratik bir Filistin ve İsrail devletinden yana mıdır? Demokratik bir Filistin devleti en başta komşuları için bir model konumuna gelmeyecek midir? Filistin de demokratik bir devlet kurulması halinde İran'daki mollalar "İslam'ın hangi düşmanlarına" karşı cihat ilan edecekler? Arap fanatizmi hangi zeminde yükselecek? Şimdi Yeni dünya koşullarında, Orta Doğu'nun da bu koşullara uyumlu hale gelmesi, barışın ve sükunun önündeki engel olmaması gerekir. Hem büyük enerji kaynaklarının burada olması, bu kaynaklardan elde edilen gelirlerin adaletsiz dağılımın yarattığı sosyal dengesizlik gelecekte umudunu kesen bir çok kesimi uç noktalara sürüklemekte, terörü canlandırıp tırmandırmaktadır. Terörün çağımızda büründüğü biçim ve etkinlik barış için ciddi bir tehlike oluşturmaktadır. İlk önce ırkçı, fanatik, militarist yönetimlerin alaşağı edilmesi en azından reformlara gitmesi gerekiyor. Günün teknolojik olanaklarından terör odaklarının da her an yararlanması olasıdır. Nükleer silahlarda kullanılan hammaddelere ulaşmanın, fizik ve biyoloji bilim adamlarıyla işbirliği yapma her zaman ihtimal dahilindedir. Ama demokrasinin olduğu, çoğulcu sistemlerin yerleşip kökleştiği yerlerde sorumluluk içindeki yönetimlerin terör örgütleriyle işbirliğine gitmesi düşünülemez. Kendi halklarının da dünya halklarının bir parçası olduğu noktasından hareket eden, barışın, özgürlük ve iyi komşuluk ilişkilerinin ülkeler için en doğru yol olduğunda birleşen yönetimler insanlığın geleceği için en doğru yola yönelerek hem kendi halkları , hem de dünyanın diğer halkları için isabetli ve doğru kararlar verirler. Bunun için eskiden olduğu gibi günümüzde de en başat sorun barışın korunup geliştirilerek sağlamaştırılması gerekiyor.

Barış ve özgürlüğün başta gelen düşmanı ırkçı şövenizm ve faşizmdir. Tüm diktatörler,despot yönetimler,teokratik yönelimler her zaman ırkçılıktan ve faşizmden güç alırlar. Onlar hep dış düşmanlar uydurarak milliyetçi şöven duyguları sömürürler. Barış ve demokrasiden öcü gibi korkarlar. Bunları yenmenin ve dünya yüzünde bir heyula olmalarını önlemenin tek yolu demokrasinin egemen kılınmasıdır. Kuşkusuz en doğru yol kitlelerin barış ve demokrasi ortamını kendilerinin yaratmasıdır. Ancak günümüzde korkunç silahlı donanımı olan ordularıyla, geniş olanaklara sahip güvenlik güçleri ve milyar dolarlarla ölçülen bütçe girdileriyle yıllar yılı her türlü demokratik hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılmış, silahsız, pusatsız, örgütsüz kitlelerin bir çırpıda bunların üstesinden gelerek yenilgiye uğratmaları olanaksızdır. Geçmişin kötü uygulamaları ve uluslararası büyük güçlerin insan haklarına karşı duyarsız davranmaları çoğu kez insan hakları ihlallerine göz yummaları, bu tür yönetimleri desteklemeleri artık geride kalmıştır. Serbest dünya pazarı içinde bile her görüşten,her anlayıştan, değişik ulusların, dinlerin yarışması olanaklıdır. İnsanlığın bin yıllarca yarattığı düşünce ve sanat değerleri, bilgi birikimi tüm insanlığın ortak hazinesidir. Savaşlarla, despotik yönetimlerle, militarist yönelimlerle bunların heba edilmesine olanak verilmemelidir. Bunun için ve her şeyden önce tüm insanlığın kayıtsız ve koşulsuz barışa ve özgürlüğe gereksinimi ekmek kadar, hava kadar su kadar vardır. Afganistan'dan başlayıp Orta Doğuya Irak'a kadar uzanan gelişim ve değişim süreci hangi biçimde olursa olsun geleceğe olan umutlarımızı kabartmaktadır.Geçmişe takılıp kalmadan, içi boş bir barış ve demokrasi, içi boş ve bayat bir emperyalizm karşıtı tavırla barışı günümüzde savunmak olanaklı değildir. Anti-Emperyalizm adına halklara düşmanlıkta emsali görülmemiş zalimliklerde bulunan diktatörleri savunacak konuma gelmek gerçeklerle, akılla, sağduyu ile bağdaşacak bir şey değildir. Örneğin Suriye'de "Esat" yönetimleri sırf ABD ona karşıdır diye Savunulabilir mi? Irakta fanatik İslamcıların yaşlı, genç, çoluk çocuk gözetmeksizin sivil hedeflere yaptıkları kanlı baskınlar, "Yurt savunması" olarak algılanabilir mi? Evet bugün yazık ki, anti-emperyalizm adına geniş

bir yelpaze ırkçı şöven bir dalga geliştirmektedir. Irak halkı Kürdü, Türkmeni, Arabı, Asurisi, Şiisi ve Sunnisi ile yıllar yılı Baas partisinin despotizminde neler çekti. Demokratlar, yurtseverler, ilericiler, şiiler Sunniler, Kürtler, Türkmenler bir korku cenderesinde tutuldu. Yargısız infazlar, işkencenin her türlü su İraklılara reva görüldü. Kan kusturuldu halka. Ölüm kampları oluşturuldu. Bir korku ve dehşet yönetimi yıllar yılı sürdü. Petrol gelirleriyle işkence mekanizması ve ölüm mangaları finanse edildi. Kürdistan dağları, ovaları, yaylaları ateş çemberine alındı. Şii din adam ları, dindar halkı kitle katliamına tabi tutuldu. Kurşunlandılar, dini diri toprağa gömüldüler. Baas rejimi kokuştukça kokuştı. Kan dökmeyi suçsuz insanları öldürmeyi, sürgün ve katliamları günlük uygulamalar haline getirdiler. Hızını alamayınca Halepçe'ye gaz bombaları atarak bir kaç dakikada beşbin suçsuz Kürdün ölümünü gerçekleştirdiler. Tüm bunlar dünyanın gözleri önünde cereyan ediyordu. İnsanlık için yüz kızartıcı bir rejimdi. Emsali görülmemiş profesyonel katiller sultasıydı. Dizginlenemez bir kokuşmuşluktu. Iraklıların kişiliğinde insanlık ayaklar altına alınmıştı. Büyük petrol zenginliğine karşı Ortadoğu'nun en yoksul ve sefil kitleleri Irak idi. Paralar silahlanmaya ve Baas'çı katillerin finansmanına gidiyordu. Irak yönetimi dikkatleri dışarı çekmek için sürekli düşman uyduruyordu. Şimdi hangi biçimde olursa olsun bu hayasız rejimin yıkılmasına hangi gerekçelerle karşı durulabilir? Çok ağır koşullarda gerçekleştirilen seçimlerde Arabı, Kürdü, Türkmeni, Asurisiyle birlikte en güzel yanıtı halk vermiş oluyor. Bağdat dolaylarında suçsuz insanlara yapılan kanlı baskınlarla fanatikler neyin savunmasını yapıyorlar? Demokrasi düşmanları içi boş bir anti-emperyalizmle nerceye varmak istiyorlar? Elbetteki güçlülerin askeri işgalleri hoş görülemez. Ama geçmişi de unutmuyarak günümüz gerçeklerini iyi kavramalıyız. Şimdi artık söz sırası Iraklılardadır. Bütünleşerek, el ele vererek ülkelerine barış ve demokrasiyi Irak halkları getirecektir. Irak'ta kurulacak olan Demokrasi Orta Doğuyu temelinden sarsarak barış ve özgürlüğü yayabilecektir. Kürt halkı Arap halkı ve diğer halklarla birlikte yıllar yılı dağlarda, bayırlarda, özgürlük için sürdürdüğü ve bu uğurda nice acılara katlanarak

Bugünlerde ulaştırdığı savaşımını demokrasiyle taçlandıracaktır. Irak halklarının kardeşliği lafta kalmayacak etc kemiğe bürünecektir. Irak topraklarının gelirlerinden tüm unsurlar eşit ve adil bir biçimde yararlanacaktır. Her fikir tartışılacak, herkes kendini ifade edecektir. Böylece halklar arasındaki duvarlar yıkılacak yeni ve aydın ufuklar açılacaktır. Bunu Araplar, Kürtler, Türkmenler, Süryaniler, Sünni, Şii, Yezidi, İsevi, Yahudi farkı gözetmeden yapacaklar. İşte bundan korkulduğu için barış ve özgürlük düşmanları Irak'ın geleceğini karartmaya çalışıyor, bin bir dereden su getirerek bahaneler arıyor, parlak ve cilalı sol argümanların arkasına saklanarak ırkçı, şöven dalgalar oluşturmaya çalışıyorlar. Barış düşmanları güya savaş karşıtları gibi görünüp Irak'ın içişlerine karışmaya çalışıyor, Kürt halkına karşı tuzaklar dösemeye çalışıyor, gözdağı veriyor, Kürtleri, Kürt liderlerini aşağılayarak ırkçı çirkin suratlarını meydana çıkarıyorlar.

Türkiye'nin gelecekteki çıkarları iyi komşuluk ilişkileri içinde tüm ülkelerle barış ve dostluk alışverişinde bulunmasıdır. Ekonomik çıkarları bunu gerektirir. Kof sloganlarla, barış karşıtı davranışlarla, militarist kışkırtmalarla hiçbir surette Türkiye'nin çıkarları savunulamaz. Türkiye bölgenin en güçlü ve gelişmeye, ilerlemeye en elverişli ülkesidir. Hayali düşmanlar yaratılarak, ırkçı yaklaşımlarla Türkiye'nin çıkarına gelişmeler sağlanmayacağı gibi, böylesi yapılanmalar Türkiye'yi izolasyona ve yalnızlığa iter. Bu çağdaş ülkelere değil, geri kalmış üçüncü dördüncü sınıf ülkelere uygun geri ve karartıcı bir yapılanma olabilir. Halkımızın ve ülkemizin aydın ve müreffeh geleceği ekonomik çıkarlarının en iyi bir biçimde gözetilmesine, barış ve demokrasi yolunda ilerlemesine bağlıdır. Türkiye tüm komşuları ve bu arada Irak ile iyi ilişkiler kurup geliştirmelidir. Irakta Türk iş adamları ciddi yatırımlarda bulunabilirler. Oluşturulup gelişme gösteren Kuzey Iraktaki Kürt yönetimi Türkiye'nin katkıları ve iyi komşuluk ilişkileriyle bölgede toplumsal gelişim içinde barışa ve demokrasiye yönelik sağlam bir kapı olabilir. Türk dış ticareti bu bölge aracılığıyla daha da boyutlanarak diğer Orta Doğu ve Afrika ülkelerine doğru yayılabilir. Aksine militarist kışkırtmalar, halk düşmanı eğilimler bölge ve dolayısıyla dünya

barışını tehlikeye sokabileceği gibi Türkiye'ye hiçbir yarar da sağlamaz, sağlayamaz.

Suriye diktatörlüğü dünyanın gözü önünde bu yapısını sürdürebilir mi? Büyük bir tarihi geçmişe sahip, köklü bir kültür ve medeniyetin yeşermiş olduğu bir yer olan Suriye Yıllar yıldır despotik bir yönetimin pençesinde inletiliyor. Suriye'deki halklar demokratik hak ve özgünlüklerinden yoksun olarak baskı ve zulüm cenderesinde inletildi. Bu yetmiyormuş gibi suriye despotizmi komşu ülkelerde de karışıklıklar çıkarmaya, teröre arka çıkmaya, meşru olm~an ekonomik girişimleri uluslararası kaçakçılık şebekeleriyle ortaklaşa gerçekleştirme yolunu seçti.Yıllar Yılı karşıt kampların dengesinden yararlanarak her türlü saldırgan girişimlerde bulundu. Komşu ülkelere karşı hasmane davranışlarla barış ve istikrar için ciddi bir engel oldu. Demokrasiye giden tüm yolları tıkadı. Filistinli gruplar arasında da etkileme gücü oldu. Barışın baltalanmasında rol oynadı. Lübnan'da işgalei asker birlikler bulundurarak bölge barışını zedeledi. Birçok siyasal cinayetin ardında Suriye Muhabarat'ının izi arandı. Ama şimdi Suriye Yönetimi şapkasını önüne koyarak durumunu yeniden değerlendirmek durumundadır. Suriye despotizmi ya demokrasiye giden yolları tıkamaktan vazgeçecek, yada benzerleri gibi zorla iktidardan edilecektir. Arap ve Kürt halkı ülkelerinin geleceğini barışa ve demokrasiye dayalı olarak kuracaktır. Ne yaparsa yapsın Suriye yönetimi diktatörlüğünü ayakta tutamayacak, şu yada bu şekilde yıkılarak tarihe kara bir sayfa eklemiş olarak çekip gidecektir.

Kuşkusuz Türkiye'nin diğer komşularıyla olduğu gibi Suriye ile de iyi komşuluk ve dostluk ilişkileri içinde bulunması gerekir. Ancak iyi komşuluk ilişkileri ve küçük ekonomik geçici çıkarlar uğruna despotik bir yönetime arka çıkmak gibi bir hataya da düşmemesi gerekir. Dünyadaki barışçı güçlerin yanında Suriye yönetiminin anti-demokratik uygulamalardan vazgeçmesi, demokratik reformlara yönelmesi, çoğulcu bir yapı kazanmanın yollarını açması gibi konularda kendisini etkilemesi,yönlendirmesi gerekir. Yakın gelecekte oluşacak demokratik bir Suriye bölgede barışa ve demokrasiye katkı sunacak ve tüm komşularıyla olduğu gibi Türkiye ile de barış, iyi komşuluk ve karşılıklı çıkar ilişkileri içinde ciddi ve kalıcı bir komşu ülke olacaktır.

Günü kurtarmak için bölge ülkeleriyle ve bu arada Türkiye ile bir takım sözleşmeler yapmak, bundan dolayı da bu ülkelerin desteğini almaya çalışmak Saddam Hüseyin'in son yıllardaki yoğun ekonomik sözleşme girişimlerinin ötesine gidemez Suriye zaman kaybetmeden demokratik adımları hızla atmak ülkenin geleceğini çoğulculuğa bırakacak olanakları hızla oluşturmak durumundadır. Bunun dışındaki her göstermelik çaba zamanın boşa harcanmasından başka anlama gelmez..

Mollalar İktidarı daha Nereye Kadar?

Dünyanın hızlı bir değişimi ve gelişim süreci içinde olduğu çağımızda İran halkları yıllar yıldır mollalar yönetiminde çağdaş dünyaya sırtını dönmüş bir durumda. Büyük yeraltı zenginliği ve yetişkin insan kitlesi ile İran bölgenin en önemli ülkelerinden. Zengin tarihi geçmişi kökü derinlerde kültür mirası, politik mücadele tarihi ve bir halklar harmonisi yapısıyla İran hem ilginç, renkli görüntülü, hem de dipten dibe kaynayan bir ülkedir geniş bir toprak, yer üstü ve yeraltı zenginlikleriyle tarihten günümüze İran her zaman önde gelen bir ülke olma özelliği gösterdi. İran sosyal mücadeleler tarihinde yirminci yüzyılın başında çağın öncü hareketliliklerini gösterdi. Daha 1900'lü yılların başlarında Mazenderan ve Reşt bölgesindeki sosyalist etkinlikler İran halklarının bölgede öncü bir gelişim içinde olduğunu ve çağıyla koşut gelişmeler içinde olduğunu gösteriyor. İkinci Dünya savaşı döneminde Azarbaycan ve İran Kürdistanındaki demokratik halk yönetimleri de İrandaki çağdaş hareketlilik ve oluşumun canlı göstergeleridir. Şah yönetimine karşı Dr. Mussadık'ın ulusalcı hareketi de yıllar yılı İran halklarının bilincinde ve vicdanında köklü yer etti. Şah döneminin azgın baskısı altında bile İran halkları hiçbir zaman baskı ve zulme boyun eğmediler, tüm kıyımlara, zulumlara karşın halkların özgürlük ve eşitlik savaşmaları cap canlı ve yakıcı olarak süregeldi. İran halkları Farsları, Azerbaycanlıları, Türkmen, Beluç, Kürt ve Araplarıyla bitip tükenmeden özgürlük savaşımında safttular. Baskı zulüm, kıyım ve sürgün gördüler. Katmerli işkencelere uğradılar Ama eğilmediler. İran halklarının Şahlık despotizmine karşı yürüttükleri savaşım utkuya ulaştı. Mollalar erki ele geçirdi.

Ama sosyal çalkantılar ve demokratik hak ve özgürlük savaşımı durmadı. İran demokratik ve özgürlükçü güçleri ve ezilen halklar savaşımını zor koşullara karşı sürdürüyor. Çağdışı molla yönetimi her çareye başvurarak ayakta durmanın olanaklarını arıyor. İslam fanatizmine de zaman zaman arka çıkan, dış düşman uydurmasıyla kitlelerin dikkatini dış tehlikelere çevirerek iktidarını ayakta tutmaya çalışıyor. Bölgenin en zengin kaynaklarına sahip olmasına karşı İran halkları hak ettikleri refaha hiçbir zaman ulaşamadı. Ülkenin zenginlikleri dün olduğu gibi bu gün de büyük askeri harcamalar ve güvenlik birimlerinin finansmanı ile iktidar yanlılarının finansmanına gidiyor. Son olarak ABD ile arasında Nükleer silahlara sahipliğin konusunda bir gerginliğin ortaya çıkması İran'ın nükleer güce sahip olarak bölgedeki etkinliğini artırmayı amaçladığını göstermektedir. Bir Nükleer güç olması durumunda tüm bölge ülkeleri için ciddi bir tehdide dönüşeceği açık olan İran'ın en başta yakın komşuları için tehlike yaratacağı bellidir. Yönetim yapısı itibariyle İslami ideolojiyi kendi çıkarına olarak yaygınlaştırmak ve böylece tecrit ve yalnızlığı yıkarak bölgenin önemli ve hegemonyacı bir gücü haline gelmeyi planlamaktadır. Bu başta bölge olmak üzere dünya barışı için büyük bir tehlikedir. Batılı ülkeler İran ile olan ekonomik ilişkilerinden dolayı bu gelişmelere büyük ölçüde seyirci kalmakta İranla askeri silah satımlarında başı çekmekte. Batılı silah kumpanyaları çıkarları için her zaman olduğu gibi barış ve istikrarı tehlikeye sokmaktan çekinmiyor. Türkiye kuşkusuz İran'la ilişkilerinde iyi komşuluk ve dostluk sınırları içinde kalmalıdır. Bölgenin bu iki büyük ülkesinin barış içinde olmaları bölgedeki gerginlikleri azaltıcı barış ve istikrara yardımcı bir durumdur. Ancak çeşitli kısa vadeli politik çıkarlar için çağdışı İran yönetimiyle bölge üzerindeki hesaplarla ortaklığa gitmenin yollarını aramak Türkiye'nin çıkarına olamaz. Er yada geç çağa uymayan, İran halklarının çıkarlarına ve bölgedeki barış ve istikrara denk düşmeyen İran yönetimi değişmek durumundadır. İranın geleceğini İran halklarının barış demokrasi ve özgürlük özlentileri ve savaşımı belirleyecektir. Türkiye gibi Avrupa Birliğiyle bütünleşmeye doğru yol alan bir ülkenin bugünkü İran yönetimiyle mesafeli ve ölçülü tutması gerekir. Çağdaşlıkta bölgeye

örnek olması gereken bir ülke demokratik ilkelere küçük kısa vadeli politik çıkarlar uğruna asla fedakarlık etme hakkına sahip değildir.

Filistin sorununda çözüme yaklaşıyor mu? Filistin sorunu Yaser Arafat'ın ölümünden sonra yeni bir aşamaya girme eğilimi gösteriyor. Hamas örgütünün seçimlere katılması giderek ciddi çözüm olasılığının ortaya çıktığını gösteriyor. ABD ve İngiltere yönetimleri Filistin'de kalıcı bir çözüme ulaşmak amacıyla taraflar arasında uzlaştırıcı rollerini arttırdılar. Şaron İsrailde yeni yerleşim yerlerinden vazgeçti. Abbas, terör eylemlerini gerçekleştirenlerin izlenmesi konusunda Filistin yönetiminin önlemler alacağını belirtti. Böylece en uzak bir durumda bulunduğu görülen barış ve Filistin sorununun çözümü konusunda geçmişe oranla çok daha gerçekçi ve kalıcı eğilimlerin ortaya çıktığı görülüyor.

Filistin sorununun çözümü Orta Doğuda barışın sağlanmasında temel etkiye bulunacaktır. Adil ve kalıcı bir çözüm büyük acılar çeken Filistin halkının özgür ve demokratik bir yaşama kavuşmasını sağlayacak, bununla bölge daha güvenli, daha istikrarlı uygun koşullara kavuşacaktır. Despotik Arap yönetimleri Filistin sorununun çözümsüzlüğünü sürekli sömürmüş, dikkatleri diğer sorunlardan Filistin'e çevrilmesini sağlamış. Barış ve demokrasi düşmanlığı Filistin sorununun çözümsüzlüğü üstüne oturtulmaya çalışılmıştır. Filistin'de bağımsız bir Filistin yönetiminin demokratik temeller üzerinde içte Filistin halkının refah ve esenliğine hizmet ederken bölge ölçeğinde de barışa ve ilerlemeye katkı sunacaktır. Türkiye Filistin demokratik yönetimiyle ve İsrail ile kalıcı, barışçı karşılıklı çıkar esasına ve içişlerine karışmama ilkesine dayalı ilişkilerini geliştirip sağlamlaştırmalıdır. Bu bölgenin barış ve ilerlemesine, demokrasilerin karşılıklı etkileşim içerisinde gelişip sağlamlaşmasında olanak verecektir.

Kıbrıs'ta Yeni dönem Neler Getirecek?

Kıbrıs'ta adil ve gerçekçi bir çözümün oluşması hem adadaki Rum ve Türklerin gelişme, ilerle toplumsal refah alanında yol almalarını sağlayacak hem de özellikle Türkiye'nin önünde ciddi bir engel kalkmış olacak. Avrupa birliği Kıbrıs konusunda

Türkiye'nin gerekli adımları atması ve Kıbrıs Rum yönetimini Avrupa Birliği'nin bir üyesi olarak başta gümrük birliği konusunda tanınmasını bekliyor. Kıbrıs sorunun çözülme zorunluluğu hergün biraz daha muaceliyet kazanıyor. Özellikle adadaki Türkler var olan ekonomik ambargolar yüzünden ekonomik ve sosyal alanlarda gerekli gelişmeyi sağlayamıyor. Fert başına gelir payı Rum kesimine oranla çok düşüktür Kıbrıslı Türkler Avrupa birliğine üye olan Rumların olanaklarından, örneğin serbest dolaşım haklarından ve ekonomik fırsatlardan yararlanamıyor. Bütün bunlar çoğu zaman Türkiye'nin de ekonomik yükümlükler, politik güçlerle karşılaşmasına yol açıyor. Nevar ki Kıbrıs Türk kesiminde statükocu kesimler ısrarla gelişim ve dönüşümleri engellemeye var olan çözümsüzlüğün sürgit olmasında fayda umuyorlar. İrkçı, şöven söylemlerle taraftar bulunmaya çalışılıyor. Dünya ve Kıbrıs gerçeğinden çok milliyetçi savlar ortaya kanarak sorunun çözümü karşısına çıkılıyor. Bunun karşısına cesaretle çıkmak, adil ve kalıcı bir çözüm için çalışmak, iki kesimli eşit ve demokratik birlik içindeki bir Kıbrıs Devleti için çalışmak Rum ve Türk halklarının gerçek çıkarını sağlamak demektir. Türk ve Yunanların iyi komşuluk ilişkilerinin pekişmesi, sağlanılması da Kıbrıs sorununun çözümüyle büyük güç kazanacaktır. Bu durum bölgenin barış ve istikrarı içinde katkılar sunacaktır. Bir Avrupa Birliği üyeliğine doğru giden bir ülkeye yakışan, onu ilerletecek durumlardan biride budur.

Eski Sovyet Cumhuriyetlerinde neler oluyor?.

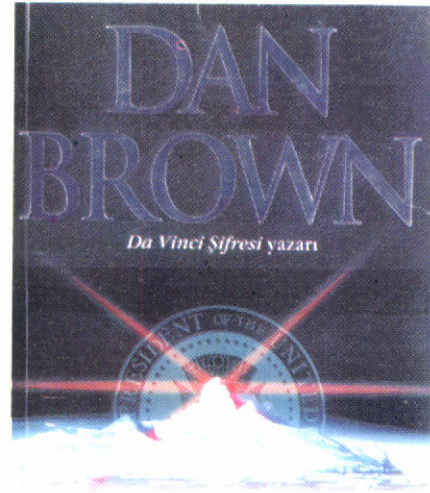
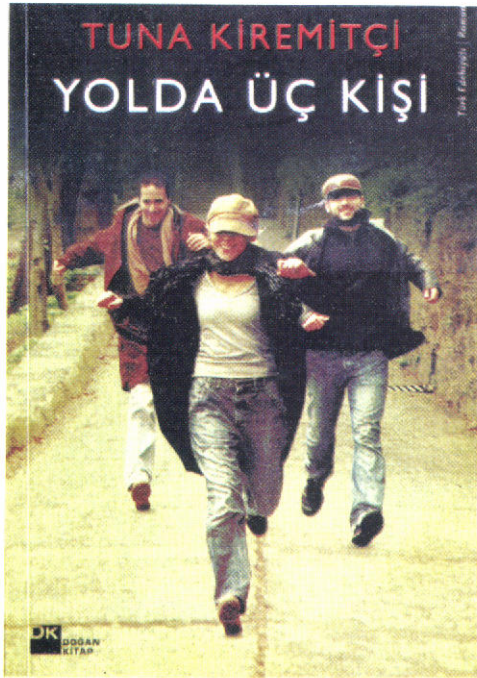
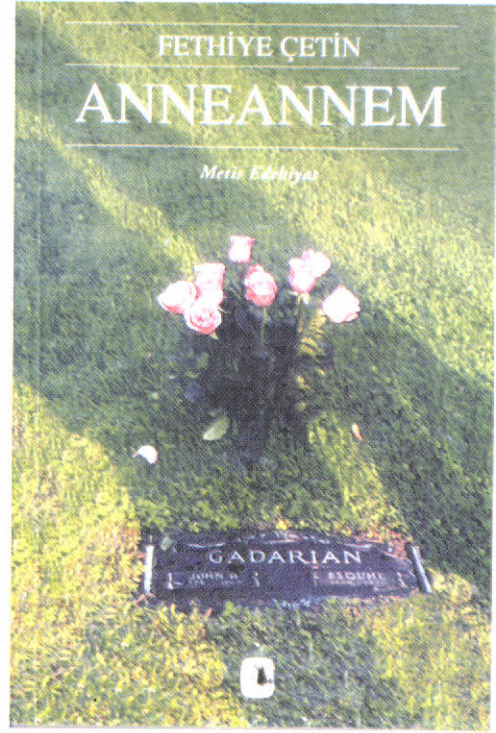
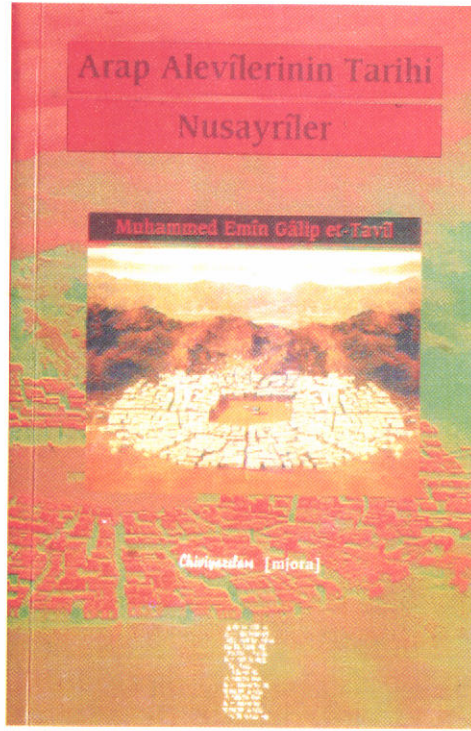
Sovyetler Birliğinin dağılmasıyla birlikte bağımsız birer devlet durumuna geçen ülkelerde ilginç gelişmeler yaşandı ve yaşanmaya devam ediyor. Sovyetler Birliği Onaltı Cumhuriyet, birçok muhtar bölge, özerk kesimle birlikte çeşitli ulusların, halkların, etnik toplulukların oluşturduğu büyük bir birlikti. Her devletin ayrı anayasası, kendi yasaları, kolluk güçleri yerel parlamentosu, kendi dillerinde okulları, resmi yazışmaları vardı. Kağıt üzerinde gönüllü bir birlikti ve bu birliğe dahil her halkın, ulusun, ulusal topluluğun ayrılıp bağımsız olma hakkı vardı. Kuşkusuz bütün

bunlar kağıt üzerinde vardı. Ancak şunu söylemek gerekir ki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinde halkların, ulusların ulusal toplulukların inkarı, ulusal haklarının gaspı veya reddi söz konusu değildi. Diller, töreler Rus kültürünün ve dilinin Her bölgenin bürokratik ve resmi uygulamaları yerel görevliler tarafından ve kendi dillerinde yapıldı. Esas itibariyle "Ulusların Kaderlerini kendilerinin belirlemesi" sosyalist ilkesi Sovyetler Birliğinde temel ilkeydi. Ancak çeşitli yan formülasyonlarla bu ilke sosyalizm adına merkezi Rusya'ya bağlanmıştı. Dışişleri, savunma ve güvenlik merkeze sıkı sıkıya bağlıydı. Çok detaylı yürütme ve yasama ile yargıya sahip olan bu dev ve karmaşık sistemle herşeye rağmen Asyanın geri kalmış ulusları birçok alanlarda ciddi atılımlar gerçekleştirdiler ve ulusal varlıkları ziyan olmadan çağdaş alanlarda yol katettiler. Örneğin eğitim ve öğretim alanlarında ciddi mesafeler alındı. Hemen her bölgede cehalet yenilgiye uğratıldı. Yetişkin insan konusunda ilerlemeler katededildi. Göçebe Asyatik uluslar sanayi makineleri ve kollektif tarım birlikleriyle tanıştırıldı. Devlet mekanizması için gerekli bürokratik elemanlar yetişti. Bilim, teknik, sanata-kültür, spor gibi alanlarda ilerlemeler kaydedildi. Bunun içindir ki Sovyetler dağıldığında kurulan yeni genç devletler kadro sıkıntısı çekmeden, yeni devletin resmi işlerini yürütecek mekanizmayı oluşturmakta zorlanmadılar, Güvenlik, iç işleri, dışişleri ve askerlik konularında, diplomasi de ve diğer devlet işlerinde zaman geçirmeden aksaklıklara rağmen organize oldular. Sistem yeni olmasına karşın devlet mekanizmasının başındakiler eskiden geliyorlardı. Bunların hemen hepsi Sovyet yönetiminin mensuplarıydı. Eski yöntemlerin, eski alışkanlıkların bir çırpı da demokratik kanun ve yöntemlerine yerlerini terk etmeleri elbette olanaklı değildi. Yeni devlet ve hükümet başkanlarının hemen hepsi Sovyetler Birliği Komünist Partisinin eski yöneticileri, istihbaratın üst düzey elemanlarıydı. Otoriter alışkanlıkları vardı. Sindirilmiş bir halkı çoğu zaman baskı zaman zaman aldatmacalarla yönetmeye alışık ve eğilimlilerdi. Gerçek bir demokrasinin önündeki asıl engeller bunlardı. İktidarı bırakmamak, halkı kendilerine bağlı kılmak için güvenlik önlemlerini esas aldılar.

Böylece iç çatışmalar, baskılar, anti demokratik uygulamalar yaygınlaştı. İnsan hakları ihlalleri belirginlik kazandı. Seçim hileleri ve baskılarla yöneticiler iktidarda kalmaya çalıştılar. Vurgunlar,devlet gelirlerinin iktidardakilerin ve aile yakınlarının kasasına akması ciddi çalkantıları beraberinde getirdi.Halk yığınları hilesiz seçimler,hilesiz yönetimler ve açıklık istiyordu.Küçük halk toplulukları daha fazla ulusal haklar,demokratik talepler dile getiriyorlardı. Ayrıca bölge yeni dengeler oluşturmaya çalışıyor, yeni güç odakları buralarda devreye giriyordu. Enerji kaynakları bakımından zengin olan bölgede güç odaklarının çıkar savaşmaları da hız kazanmış Halk kitleleri dünyadaki gelişmelere ayak uydurmaya çalışıyor bu amaçla demokratik yönetimlere kavuşmak istiyor. Toplumların refahı ve istikrarı, bölgenin kalıcı bir barışa kavuşması, iyi komşuluk ilişkileri demokratik yönetimler ve çoğulculukla mümkün olacağını geniş halk yığınları kavrayıp özümsemeye başladılar. İlk zamanlar Türkiye'deki İrkçı gruplar devletin bazı kesimleri bu yeni bağımsız ülkelerdeki zenginliklere göz koyarak oralarda kendi çıkarlarına uygun yönetimleri iktidara getirmek, var olanları yanlarına çekmek gibi maceracı heveslere kapıldılar. Ancak bu bölge ve dünya barışını baltalayan, ciddi gerginliklere neden olan girişimlerdi. Sorumsuz ve başıboş kalkışmalardı. Kısa sürede bunlar dumura uğratıldı. Ancak Azerbaycan gibi yerlerde bir çok cana, kıyıma ve yıkımlara neden oldu. Salt tarihi yada etnik yakınlıklar neden gösterilerek ülkelerin içişlerine karışmanın çağdaş devlet anlayışıyla bağdaşmayacağı ortadadır. Türkiye'nin serbest ticaret koşulları içinde iç işlerine ve bağımsızlığa saygıyı esas alarak bu ülkelerle ekonomik,kültürel ve siyasi ilişkilerini sağlayıp geliştirmesi bölge ülkelerinin ve Türkiye'nin çıkarına olacaktır. İrkçı yaklaşımlar,iddialar çağımızda ancak gerginlikler yaratmaya ve maceracılara boş umutlar vermekten başka işe yaramaz.

Bu yeni bağımsız devletler var olan iç sorunlarını çözmek demokrasilerini sağlamlaştırma yolunda ilerledikçe hem bölgenin barış ve istikrarına katkıda bulunacak, hem de kendi halklarının müreffeh toplumlar düzeyine ulaşarak hakları olan çağdaşlığa kavuşmalarına olanak verecek bunlar dünya devletler ailesinin saygın birer üyeleri olarak hak ettikleri yerlere

ulaşacaktır. Şimdi çekişmeler ve verilen kavgalar bunun içindir. Dünyadaki gelişim ve değişime bir an önce ayak uydurulması bu halkların bağımsızlıklarının pekişmesini sağlayacaktır. Şarlatanların, çılgın diktatörlerin buralarda da yeri yoktur. Demokrasi savaşımı bunları geri dönmeyecek biçimde tarihin derinliklerine gömecektir.

İHANET NOKTASI

50.000 ADET

KİTAPSAN

e-mail : kitapsank@superonline.com